

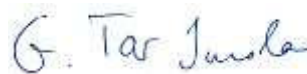
NYILATKOZAT

Szatmáry Anna Flóra (név) (hallgató Neptun azonosítója: GRMZ8N) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2024. év 11. hó 05. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános
hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:

SZATMÁRY ANNA FLÓRA

A Hallgató Neptun kódja:

G3M2BN

A dolgozat címe: AZ ÉRDI SZATMÁRY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK

A megjelenés éve:

2024

TESZTESZTESI TERVE

A konzulens intézetének neve:

TAJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS DÖZSÉRTÉ-
SZETI INTÉZET

A konzulens tanszékének a neve:

KÖRNYÜVÉSZETI ÉS KÖRTEPÍTÉSZETI
TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év 11 hó 04 nap

Szatmáry

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

DIPLOMADOLGOZAT

Szatmáry Anna Flóra

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájépítész mérnök Msc mesterképzési szak

Az érdi Szapáry kastély kertjének és környezetének fejlesztési terve

Belső konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla
egyetemi docens

Belső konzulens intézete/tanszéke:

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

Készítette: Szatmáry Anna Flóra

Budai Campus

2024

Tartalom

1	Bevezetés	5
2	Elhelyezkedés, lehatárolás	7
3	Érd Ófalu településtörténete	8
4	A kiválasztott turisztikai útvonal állomások története	20
4.1	Római út és pincesor	20
4.2	Szenvedő Krisztus Kápolna	22
4.3	Minaret	23
4.4	Fehérkereszt	25
4.5	Korábbi római katolikus templom és plébánia	26
4.6	A Szent Mihály római katolikus templom	27
4.7	Római katolikus plébánia	33
4.8	Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna	34
4.9	Szent Mihály kút és park, Sóház	36
4.10	Érdi Kakukk hegy természetvédelmi terület, Natura 2000-es terület	39
5	Kastély és a kert története	41
5.1	Kastély, első említések	41
5.2	Birtokosok kora	42
5.3	Katolikus kapcsolatok	46
5.4	A háború után	49
6	Védettségek, szabályozások	53
6.1	Védettségek	53
6.2	Szabályozások	54
7	Igény felmérések	58
7.1	Kérdőív	58
7.2	Interjúk	60
8	Kapcsolódó tervek	62
8.1	Korábbi meg nem valósult tervek a területtel kapcsolatban	62
8.2	Analógiák	64
9	A területtel kapcsolatos értékek, és konfliktusok	67
10	Javaslat a terület hasznosítására	69
10.1	Templom kert	74

10.2	A plébánia kert terve	76
10.3	A Szenvedő Krisztus kápolna terve	77
10.4	A kastélypark terve	78
11	Összegzés	87
12	Forrás jegyzék	89
12.1	Írott források	89
12.2	Internetes forrásjegyzék	91
12.3	Egyéb források jegyzéke	93
12.4	Ábrajegyzék	95
12.5	Terv jegyzék	99
12.6	Mellékletek jegyzéke	100
13	Mellékletek	104

1 Bevezetés

Diplomám során újra, a Bsc.-s szakdolgozatom folytatásaként a volt érdi Szapáry kastélyt és annak területét választottam. A kastélyból mára, sajnos csak egy rom maradt. Érdem lakom, így igen fontosnak érzem, hogy ezt a jelentős, már a XIII. századtól fennálló kastélyt, melyet bár leromboltak, újra központi szerepbe helyezzem, legalább a város életében. Így kibővítettem a vizsgálati területet, amely így már magába foglalja a kastély korábbi vonzáskörzetét. Ezen belül olyan állomásokat emeltem ki, melyek természetvédelmi szempontból védettek, vagy valamilyen műemléki jelleggel bír az ott található építmény, vagy épület. Ezen épületek továbbá arról is ismeretesek, hogy az ott élő birtokosok rendelték el a megépítésüket, a legtöbb esetben, emellett pedig történelmi és sok esetben vallási jelentőségűek is.

Munkám első pillérét a korábbi szakdolgozatom adta, ami elsősorban a kastéllyal és a Kálvária-heggyel foglalkozott, ami pusztán a jelenlegi diplomám magterületét, annak 45%-át foglalja magába területileg, azonban a tizenkét állomásból csak négyet. Így a kutatásom történelmi szempontból is tovább folytatódott. Ezen vizsgálatokhoz további könyvtári, levéltári és online kutatások voltak szükségesek. Emellett a jelenlegi kutatásom a történelem mellett, már a ma emberének igényeit is figyelembe veszi így a környéken lakókat az igényeikről kérdőíves formában megkérdeztem és így kiegészítettem az általam készített SWOT analízist, továbbá a tervem elkészítése során figyelembe vettem a területre korábban készült terveket is.

A diplomatervem során az alapozó kutatást követően egy koncepció tervet készítettem az egész területre, egy turisztikai útvonal képében, melynek középpontjában a kastély áll, mivel a megjelölt védett épületek, építmények egykoron a különböző korokon át a kastélyhoz szorosan kapcsolódtak. A legtöbb állomás fejlesztésére írásbeli javaslatot tettem. Négy állomásra, ami a kastély és park, Szenvedő Krisztus kápolna és az odavezető kálvária út, valamint a Szent Mihály templom és a korábbi plébánia állomásokra már tervi javaslatot készítettem, a legrészletesebbet magára a kastélyparkra.

Mivel a történelmi kutatás eddig is bizonyította, hogy teljes rekonstrukció nem lehetséges a kastélyra és környezetére, a képes és írott források hiányában, így a hely jelentős történelmi szellemiségét megőrizve egy barátságos, modern múzeum park és közösségi tér tervét készítettem el, melyben megtalálható a kiépített romterület és további romok bemutatása, kilátópont, díszkiültetés, parkos terület, felújított Bogner Mária Margit emlékhely, játszótér, gyümölcs liget, valamint egy terasz és rendezvény tér a gazdasági

házhoz. Ezen megmaradt épület több új funkciót is kap, melyek a következők: a
elsősorban az épületben, másodsorban a pincerendszerben kapna helyet a helytörténeti
kiállítás, a ház további részében a közösségi terek lennének kialakítva, bérelhető
termekkel és egy kávézóval.

2 Elhelyezkedés, lehatárolás

A lehatárolt területem Pest vármegyében található, azon belül Érden, az ófalui részen, a Dunától nem messze a Beliczay-sziget közvetlen szomszédságában. A területet északról nyugatfelé indulva a következők mentén határolhatjuk le: Sugár út, Kerülő utca déli telkeinek nyugati határa, Mély út, Kerék utca mellett fekvő Kakukk-hegy természetvédelmi terület első telkének déli, külső határa, Eke köz déli telkeinek határa, Molnár utca telkeinek keleti oldala, majd a Mecset utca telkeinek keleti oldala, Külső Római út, Arató utca a Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna telkével együtt végül a Fő utca. Ezek összesen 64,74 hektárt ölelnek fel. A tervezésem a következő telkeket érinti ténylegesen: A volt kastély területét a 23947 hrsz-on, valamint az ehhez tartozó építkezések érintik a Járom utcát a 23948 hrsz-on és a Kastéllyal határos hosszúkás telket a 23945-ön. Továbbá a Kálvária a hrsz. 23945-ös telket érinti, a Szenvedő Krisztus kápolna telkét a hrsz. 23908-on, illetve a Kálvária utcát hrsz 23877-et. A római út és pincesor a Mély út hrsz.23908-as telkét és környékét érinti. A Fehérkereszt a hrsz. 067/36-os telken áll, a Kakukk-hegy természetvédelmi terület általam érintett területe a hrsz 24575/1-et érinti. A Szent Mihály templom a hrsz.24470-en, a plébánia 24469-en. A Szent Mihály kút a hrsz. 24442, Sőház 24441-en, Minaret 24357/2, Szent Rókus, Szent Sebestyén, Szent Rozália kápolna a 24241hrs.-on. (1. ábra)

1. ábra Lehatárolt terület, pirossal jelölve az állomásokkal, zölddel az érintett telkekkel

3 Érd Ófalu településtörténete

A római korban épült meg a mai Mély utcában és annak folytatásában a római limes út. Mára csak két nagyobb darabját láthatjuk a felszínen a Kastély mellett, a pincesoron. Ebben az időben, nem volt a területen település, csupán a római út futott itt két tábor között. 1780-ban előkerült egy felirattal ellátott kőtábla a Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolnánál, amelyből megtudhattuk, hogy a római út mellett megtalálható volt az út mellett egy római erőd, vélhetőleg a Kakukk-hegyen. (Balaton et al. 2000 148.o., Szatmáry 2022 8.o.)

1243-ból való Érd első, mára is megmaradt oklevele, melyből ismeretes, hogy Tádé fia János érdi birtokait Berki Mihály veszprémi ispánnak adta el. Ezen birtokon belül helyezkedik el a későbbi

2. ábra Római út

kastély és Érd településmagja, de további földek is. (Ilyés 2017 7-8.o., Balaton et al. 2000 433-434. o.) 1278-ból egy másik oklevelet ismerhetünk, melyben hírt kapunk IV. László király Berki Lőrincnek adományozza a fegyvernökök birtokait. (Dinnyés et al. 1986 97.o.) 1323-ban Szécsényi Tamás megkapja Károly Róberttől az Érden megtalálható földeket. 1332-1337-ig tartó pápai összeírás során Érd első plébániája is említésre kerül. (Buzás 2013 3-4.o. Szatmáry 2022 9, 26 o.)

Keszi Benedek 1454-ben vásárolta meg Szécsényi Tamástól, az érdi területeit, mindezzel Berki felét is. Ezután Keszi Benedek egyik lány gyermeke, Borbála 1462-ben összeházasodott Ákosházy Sárkány Bertalannal, így az újdonsült férj és annak családja is részesedhetett az érdi birtokokból. (Buzás 2013 4.o.) A Sárkány család tovább bővítette a birtokait úgy, hogy 1513-ban Czakó Miklós özvegyétől, aki Keszi Benedek lánya volt, további területeket vásároltak. Ezenfelül zálogba vettek érdi területeket Berki Imre özvegyétől is. 1519-ben meghatározó jelentőségű birtok szétosztásba kezdtek a Sárkány testvérek, Ambrus, Ferenc és János, ami alkalmából először említik a birtokközponti szerepet játszó kőkúriát, melynek helyén a későbbi kastély áll. (9. melléklet) (Ilyés 2017 9-10.o., Buzás 2013 4.o., Szatmáry 2022 9-30 o)

A kastély első jól ismert birtokosa Ákosházy Sárkány Ambrus volt 1480 és 1526 között. Érd jelenlegi címerében lévő sárkány róla és a családjáról emlékezik meg, akik a Sárkányos rend vitézei voltak. (Ilyés 2017 10.o, INT 29, Szatmáry 2022 9-30 o.)

1526-ban II. Lajos csapataival tartó útja során, amikor Budáról a Mohácsi csata felé menetelt. Még indulásának napján megállt és ott is marad pár napra, Sárkány Ambrus érdi udvarházában, hogy tovább gyarapítsa serege létszámát, azonban csalogására senki sem csatlakozott hozzá. Itt tartózkodása alatt további szerencsétlenség is érte, hiszen szeretett lova hirtelen, betegségben meghalt, amit nagyon baljós előjelenek vettek akkoriban. (Brodarics 1983 25.o., Kereskényi 1874 31.o.) Ez a jóslat sajnos be is következett mohácsi csata során. Erről az esetről megemlékezik a Római út mellett, a kastélyromhoz felvezető út sarkán egy emlékmű, amit 1926-ban készítettek a mohácsi csata 400. évfordulója alkalmából. (24,25. melléklet) (Szatmáry 2022 9-30 o.)

A király itt tartózkodásáról a közelmúltban, 2001-ben Mészáros László egy festményt készített II. Lajos király Sárkány Ambrus udvarában címmel (3. ábra) A képen láthatjuk az érdi kastélyt, azonban nem az akkori épület, a kőkúriát láthatjuk, hanem inkább a későbbi barokk kori kastélyt, bár annak formavilágával sem egyezik

3. ábra II. Lajos király Sárkány Ambrus udvarában
meg teljesen. II. Lajos csapatai mellett a lengyel segédcsapatok is ezt az utat választották, így erről is készült egy emlékmű. (24., 25. melléklet) Ugyanezen év szeptember 11-én II. Szulejmán török szultán serege is átvonult Érd településén, hogy elfoglalja Budát az akkori magyar fővárost. (Balaton et al. 2000 433-434. o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

Sárkány Ambrus a mohácsi csatában lelte halálát 1526. augusztus 29-én. Birtokai a családja kezében maradtak 1675-ig, amikor is Sárkány Erzsébet hozzáment Illésházy Ferenchez. A sárkány család uralkodása alatt 1528-ban Lázár Deák térkép készítés közben tévesen End néven feliratozza a települést, ezen térkép máig ismeretes. (Balaton et al. 2000 433-434. o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

A mohácsi csata után Érd még sokáig, 1543-ig nem került török fennhatóság alá, de onnantól kezdve Hamza bég lett az ura egészen 1580-ig. Így a települést is új néven

emlegették, amik a következők: Hamzsabég szerája, párkánya, palánkja stb. (Balaton et al. 2000 434.o., Ilyés 2017 13.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

Hamza bég idejében készült el az érdi palánkvár, a Duna holtágától délre (ma Beliczay-sziget). Egyes források szerint épült egy karavánszeráj is, de van, ami a kastélyt említi így. Hamza bég után Kászim bég következett (Buzás 2013 5-6.o.) A török idők alatt a település a budai vilajet és az érdi ziamet része volt, és közigazgatásilag is az alatt helyezkedett el. (Ilyés 2017 13.o.) 1594-ben a palánkvárat helyreállították, miután Zrínyi György felperzselte azt. Ezután az 1600-as években a dzsámit és a minaretet is felépítették. (Balaton et al. 2000 434.o.) 1686-ban, Buda után Érds is felszabadult. (Ilyés 2017 15.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

Az érdi palánkvár a XVI. század során épült fel az észak-déli szélessége 147m körül valószínűsíthető. (Buzás 2013 7.o.) A várról legkorábban 1569-ből ismerünk egy forrást, amiben Miksa királynak a budai pasa, Musztafa tudósít arról, hogy a tatai magyarok 700 ökröt tulajdonítottak el a településről. Evlia Cselebi 1663-ban járt itt, írásaiból ismeretes, hogy a várat Hamza bég építette, miután Szulejmán Kán ezt utasította neki. Később Zerinoğlu (Zrínyi György) miatt leégett a vár, de Iszmail pasa nem hagyta romosan, az egész területet újjáépítette. A váron belül húsz épület állt, továbbá egy dzsámi is helyet kapott benne. (INT 5, INT 7) Ottendorf Henrik osztrák származású világjáró 1663-ban említést tesz a településről, amelyben említi, hogy a palánk a Duna mellett, mintegy három órányira volt Budától. A vár lekerekített négyszög alaprajzú, és több helyen még romosan áll. A falainál fakerítést és cölöpöket alkalmaztak, amit sárral erősítettek meg. Ottendorf Henrik látogatása előtt kezdhették el helyreállítani, hiszen Souches tábornok három évvel korábban felégette azt. A falu a vártól keletre és délre helyezkedik el a Dunától messzebb, azonban ennek az újjáépítését még nem fejezték be, így azt kevesen is lakták. (INT 8) 1684-ben Lotharingai Károly hadat üzent a vár ellen. Ezt a támadást Csata Érds mellett 1684-ben című rézkarcen örökíttette meg U. Kraus és J. Waldtmann 1696-ban. Ezen a képen megjelenik a palánkvár is. Meglepően tapasztalhatjuk, hogy a palánkvár területén belül két torony is fellelhető, az egyik biztosan a minaret a másik lehet, hogy egy templomtorony, vagy talán

4. ábra Csata Érds mellett rézkarc

egyáltalán nem is létezett, és csak véletlenül került rá a képre. (INT 5, Szatmáry 2022 9-30 o.) (4. ábra)

Az Illésházyak 1630-1828-ig voltak jelen Érd életében. De a kastélyt és a hozzátartozó területeket 1675-ben kapták csak meg, miután Illésházy Ferenc a Sárkány családból választott magának feleséget. (Ilyés 2017 15-16.o.) Illésházy Miklós miután megszerezték a birtokot zálogba adta azt tizenkettő, majd harmincöt évre Szapáry Péternek, 1675 és 1722 között. (INT 5, Szatmáry 2022 9-30 o.)

Szapáry a romos kúria helyett már egy nagyobb, díszesebb kastélyt emelt a területen. (Balaton et al. 2000 434.o.) 1684. július 22-én Lotaringiai Károly seregével leverte Musztafa haderejét, így a felszabadítva a települést a török uralom alól. (Balaton et al. 2000 434.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

1693-ban miután helyre állították a vármegyerendszert Érdet Fejér vármegyébe helyezték vissza. (Balaton et al. 2000 434.o., Szatmáry 2022 9-30 o.) 1715-ben létesült egy plébánia is, amit bosnyák szerzetesek kaptak meg, ebben a korban érkeztek és települtek le a katolikus horvátok is, akik új templomukat 1720-ban Szent Mihály nevére szentelték fel. (INT 10, INT 21). A Szapáry család idejében a palánkvár lebontásra került, amiből csak a minaretet hagyták meg. (Ilyés 2017 19.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

Illésházy Miklós csak 1722-ben kapta vissza érdi uradalmát. Ennek okán készült egy vagyonjegyzék, az érdi földekről, majd egy később, 1730-ban is. (Ilyés 2017 16.o.) 1735-ben a kastélyt és a hozzá kapcsolódó birtokot Pongrácz András kapta meg, majd a Péterfy család birtokolta azt, miután Pongrácz Éva beházasodott a családba, de ők is csak 1754-ig tarthatták meg a földeket. (INT 10, Balaton et al. 2000 435.o., Szatmáry 2022 9-30 o.) Illésházyak idején a település az aranykorát élte, ami gazdasági és kulturális szempontból is jelentős volt. Ennek okán több új szobor készült, valamint több épületet is emeltek, továbbá a kastély is megújult. (Ilyés 2017 17.o.) 1754 után Illésházy János vette át a

birtokot 1766-1800-ig. Eközben 1776-ban Érd mezővárossá vált (INT 13, Szatmáry 2022 9-30 o.)

1783-ban elkészült Érdre az első Katonai felmérés, amelyen a következők kivehetőek a területen: a Kálvária-hegy szélén észrevehetjük a kastélyt, valamint, a hegy tetején a Szenvedő Krisztus kápolnát. A Kálvária-hegytől délre a Kakukk-hegy erdős területeit láthatjuk, melyet délnyugatról szőlők vesznek körül. Az északi területeken és a Kálvária-hegyen mezőgazdasági művelés volt jellemző. A lakó funkció

5. ábra I. Katonai felmérés

elsősorban az északkeleti területeken találhatjuk. Valamint érdekesség, hogy ebben az időben a Duna még teljes egészében körbefolyta a szigetet, de mára már ez az ág teljesen feltöltődött. Egyedül északon találhatunk a „sziget,” szélén vízfolyást, a Sulák-patak képében. A legvastagabban jelölt út a ma is megtalálható római utat jelöli, ma Mély út és Római út, Mecset utca néven ismeretes, de jól látható a mai Fő út elődje is, mely az északkeleti határtól nézve az első barna színnel jelölt út. (5. ábra)

A kastélyt Illésházy Jánost követően Illésházy István birtokolta 1800 és 1828 között. 1811-ben Illésházy István ráhatására Érd országos vásártartási jogot kapott. Illésházy István birtokossága alatt hatalmas adósságra tett szert, ezért a birtokon és a kastélyon is tovább kellett adnia, így először Sina György vásárolta meg 1828-ban. Azonban azt Batthyány Fülöp megtámadta, mivel szerinte a leányági örökösödés miatt, az őt illeti meg, így az végül hozzá került 1828 és 1848 között. Azonban Illésházynak, ennek ellenére is pénzhez kellett jutnia, így az érdi birtokainak másik része a Beliczay családhoz került zálog formájában. (Balaton et al. 2000 435-436.o. Ilyés 2017 17-18.o, INT 5, INT 13, Szatmáry 2022 9-30 o.)

Érden a legnagyobb letelepítésre az 1838-as árvíz után került sor, miután márciusban a dunai árvíz elmosta a település nagy részét, ami közelebb terült el a Dunához. (Balaton et al. 2000 435-436.o.) Batthyány segítségével sietett az ottani lakosoknak, így új településrészt hozott létre a Dunától messzebb, amely emiatt Fülöpváros nevet kapta.

1843-ban az ófalui rész is újjáépült Fülöp hercegnek hála. (Ilyés 2017 20-21.o.) 1847-ben négy halmot talált meg az érd-battai határon Luczenbacher János, melyet hun eredetűnek gondolt ezen sikeren felbuzdulva, később Érdy Jánosra változtatta a nevét. (Balaton et al. 2000 435-436.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

1848-ban Sina Györgyhöz került a birtok. (INT 10) Majd később 1856-tól fiához Sina Simonhoz. A Sina család tagjai sokszor támogatták a rászorulókat, a kultúrát és a tudományt, ezen felül pedig egyre nagyobb területekre tettek szert, Érden belül és kívül is, így fejlesztő hatásuk ide is kiterjedt. (Ilyés 2017 24-25.o.) Ebben az időben, a kastély igen népszerű volt a legtöbb korabeli híresség megfordult ott, hiszen legendák szóltak a kastélyról és a benne tartott eseményekről is. Sina Simon támogatta a Szent Mihály templom helyrehozását, amelyet azonban csak lánya, Anasztázia fejezhetett be 1876-ban bekövetkezett halála miatt. A restaurálás során helyreállították a templomtornyot, ezen felül új harangot, orgonát és festett üveg ablakokat is kapott az épület. (Ilyés 2017 25-27.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

Ez idő alatt 1859/61-ben elkészült a második katonai felmérés, amin már jelölik a Szenvedő Krisztus kápolnát, valamint a kastélyt és gazdatiszti házat is, továbbá megjelenik a Római Katolikus templom épülete a plébániáéval együtt. Továbbá a Római út, Fő út, Arató és Vető utca elődje is. A Kálvária-hegyen továbbra is mezőgazdasági, valamint gyep és erdő terület található, ahogy Kakukkhegy Natura 2000-es területén is. A terület egyre nagyobb része lakó funkciójú, elsősorban észak felé terjeszkedett tovább a település mag. Emellett a Római út mentén kiépültek a pincék is. (6. ábra)

6. ábra II. Katonai felmérés

1871-ben visszavetették Érd települését a korábbi mezővárosból nagyközséggé. 1875-ben új régészeti kutatást végeztek az Érd-battai határban, ahol találtak még két „hun-halmot”, valamint több római kori emléket, amit ezúttal Kereskényi Gyula érdi plébánosnak köszönhetünk. (Balaton et al. 2000 435-436.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

1876-ban Wimpffen Viktor, Sina Anasztázia házastársa kapta meg az érdi birtokot a kastéllyal együtt (INT 5), azon okból, hogy Sina Simon családjában nem született fiúgyermek. Birtokosságuk ideje alatt készült el a III. Katonai felmérés 1882-ben. Az előző térképhez képest nem látunk sok változást. Azonban amellet nem mehetünk el, hogy megjelenik a szőlőtermesztés a Kálvária-hegyen, ami magával hozta azt, hogy a terület déli részén lévő

római út mentén tovább bővült az *7. ábra III. Katonai felmérés*

ófalusi pincesor épületállománya is. A területen továbbra is fennáll a szántó és az erdő terület, mind a Kálvária-hegyen, mind a Kakukk-hegyen. A lakó funkció tovább nőtt, amely így megjelent a terület északnyugati részén is, a Kálvária-hegy túloldalán. Utakat a Kálvária-hegyen belül nem jelöltek, de valószínűsíthető, hogy a II. katonai felmérés útjai továbbra is jelen vannak. (7. ábra)

Az 1884-es kataszteri felmérésen a terület nagy részén szántó földekkel találkozhatunk, amiket felparcelláztak már a rajzon is. Méretben utána következik az erdő funkció, ami elsősorban a Kálvária-hegy északi és keleti részeit foglalja magába, valamint a Kakukk-hegy természetvédelmi területének első telkét. Látható, hogy a lakó funkció új részeket is meghódított, így már a terület délnyugati szélén is találkozhatunk házakkal. A területen

8. ábra 1884-es Kataszteri felmérés

továbbá új utak is feltűnnek, például az északról a Kálvária-hegyre tartó. A jelen térképen tisztán kivehető, hogy mind a Szent Mihály templom, mind a Minaret egy üres téren áll. Továbbá a minarettel szemben észrevehetjük a Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolnát is. (8. ábra)

Wimpffen Viktor után fia Simon került az érdi birtokok élére, aki azt 1911-ig vezette más földekkel együtt. 1912-ben, 1917-ben a kastély gazdát cserélt, végül 1920-ban a jezsuita rendé lett. (Ilyés 2017 27.o.) 1920-ban Érden megfosztották a nagyközségi címtől is. (Balaton et al. 435-441.o., Szatmáry 2022 9-30 o., Balaton et al. 436-441.o.)

A Jezsuita noviciátust 1921-1928-ig vezették az érdi kastélyban. Az épületet már 1920 májusában megvette Somogyi Jenő, hogy a Jezsuita renddé lehessen, azonban a noviciátus csak 1921 júniusától fogadta a növendékeket. Az intézményt Müller Lajos novícius vezette és itt tanult Kerkai Jenő is. Az épületet Jézus szentséges Szívéről nevezték el. Az épülethez köthető a Mária Kongregáció elindulása, valamint a Szívárdé is Lischerong Gábor vezetésével. A jezsuita rend 1928-ig maradt, míg meg nem épült Budapesten az új újonc ház. Az épületet Szűz Mária Látogatásáról (Visitationis Sanctae Mariae) elnevezett rend vizitációs apácái, vették át még abban az évben. Ezen rend ekkor érkezett először Magyarországra, így első kolostoruk is itt Érden létesült. (Ilyés 2017 30-32.o., Szatmáry 2022 9-30 o., EGYÉB 10)

A Vizitációs Rend 1928 és 1940 között tartózkodott Érden (INT 5) A magyarországi alapító apácák Thurnfeldből, Ausztriából származtak, előljárójuk Böhm Margit Mária

volt. Az alapító nővérek között volt Bogner Mária Margit is, aki 1933-ban, az érdi rendházban halt meg, testét először a kastély gazdasági udvarában helyezték örök nyugalomra. (1. melléklet) A boldoggá avatása jelenleg is folyamatban van. (Ilyés 2017 33.o.) A II. világháború alatt elhagyni kényszerültek az épületet, az oda beköltöző KALOT miatt, így a rend 1940-ben elhagyta azt. (INT 16, Szatmáry 2022 9-30 o., EGYÉB 10)

Bogner Mária Margit 1905. látott napvilágot Melencén Torontál megyében. Szülei az Etelka Mária Anna nevet adták neki. Már fiatal korában, 4. osztályosan súlyos betegséget kapott el, amely miatt ágynyugalomra kényszerült, ami után egyik lába mozgáskorlátozottá vált. Kedvét azonban ez se szegte. A kötelező iskolákon túl, egy kereskedelmi tanfolyamot is sikeresen elvégzett. 1919-ben adminisztrátori állást kapott,

később Ima Apostol továbbá a *9. ábra Kastély a KALOT idejéből*

Mária Kongregáció tagja lett. Bár korábban inkább a karmelita rendet választotta volna, azonban oda többszöri jelentkezésére se fogadták be a sérülése miatt. 1927-ben a vizitációs nővérek befogadták, így 1928-ban beöltözött, majd elindult velük Érdre, ahol örökfogadalmat tett. Ezt követően közel egy éves csendesen viselt szenvedéses betegség után elhunyt. A rendház kertjében helyezték örök nyugalomra majd, testét áthelyezték a Szent Mihály templom kertjébe, ide több zarándoklat is indul, de a helyiek a kastély kertben található sírját is felkeresik. (INT 17-18, Szatmáry 2022 9-30 o.) (32. melléklet) 1940-ben a KALOT (Katolikus Agrárfűzési Legényegyletek Országos Testülete) kapta meg kastélyt. Így Ugrin József igazgatóságával megalakult az épületben az ország első KALOT főiskolája, ami bentlakásos volt. A KALOT életét és működését, egyházi előírások határozták meg, ennek ellenére nagyon népszerű volt, több környékbeli ifjú kezdte meg itt tanulmányait, hiszen kiemelkedő színvonalú volt az itt folyó oktatás Az idejárók magukévá tették az Isten tiszteletét, a nemzet tudatosítását és felemelését és az agrárium megjavítását, a jobb termelhetőség reményében. A főiskolában a tehetséges fiatalok lehetőséget kaptak anyagi korlátaik ellenére is. 1941-ben Teleki Pál miniszterelnök is látogatást tett az épületben. (INT 15, Szatmáry 2022 9-30 o.)

1944. december 8-án a III. Ukrán Front uralma alá vonta Érd Ófalut, december 24-én a teljes település a Vörös Hadsereg felügyelete alá került. (INT 6) A KALOT épülete 1944 és 1945 között a háború alatt, német és magyar hadiszállás is volt, majd 1945-ben egy rövid időre szovjetek foglalták el és hadikórházat üzemeltettek benne. Már a háború alatt kinyilatkoztatta az akkori rezsim az elégedetlenségét a KALOT-tal szemben, így a háború végeztével 1946-ban a Magyar Kommunista Párt a népfőiskola eltörlését rendelte el. 1946 július 4-én ez be is teljesült. Ebben az évben Érdet Pest megyébe helyezték át, Fejér megyéből. Ez fontos előrelépés volt a község életében, hiszen így már Budapest agglomerációjának része lett. (Ilyés 2017 34-35. o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

A kastély mialatt szovjet kórházként üzemelt, a tetőszerkezete megsérült. Ennek ellenére szükséglakásokat létesítettek benne. 1952-ben az állami gazdaság végrehajtói elkezdtek széthordani a kastély építőköveit és gerendáit. Azonban a Végrehajtó Bizottsági tanácson annak elnökhelyettese kinyilvánította, hogy a kastély elhordását és további rombolását fejezzék be. (EGYÉB 10., Kovács 2011 6.o.) Ezután a kastély déli részeinek helyreállításába kezdtek, azonban ezt a kezdeményezést egy hónap után leállították. (Ilyés 2017 35-36.o.) 1957-ben a kastélyt életveszélyesnek mondták ki, majd 1961-ben majd kihúzták a műemlékek jegyzékéből. 1962-ben lebontását rendelték el. (Kovács 2011 6.o.) 1971-ben újra kihúzták a kastélyt a műemlékek jegyzékéből, ugyanezen évben le is bontották, arra hivatkozva, hogy a háború alatt annyi sérülés keletkezett, hogy többbe kerülne a helyreállítás, mint a lebontással együtt az alapoktól újjáépíteni a kastélyt. (Ilyés 2017 37.o.) Ezt követően épületben található, mozdítható darabok nagy részét elhordták, azonban ma is megtalálhatjuk a timpanonos előcsarnok oszlopdarabjait a kertben. (20. melléklet) (INT 5) A kastély lerombolása és elhordása után a gazdasági házban szükséglakásokat építettek ki, a megmaradt kertből pedig elsősorban haszonkert lett. (Szatmáry 2022 9-30 o.)

Ez idő alatt a település tovább fejlődött 1963. augusztus 20-án megnyitották az Ófaluban az első helytörténeti gyűjteményt, amely 1972-ig működött Jovicza Ignácnak hála. (INT 6) 1970. január 1-én Érd újra nagyközségi rangot kapott (Balaton et al. 2000 436-441.o.), 1979-ig Érd Európa legnagyobb falujaként volt ismeretes, de ebben az évben városi rangot kapott (Ilyés 2017 37.o.) 2006. július 1-től már megyei jogú város címmel is büszkélkedhet a település, amivel így az első és továbbra is egyetlen megyei jogú város Pest vármegyén belül, és egyedüli olyan város az egész országban, ami bár a vármegye

legnagyobb lakosságszámú települése, mégsem megyeszékhely. (Ilyés 2017 37.o., Szatmáry 2022 9-30 o.)

Az 10. mellékleten a település fejlődését láthatjuk a térképek és egyéb források ismertetében a térképek szempontjából az I katonai felmérést vettem alapul, így onnantól kezdve jelöltem, hogy az adott területhasználat mióta azonos. A térkép elkészítéséhez az I., II., III., VI. Katonai felmérést vettem alapul, továbbá az 1960-as Corona műhold felvételt, és a Google Satallite 2024-es felvételét. Láthatjuk a település mag már az első katonai felméréstől megmaradt változatlanul, se árvíz se más nem törölte el. Valószínűsíthető, hogy ez a terület korábban is lakott volt, minimum a XIII. századtól, amióta a kastély, és az azt megelőző kúria is áll. A település kiterjedése hol tovább terjedt, hol csökkent. A csökkenés az árvíz következtében vagy a törökök betörésével igazolható. Ma jellemzően a gyümölcsösök és zárt kertek lakóterületté nyilvánításával nő tovább a település. Korábbi térképeken láthattuk, hogy a gazdálkodási módok folyamatosan változtak az igényeknek és lehetőségeknek megfelelően, emiatt láthatjuk azt, hogy a településen elsősorban a lakóterületek- valamint a területen kívül esően a Beliczay-szigeten az erdők - változatlanok. (10. melléklet)

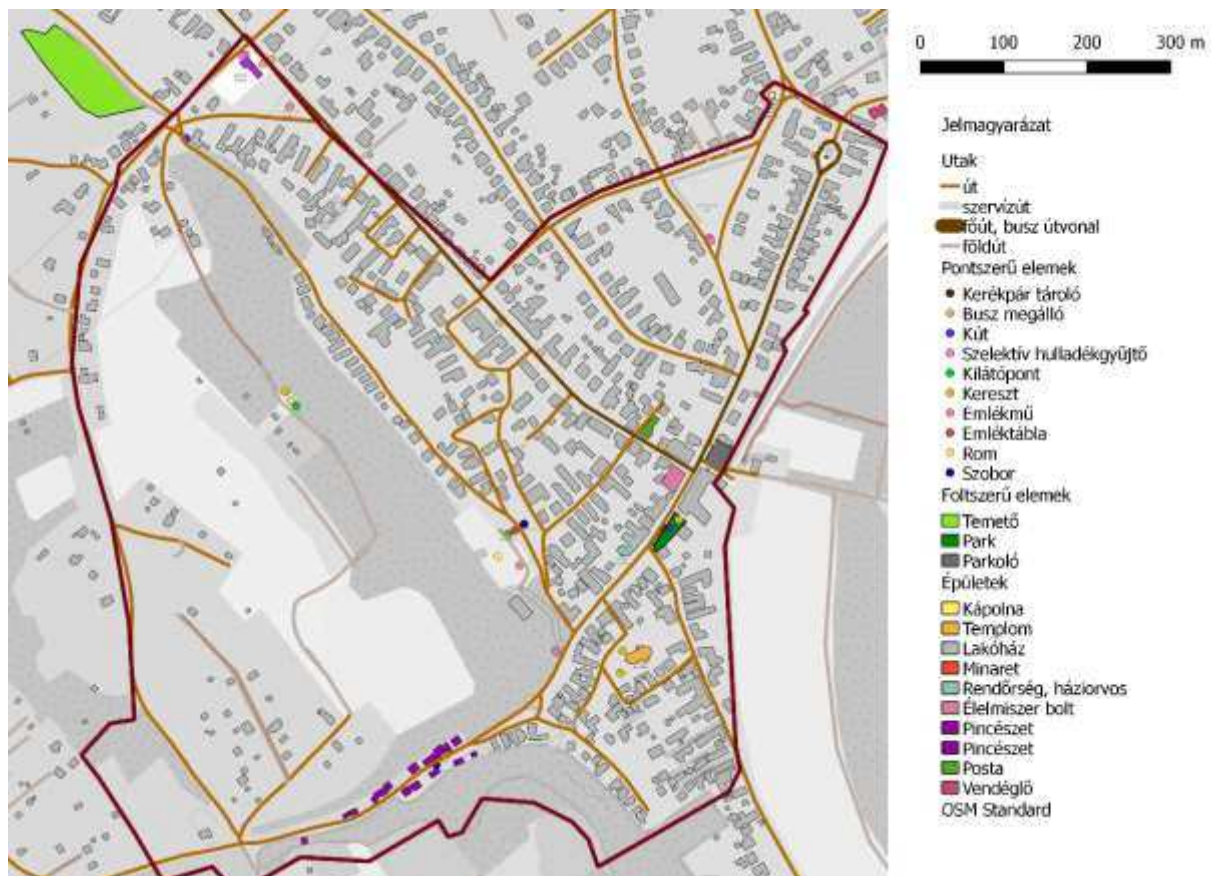
A főbb változásokról a térképen kívül egy idővonalat is készítettem, melyen láthatóak a legfőbb változások a pontszerű elemek képében (11. melléklet)

A terület jelenlegi állapotáról egy másik ábrát is készítettem, melyből kivehető, hogy az Ófalu leginkább egy falusias képet mutat, az értékeket a kulturális és építészeti, vallási örökség képviseli. A területen belül kikapcsolódásra a pincesoron belül találhatunk lehetőséget, habár ott a legtöbb pincészet csak a szüret alkalmából van nyitva. Továbbá található itt egy posta és egy élelmiszer bolt is. Parkolás a Szent Mihály kút körüli park mellett, a bolttal szemben, valamint a korábbi termálfürdőhöz tartozó parkolóban

lehetséges.

(9.

ábra)

10. ábra Meglévő elemek a területen

4 A kiválasztott turisztikai útvonal állomások története

A következő fejezetben először a kiválasztott állomások történetét ismertetem, majd a jelenlegi állapotukat is. Az állomások állapotáról és használhatóságáról 71., 72. mellékletek nyújtanak bővebb ismereteket, valamint a kérdőív a 73. mellékleten. Maga a pontozási módszer úgy működött, akérdőívben, hogy az állapotnál 1-5-ös skálán lehet osztályzatot adni, az 1-es az elfogadhatatlan, az 5-ös a kiváló. Míg a használhatóságát az alábbiak szerint lehetett jelölni: 1 – elfogadhatatlan, nem jó bejárni, 2 - elsődleges funkcióját többé kevésbé betölti, 3 - elsődleges funkcióját betölti, 4 – jó, több funkciót betölt, de lehetne még rajta javítani, 5 - kiváló - szívesen töltöm itt az időmet, több funkciót is ellát. A végső pontozásnál a válaszadók pontozásának átlagát jelöltem egész számokkal az ábrákon. (71., 72. melléklet)

4.1 Római út és pincesor

Gabriel Seidl azt nyilatkozta, hogy 1853-ban még a felszínen megtalálható volt az érdi római út teljes szakasza. Römer Flóris ezt kiegészítette azzal, hogy az út déli szakasza nagyobb károkat szenvedett a rajta vezető földút miatt. Hozzátette azt is, hogy a Mély úti szakaszt 1934-1936 körül laposabb kövekkel fedték be, a szegélyéhez nagyobb, faragott köveket használtak. A vízelvezető árkok a szélére kerültek át. Később feltárásokat és kutatásokat végeztek az érdi szakaszon, amik rámutattak arra, hogy a Mély út alatt nincs római korból származó alapozás, valamint az út mészkőből készült, kb. 4 m átmérőjű, és korábban középen vezették el róla a vizet. Ez azonban nem egyezik a pannóniai római utakkal, mivel azok vízelvezetése a két oldalán, árkokkal volt megoldva, emellett a szélessége se egyezik meg, mert ezen utak szélességei 5 és 10 m között változtak. Ennek ellenére Érden ráleltek egy mérföldköre, ami Kr. e. 229-230-ban származik Alexander Severus idejéből. A köre feliratozták az Aquincumtól mért távolságot, ami mintegy 15 római mérföldet jelent, ami közel 22 km. Ez a lelet a Tétényi Múzeumban kapott helyet. (INT 5, Szatmáry 2022 36 o.) (2, 11. ábra 60., 61. melléklet)

Érd későbbi területén már a rómaiaktól kezdve szőlőtermelés folyt, erre egy fogadalmi oltárkőből következtethetünk, amelyet Bacchus isten miatt készítettek, aki a bor és szőlő istene volt többek között. Ez az oltár az I., vagy II. századból származhat. A szőlőtermesztést később átvették a letelepedő magyarok is. A szőlőterületek az érdi dombokon, valamint a Dunai szigeten helyezkedtek el a térképek alapján. A törökök

idején se szűnt meg szőlő és bortermelés, ezt már a török defterekből, számviteli füzetekből ismerhetjük, hiszen ebben gyakran említik a hordó és mustadót. Ebben az időben a korábbi település kiüresedett és utána főleg rácok és svábok települtek be, onnantól kezdve hagyomány lett a szüreti mulatság, ami máig fennmaradt. Korábban a város

11. ábra Mély utca, római út, pincesor

jelentős szerepet játszott borvidékként főleg a vörösborai miatt. Hiszen ezen borok komoly versenyre kelhettek a budaiakkal szemben. Mindezek alapján Érden a szőlőtermelés igen jelentős volt, ennek csak az 1884-es filoxéra járvány vetett véget, ami kipusztította a szőlők nagy részét, helyükre elsősorban almát és őszibarackot ültetettek. A járvány elmúltával több helyen is elkezdték újra a szőlőtermesztést és a borkészítést helyi alapanyagokból. (INT 19 Szatmáry 2022 36 o.)

A szüreti mulatságokat 2007-től az Érd-Ófalusi Pincetulajdonosok Egyesülete élesztette újjá. Az ünnep alkalmából megáldják a friss szőlőket a Szent Donát szobornál, valamint bemutatásra kerül a hagyományos szőlőfeldolgozás is. Emellett koncertek és néptánc bemutatókat rendeznek itt. (INT 19, Szatmáry 2022 36 o.) (58. 60-61. melléklet) Maga az egyesület azért született meg, hogy az Ófaluban, elsősorban a Mély úton megtalálható pincéket és préházakat megőrizték, valamint hogy azokat helyreállítsák. Az egyesület megszületése után, az önkormányzattal együttesen sikerült kitelepíteniük az ott lakókat, így a pincészetek visszakapták a területet és újra eredeti funkciójuknak megfelelően tudtak üzemelni. Ma is új épületek készülnek el, és a régi házakat pedig felújítják. (INT 19, Szatmáry 2022 36 o.) (60-61. melléklet)

Jelenleg a terület jó állapotúnak mondható a kérdőívben is 4 pontot kapott az 5-ből, használhatóságra szintén 4-et, tehát több funkciót is ellát a válaszolók szerint. (71., 72. melléklet)

Legnagyobb hibája a területnek az, hogy a különböző épületek, kertek sok stílusban épültek, különböző anyagból, így összefogó elem a funkciójukon kívül nem nagyon jellemző. Jelenleg az utat betontérkövel burkolták, ami szép megjelenésű és jó állapotú,

ez két szakon megszakítja a római út szabadon hagyott szakasza, amit vastag beton szegély ölel körbe. (60., 61. melléklet)

4.2 Szenvedő Krisztus Kápolna

A Szenvedő Krisztus kápolnát a Kálvária utcában, a Kálvária-hegyen találhatjuk. Korábban közvetlen út vezetett ide a kastélytól, ami a kültéri keresztút helyszíne is volt. Mára ezt a területet teljesen benőtte a növényzet.

12. ábra Kálvária kápolna 1970

Az barokk stílusú épület, Péterffy János megrendelésére készült el 1749-ben, hogy az 1748-as évben pusztító pestis járvány végett érjen. 1749. március 24-én Dravecz József esperes szentelte fel az épületet a tövissel megkoronázott ülő Krisztus tiszteletére. (INT 2, INT 5, INT 12) Az épület négyzet alaprajzú, melyet egy félkörös apszis szakít meg. A kápolnában három oltárt helyeztek el, a funkcionalitásukhoz szükséges teljes felszereléssel. (Dercsényi 1958 354-356. o.) Az épületben találhatunk még egy barokk

13. ábra Kápolna jelenlegi állapot

addig hiányzott, emellett új tornyot is kapott. Az épület 1843. június 8-án leégett egy viharban bekövetkezett villámcsapás miatt. Batthyány Fülöp herceg ezt helyreállíttatta 1843 októberében ünnepélyes misével visszaadták a híveknek. Azonban ezután fenntartás hiányában az épület folyamatosan

vesztett a régi szépségéből, elkezdett omladozni. 1881-ben Grozdits Tádé ezt a szüntelen romlást megakart állítani, így gyűjtésbe kezdett, hogy a régi fényét helyre állíthassák. A Szenvedő Krisztus kápolna a II. világháborúban teljesen megsemmisült. A jelenlegi épület csak egy rekonstrukció, így csak helyi védelemmel rendelkezik. De az épületet 1970 után is fel kellett újítani. (Bertók et al. 2000 84.o., INT 2, Szatmáry 2022 37 o., Dercsényi 354-356, Szatmáry 2022 37.o.) (12. ábra)

Jelenleg a kápolnát cserjék veszik körbe, hiányosan, előregedetten, illetve ami a kerítésből megmaradt, az a kapu és pár oszlop. Ezen túl gyepes terület veszi körbe, kivéve a keleti oldalon, ahol a rézsűs domboldal kezdődik, erdővel benőve. A kápolnától nyugatra egy földmérési alappont található meg, illetve egy beton kereszt a kápolna mögött, attól nyugatra egy korábbi alappont. A régebbi kálvária út jelenleg nem megtalálható, a kápolnát egyedül a Kálvária utcán lehet megközelíteni. A terület a kápolnán kívül funkció nélküli, állapota, használhatósága 3-as. (13. ábra, 56., 57. melléklet) (K-1 tervlap)

4.3 Minaret

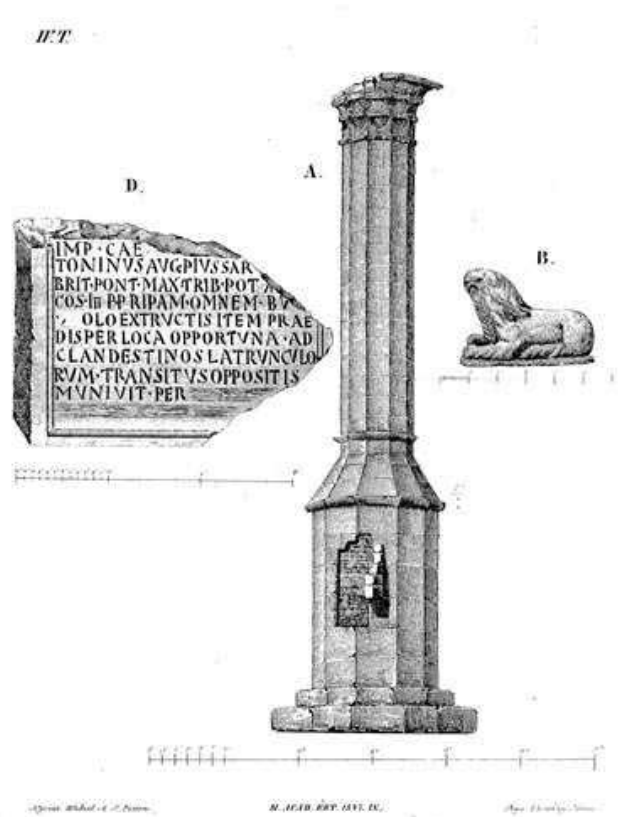
Az épület az Ófaluban található, a Mecset utcán belül egy buszforduló közepén. Korábban a római hadi út is mellette futott. A XVII. században készült el a palánkváron belül, egy dzsámival együtt, amit később leromboltak. A minaret egy 12 szögű körerkélyes, 23 m magas torony. Az épületen belül egy 53 lépcsőfokos csigalépcső áll. A lépcsőfokok különböző méretűek. A falat kisebb nyílások szakítják meg, amik beengedik a fényt. A minaret országos jelentőségű műemlék, hiszen mára Magyarországon csak

14. ábra Minaret jelenlegi állapot

három minaret maradt meg, Érden, Pécsen, Egerben. (INT 5, Szatmáry 2022 12.o., Dercsényi 1958 356)

A minaretet 1721-ben egy viharban villámcsapás érte, ami kárt okozott benne, így csak csonka minaretként emlegették. A minaretet többször is felmérték, majd lerajzolták pl. 1847-ben Varsányi János, ötvenkét évvel később Csányi Károly 1899-ben, 1917-ben pedig Foerk Ernő és tanítványai. A régészeti feltárásokat és történelmi kutatásokat követően Ferenczy Károly építész 1970-ben elkészítette a restaurálási tervet, valamint a környező területre is elkészítette a tervét egy dzsámi területét jelző burkolat képében, ezt kiegészítette a Mihrab-fülke vasbeton szerkezetű megformálásával. A

15. ábra Minaret, római felirat, római oroszlán

minaret hiányzó részére vasbetonpótlást alkalmaztak, a megkülönböztethetőség jegyében. A felújítás után eltelt 30 év kisebb javításokkal, de 1999-ben újra helyre kellett állítaniuk. (Dercsényi 1958, 356-358. o.; Bertók et al. 2000 72-76. o., INT 5, INT9, Szatmáry 2022 12 o.) (14., 15. ábra)

Jelenleg is újra felújításra szorul a torony, már egy ideje nem látogatható, de korábban is igen nehézkes volt a bejutás, mivel nem egy állandó nyitva tartással rendelkezett, hanem a kulcsért fel kellett hívni egy telefonszámot. A 70'-es évekbeli burkolat és fülke jó állapotúnak mondható azonban, a növényzet állapota romlik, a fenntartás hiányában. A területen továbbá egy pad található, valamint egy hulladékgyűjtő. A kis teret egy alacsony kerítés veszi körbe, a növényzet elsősorban gyepből és négy lombhullató fából áll. Állapota 3-as, a használhatósága 2 azaz a saját funkcióját se tölti be. (13. ábra) (62-65., 71-72. melléklet)

4.4 Fehérkereszt

A Gyormai kereszt, vagy más néven a Fehérkereszt, vagy Illésházy emlékkereszt a Gyormatető fellett áll. Korábban a kereszt a város 2 holdas szérűskertjében helyezkedett el. Ezen a területen közel három évszázadon át csépelelték a város összes gabonáját. Valamint itt voltak a határ és különböző termény szentelések is pl. búzaszentelés stb.. Továbbá megtalálható volt itt egy csűr is, amiben arató és szüreti mulatságok, közösségi rendezvények kaptak helyet. A kisfiúként meghalt gróf tanítója Virág Benedek volt, a nyelvújítás korában élt pap és költő. Ezen a területen sokat időzött, miközben a gazdákat figyelte, és gondolkozott Magyarország és legfőképp Érd történelmén. Ezen időszak emlékére írta Virág

16. ábra Fehérkereszt jelenlegi állapot
Benedek Dellinger János érdi plebánus barátomnak című versét. (INT 4-5)

A keresztet Illésházy János készítette, barokk stílusban, fiának Ferencnek 1789-es halála után. A keresztet 1790 május 2.-án helyezték ki a jelenlegi helyére, egy időben a templom mellett található kereszttel együtt. Mindkét kereszt a tíz éves kisfiú emlékét őrzi. A terület története is érdekes a II. világháborúig közösségi tulajdonban volt, utána viszont magántulajdonná vált. (INT 4-5)

Ma a kereszt a Mély út és a Fehérkereszti út kereszteződésénél található meg, bár inkább a Fehérkereszti út mentén. A keresztet tartó emelvény a sokszori körbe szántás miatt megsérült, és elkezdett kimozdulni a helyéről, továbbá sok külső festés, valamint meszelés következtében az oszlop szép mives megformálása kezd eltűnni, főleg az oszlop közepén található voluták. Továbbá a keresztre szegezett Jézus is megrongálódott. A kereszt ma helyi védelemmel van ellátva (INT 4-5)

Jelenleg a kereszt egy gyümölcsösben található meg, ma is látogatják az ott elhelyezett virágok és gyertyák alapján. Körülötte semmilyen építmény nincs.. A keresztnek jelenleg

egy hozzáértő renoválásra lenne szüksége. Állapota 3-as funkcionalitása szintén 3-as. (15. ábra) (71., 72. melléklet)

4.5 Korábbi római katolikus templom és plébánia

Bár ez az épület nem egy állomás a tervemben, de szorosan kapcsolódik a többi épülethez. A ma fennálló Szent Mihály római katolikus templomnak volt egy elődje, amihez egy kolostor is tartozott, amit még 1996-ban látni lehetett, bár romos állapotban. A korábbi templom a Római út mellett volt, a Sóház közvetlen környezetében, egy része az érdi Liget Thermal Hotel helyén volt megtalálható. Az épületet 1960 körül kezdték el lebontani, keletkezéséről még ennyit sem tudunk. Ma az épületet főleg fényképekről ismerjük. A képeken barokk stílusú volutás kerékvetőket és kőkeretes ajtókat láthatunk. (17. ábra) Bár ez korántsem

17. ábra Érd Ófalu régi temploma
jelenti azt, hogy a barokk korban építették meg az épületet, sőt az is lehet, hogy egy korábbi épület kapott akkoriban egy átépítést. Vitatott az is, hogy templom, vagy Dézsmaház volt. A korábban is említett 1696-os rézkarcon (3. ábra) a minaret mellett például egy másik torony is állt, valamint Károly János a XVII. században készített érdi látképén is megjelenik, de eszünkbe juthat egy 1722-es jegyzet is, amit Illésházy Miklós készített, melyben arról tett említést, hogy az egyház tizedekből beszedett gabonáját a templom belsejében tárolták. A lerombolt épületekről Jovicza Ignác rekonstrukciós rajzot készített, a meglévő romok és a szemtanúk leírásai alapján. *"A templom egy terjedelmes kolostorszerű épülettömb keleti szögletében állott. Keleti bejáratának díszes, barokk kapujának keretét pár évvel ezelőtt Bogner Mária sírjándál, a mai templom északi falába illesztették. A hatalmas épület keresztboltozatos, oszlopos csarnokát a mai tulajdonos lebontotta, a bontási anyagot értékesítette."* (Jovicza 1970 30.o., INT 5)

A korábbi templom másik aprólékosan megformált kapuját a Szenvedő Krisztus kápolna újjáépítése során alkalmazták, a maradék építőanyagot, ami több díszes követ is tartalmazott, a Szent Mihály templom kertjében felállított Lourdesi barlangba építették

be, ami mára már lebontásra került. Az ott megtalálható kövek ismeretlen helyre kerültek. Az egyik volutás kerékvető a Szent Mihály templomhoz tartozó plébánia kapujához került, és annak kertjében is elhelyeztek pár elemet. (INT 5) (EGYÉB 9)

4.6 A Szent Mihály római katolikus templom

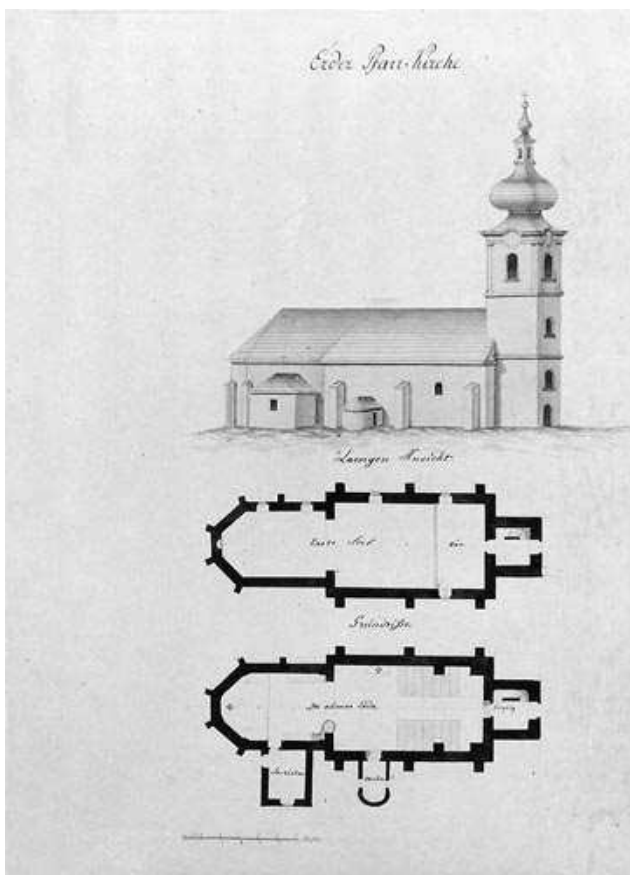
18. ábra Templom jelenlegi állapot, Bogner Mária Margit II. sírhelye

A Zichy-kódexhez tartozik egy oklevél, amelyből megtudhatjuk, hogy a XIII. században Érd birtokosai közé több magasrangú egyházi fő tartozott, ami miatt arra következtethetünk, hogy Érdnek akkoriban legalább egy plébániája és temploma volt (Károly 1901. 112-113.o.) Emellett az érdi plébániát két pápai tizedjegyzékben is feljegyzik, a XIII. és a XIV. században. Ezekből az egyikben így emlékeznek

meg: "Érd Miklós nevű plébánosa 1334-ben 2 garas pápai tizedet fizetett. 1468-ban Antal érdi plébánost említik." (M.R. T. 1986. 97.o.) (INT 5) Bizonyos falak már egészen a XV. századtól fennmaradtak, főleg ami a főhajót és a szentélyt illeti. Ezt a Kapisztrán szerzetesektől tudhatjuk, akik a település életében 1718 és 1752-ben vettek részt. A török idők során a templom löporraktár volt, majd felrobbantották, valamikor a XVII. században. A templom szerencsére nem lett porrá, a hajót az Illésházyak és a hívők segítségével újjáépítették 1703-ban, azonban az újra szenteléséig további húsz évet vártak. Az aranykorát a templom a XVIII. században élte, ekkoriban volt a leggyönyörűbb a díszítése, és leggazdagabb a felszerelése. Az oltárok 1743-ban készültek, a főoltáron Szent Mihályról készült festmény volt megtekinthető, valamint Szent Ferenc, Antal és Péter szobrai voltak kiállítva. A bal oldali mellékoltáron Szent János és Mihály szobrai voltak, a jobb oldalt a Szeplőtelen fogantatásnak szentelték. 1774-ben Illésházy Jánosnak hála megépítették az épület óraparkánnyal ellátott tornyát, amelyben 5 harang található meg, ezelőtt a harangok a templom előtt található haranglábban kaptak helyet. A torony építési ideje a kosáríves, kőkeretes kapunak a zárókövébe van vésve. A tornyot két övparkány osztja szét, három különböző részre és ion oszlopfejes pilaszterek díszítik. A kórus emeletén pedig kosáríves ablak van. A harangok emeletén négy darab tört kosárvű

ablakot építettek be. A torony sisakja, mely párnásan tagolt többször tűzben megsérült, de eddig sikerült mindig hasonlóra visszaépíteni. Az 1774-ben épített templomtorony egyik érdekes eleme, hogy az órapárkány alatti szakaszba, két régebbi sírkövet építettek be, amelyet egy későbbi felújítás hozott felszínre. (Jovicza 1970.28, 30.o.) 1774-ben Tomicich János volt a plébános, akit halála után 1789-ben a templomban helyeztek örök nyugalomra, az ehhez kapcsolódó emléktábla a déli falon található. (INT 5, INT 23, Dercsényi 1958 350-353.o.)

A templomhajóban található padló, ami valószínűsíthetően a középkorból származik, 2m-rel lejjebb fekszik, mint a hívek bejárata, emiatt a hajóba egy lépcsőn át mehetünk le. Az épület középkorból megmaradt falait ereszpárkánnyal barokk korból megmaradt bővítéssel egészítették ki. Stabilitását támpillérek segítik. Az 1846-os Wajthay féle felmérésen (19. ábra) látszik az 1760-ban emelt apácarácsos ablakos sekrestye és a Szent Sír-kápolna. Ezen áthaladva egy újabb bejáratot találhatunk. A második világháború során ez a kápolna találatot kapott, így elbontásra került. Az északi bejáratnál, ahol a sekrestye is található, használták fel a régi templom csigavonalas zárókővel ellátott kőkeretes kapuját, majd azt a későbbiekben befalazták. 1970-ben Jovicza Ignác egy kéziratot készített, amelyben elhelyezett

19. ábra Szent Mihály templom alaprajza 1846-ban

stílusú, kváderkőmintázatú, színes festésű. A barokk, korábban használt mellékoltárok színe barnában tetszelgett, melyet arany díszek tettek még látványosabbá. (Jovicza 1970 28, 30.o.) A szentélytől délre egy címerrel ellátott bejárat található, ha itt belépünk, egy oratóriumban találjuk magunkat, ami csehsüveg-boltozatos. Ez a helyiség, az 1880-as

években készülhetett el, hogy a Wimpffen-család innen hallgathassa a misét. (INT 5, INT23, Dercsényi 1958 350-353)

A templomhajó falaira egy fiókboltozatokkal áttört dongaboltozatot húztak fel. "A kétszakaszos hosszénégyszögű térboltozatai széles pilaszterek párkányos gyámjain ülnek: a diadalív széles kosáríve mögött a szentély rövid boltsüveges szakasza a nyolcszög öt oldalával záródik. A szentély fölé párkányos pilasztereken nyugvó négy, épített homorúan vájatolt élű heveder,

20. ábra Templom belső jelenlegi állapot

illetve öt fiókboltozat borul. A szentély keleti zárófalán kagylósan faragott barokk ablakfülkében Szent Mihály arkangyal kecses faszobra." (Dercsényi 1958. 351-359) INT 5) A szobor Szent Mihály arkangyalt mutatja, aki egyik kezében karddal küzd a Sátán ellen és talán épp most viszi be a végső csapást, a másikban pedig mérleget tart, ami annak a jelképe, hogy mielőtt a mennybe jutnánk, jó és rossz cselekedeteinket egyaránt a mérlegre helyezik. A szentélyt három ablak világítja meg, továbbá egy arannyal bevont csillár fénye. (INT 5, Dercsényi 1958 350-353.o.)

Az 1778-ban megjelent canonica visitatio azt említi, hogy a diadalívtől jobbra még egy oltárt készítettek, ezúttal Szent Walburgának. Ezzel párhuzamban készült a kastély támfala mellett álló Szent Walburga szobor is. Ebben az évben a templom legfőbb berendezései között a következőket találjuk: főoltár, különböző mellékoltárok, egy faragványos, szépen megmunkált kegyúri pad, továbbá a kevésbé jelentős művészeti alkotásnak számító padok a híveknek. Ezt kiegészíti két fából készült, szépen megmunkált gyóntatószék. Továbbá egy kő keresztelőkút faragványokkal ellátva, valamint két keményfa szekrény a sekrestyében, amiben a különböző miseruhákat és egyéb kellékeket tárolták. 1789-ben, ahogy már korábban említettem a Fehérkeresztnél, Illésházy Ferenc gróf gyermekként meghalt, testét a templomban helyezték el, a baloldali oltár alá. Ennek emlékét egy kőtábla őrzi, az Illésházy-család címerével, latin felirattal. Ezt az emléktáblát a templom északi falán találhatjuk meg. (INT 5 Dercsényi 1958 350-353)

Egy 1793-ban készült jegyzőkönyv is megemlíti a Szent Mihálynak tisztelgő főoltárt és a Szent Walburga-mellékoltárt is. A templom körül 1793-ig temető volt, azonban Mária Terézia rendelete betiltatta a temetkezést a templom körül. A ma is megtalálható kőfalú kerítés vette körül azt a temetőt is. Az új temető a korábbi uradalmi magtár környéki domboldaldalban lett kiépítve. (Jovicza 1970.) Az 1818-ban megjelent Canonica Visitationban még feljegyezték a templomot körülvevő régi temetőt és az azt szegélyező kőfalat is, valamint ekkor írták le elsőnek a ma is megtalálható a copf stílusú, hat oszloppal ellátott oltárt. A templom kórusán már 1720-ban is a templom részét képezte egy orgona. Dellinger plébános idejében új orgona került a templomba 1820 során, ami később 1823-ban aranyozást kapott. Hatvankét év elteltével, 1885-ben az épület ismét új orgonával bővül, amely már egy Steinrich nevezetű orgonakészítő mester keze munkáját dicséri. 1885-ben a templomot helyreállították Sina Simonnak és lányának, Wimpffen Anasztáziának köszönhetően. Korábban a templom tornyának és hajójának falai gyengültek meg, így azt szilárdították meg, valamint az öt harangból egyet újra öntettek, de a többit is valamelyest átalakították. Ezen felújítás során további négy paddal bővült az ülőhelyek sora, a régieket pedig átfestették. A helyreállítási munkák után ünnepélyes keretek között felavatták az épületet 1885. október 5-én. (INT 5 Dercsényi 1958 350-353.o.)

1908-as restaurálás alkalmából a Szent Walburgának szentelt oltárból eltávolították az őt ábrázoló XVIII. századi képet, az üresen maradt helyre egy Jézus Szíve szobor került. Az oltárok legtöbbjét Illésházy készítette, azonban azok aranyozását már Sina Simonnak köszönhetjük. Az idők során több kisebb változás történt az oltárokon, az újrafestések miatt. A leírások szerint 1958-ban a szószék, amely a diadalívtól balra volt található, még a templom részét képezte, de utána lebontották a lépcsővel együtt. Az építmény copf stílusú volt, ahogy a főoltár is, valamint ugyanazon mintákkal voltak feldíszítve. Emellett egy aranyozott díszvázát figyelhattünk volna meg a hangvető tetején. 1958 után az eredeti berendezésekből csak az oltárok és a keresztelő kút maradt meg. (INT 5, Dercsényi 1958 350 -353)

A templom kertjében áll egy Nepomuki Szent János szobor, így ez is műemlékileg védett. Korábban a mostani helyétől kicsit messzebb volt található, ezt egy korábbi képeslapról olvashatjuk le. (4. Melléklet) A szobor 1780 táján készült, és egy copf stílusú talapzaton kapott helyett. A szoborról először az 1792-es canonica visitatio-ból szerzünk tudomást, valamint az 1818-as évben készült egyházlátogatói jegyzőkönyv-ből ismerhetjük, hogy ezt a szobrot is Illésháznak köszönhetjük, megáldása pedig az érdi espereshez, Radnics Pál feladata volt. (Dercsényi. 1958) (INT 5, Dercsényi 1958 353) (21. ábra)

21. ábra Nepomuki Szent János szobor 2024

Nepomuki Szent János, több vízhez, folyóhoz köthető dolognak lett a védőszentje, ilyen pl. hajósok, halászok, folyók, hidak. Szent János, ahogy a nevén is látszik egy Csehországi Nepomuk nevezetű településről származik. Ott született meg 1340-ben, majd kanonok lett Prágában, de a királyné gyónatója is volt. Egyszer a király kíváncsi lett, hogy mit mondhatott a felesége a gyónás alkalmából, de Szent Jánost erre sehogy se lehetett rávenni. A király erre a Moldvába fullasztatta a papot 1383-ban. Sírhelye a Szent Vid-templomban található Prágában. Már a XVI. századtól ismerünk csodákat, amelyek sírjánál történtek, ami miatt szentté akarták avatni, amire végül 1729-ben került sor. (Varga 1986.) (INT 5)

A szobor 1988-ig fej nélkül állt, mivel az letört a második világháborúban. Továbbá az anyaga elgipszesedett, porózussá vált. A szobor helyreállítását Deák Jenő készítette el sikeresen, a szakmai vezetést Szabó Péter főiskolai adjunktus adta. A szobor a talapzatával ellentétben már késő barokk jegyeket is mutat. A több füzérrel, volutával, koszorúval cifrázott oszlopot már nem lehetett megmenteni, így azt az alapoktól újra kellett kezdeni, az eredeti formájára. A szobor egyediségét az adja, hogy fedetlen fejjel áll, bal kezében birétumát fogja. Általában papi öltözkében birétumával a fején, mennyei fénnyel, hermelinpaláttal és feszülettel kézben formálják meg. A magyarországi szokások szerint ez a szobor is korábban festett lehetett. Az új szobrot a püspök külön áldásban részesítette (INT 5)

A templom bejáratától nyugatra áll egy kereszt, amit már a fehérkereszti részből ismerünk, hiszen egyidejűleg állították a fiatal Illésházy gróf emlékére. A kereszt kőből készült, barokk stílusú, és mivel hasonló mintájú alappal rendelkezik, mint a szobor, így feltételezhetjük, hogy egy időben készülhetett azzal is. A talapzaton álló feszület azonban már a XIX. századból származik, amelyet a korábbi hiányában készíthettek. Az eredeti keresztről már az 1818-as évben kiadott canonica visitatio-ban is említést tesznek. (INT 5, Dercsényi

22. ábra Templom melletti kőkereszt 2024

A kertben továbbá több sírkő is megtalálható, kettő a régi temetőből, a többi újabb köveknek mondható. Ezenkívül pedig a díszesen kialakított Bogner Mária Margit új sírhelye, ami körül működő köríves padokat találhatunk. Valamint az északi kerítésen megtalálható egy II. világháborús emlékmű is. (48-49. melléklet, 23. ábra)

A burkolat mindenhol zúzott kő, kiemelt szegéllyel. Ez alól kivételt egyedül a Bogner Mária Margit sírhelyét körülvevő mészkő burkolat jelenti. A növényállomány elsősorban gyepből és különböző lombhullató és örökzöld fából áll, elszórva egy-egy cserje vagy virág kiültetés található. A területről is elkészítettem egy fafelmérést, melyet a T-3-as tervlapon tekinthetünk meg. Mindegyik fa jó állapotúnak mondható, így kivágásra nincs szükség, a fák között vegyesen találhatunk örökzöld és lombhullató egyedeket is. Legtöbb fa *Picea abies* fajtából került ki, valószínűsíthetően egy időben

23. ábra Urnatemető 2024

ültethették őket. Emellett még megjelennek *Platycladus orientalis* is, ebből a fajtából készült a sövény is, a templom mellett futó járda mellett, északnyugaton. Továbbá *Picea pungens*, *Acer campestre*, *Tilia platyphyllos*, *Quercus frainetto* színesíti az állományt. A

területen megtalálható pár fapad is, illetve több lámpaoszlop is. A jelenlegi állapotot a T-1-es tervlapon nézhetjük meg. (44-51. melléklet)

A terület viszonylag jó állapotúnak mondható, elsősorban csak gyepekkel és hiányos burkolathálózattal találkozhatunk, valamint az illemhelyiségre szolgáló épület erősen felújításra szorul. A kérdőívben mind a plébániára és a templomra együttesen 3-3 pontot adtak. (71-72. melléklet)

4.7 Római katolikus plébánia

A korábban említett oklevelekből és pápai tizedjegyzékekből megtudhatjuk, hogy a XIII. századtól van plébánia Érden. A mostani műemléki épület a Molnár utcában áll, Szapáry Péter idején készült el a földszinti része, 1686 és 1695 között.. (Dercsényi 1958 356-357.o.)

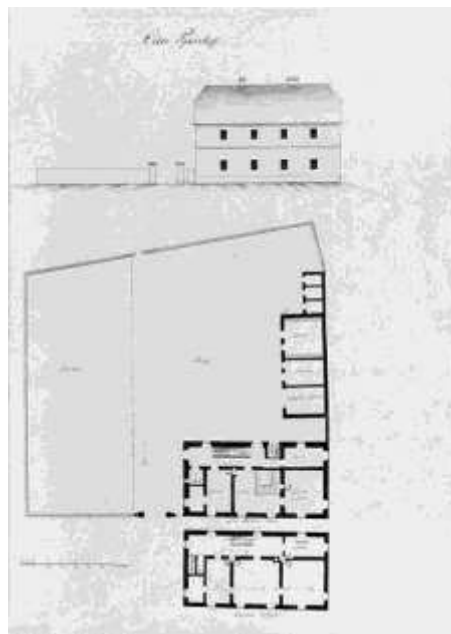

24. ábra Plébánia épület 2024

1774-ben Tomicich János plébános idején az épületet egy további emelettel bővítik ki Illésháznak hála. (INT 5, Dercsényi 1958 356-357.o.)

Az épület magas lábazattal, téglalap alaprajzzal lett megtervezve, majd megépítve. Az utcai oldalon négy-négy kőkerettel ellátott ablak található mindkét emeleten, a két szint közt egy vízszintes sáv húzódik, szétosztva az épületet. Az eresz párkánya homorú kialakítású, továbbá két kisebb félköríves padlásablakot találhatunk az oromfalain. A tetőzet hódfarkú cseréppel van ellátva, csonkatornyos megformálásban. A legutóbbi restaurálás alkalmából a két szint különböző festést kapott. Az épület belsejéről elmondható, hogy a földszinten korabarokk fiókboltozatok vannak, amik a XVII. századból maradtak fenn. Az épület alaprajzait Wajthay Ferenc felméréseiből ismerhetjük meg. (25. ábra) A bejárat kőkeretes volt, az ajtó mögött egy kisebb előtér kapott helyett, mögötte lépcsősor vezetett fel az emeletre, valamint egy folyosó a földszinti szobákhoz. A földszinten kapott helyett egy nagyobb helyiség, amiből nyílt a konyha, azontúl pedig az étkező. A szobákat kályhakkal kívülről fűtötték. A ház folyosójának túlvégén a kamra

volt. A ház alá továbbá egy pincét is készítettek, szintén kőkeretes kapuval, ami az udvarról közelíthető meg. Az emeletre a hálósobák kerültek, ott lakott a plébános mellett a káplán is. Itt már a szobákhoz cserépkályha tartozott. A házhoz L alakban egy kocsiszín kapcsolódott, valamint istálló és kamra is. Ezen épületeknek egy része máig megtalálható. Az épület megőrizte - kisebb eltérésektől eltekintve - a Wajthay felmérésből ismert arcát. Kereskényi Gyula plébánosnak köszönhetjük azt a jegyzetet, amiben összeírta 1718-tól az összes plébánost és azt, hogy mit vittek végbe itt tartózkodásuk alatt. Az egyházi anyakönyvek is 1718-tól találhatóak meg. (INT 5, Dercsényi 1958 356-357)

25. ábra Plébánia alaprajza 1846

Jelenleg a plébánia nem bejárható, egyedül a kerítésen át lehet betekintést nyerni. Az udvar egyszerű kialakítású, a háztól a templommal közös kerítésig betonlapokból van egy út kialakítva, ezen kívül csak a házat veszi körül burkolat. A telken több idős, nagy méretű fa is megtalálható, illetve a ház melletti kiskapun át látni, hogy a parkoló mögötti támfalon megtalálható pár oszlopdarab a korábbi templomból. (T1 tervlap) (52-55. melléklet)

4.8 Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna

A kápolna 1734-ben készült el az akkoriban pusztító pestis miatt, Szent Rozália és Fábián Sebestyén nevére, a benne található harang pedig Szent Rókus és a Szent kereszt nevére lett megáldva. (Kereskényi. 1886. 10. o.) Az épület egy kiemelt záróköves kapuval van ellátva, valamint ezen kő kosáríves faragást kapott. Az épületben egy oltárt, rajta XVIII. századi szobrokat helyeztek el. A faragványok a névadó szenteket formálták meg: Szent Sebestyént, Rókust és Rozáliát. (INT 5)

26. ábra Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália kápolna belső tere 2024

A kápolna alaprajza négyzet alakú, amit kiegészít egy apszis kosárívvel. Mindkét oldalán a hajónak, a falakon egy-egy ablak került megformálásra. Az épületet egy sisakos faszerkezetű torony egészíti ki. A kápolna hajója és oltára közt egy diadalívet találhatunk, a teresedés felett pedig csehsüveg boltozatot. Az oromfalon a sérült Szentháromság szobor van, egy kosáríves fülkében. Az épület előtt korábban egy Szentháromság oszlop kapott helyett. Ábel András véleménye szerint az itt lévő oszlopon található szobor került be az épületbe később. (INT 5)

A kápolnán belül a bejáratától balra egy szenteltvíztartó fogadja a látogatókat. A XVIII-XIX. században a tetőt zsindellyel vonták, be azonban azt később bádogra, és cserépre cserélték. Az épület körül a sarkain kváder köves kőkerítés állt, bejáratánál két négyzetalapú oszloppal, tetejükön lapos hajlászögű gúla formájú fedkövel. Ezeken az oszlopokon továbbá egy-egy szobor is helyet kapott utólagosan, valószínűsíthetően szintén a Szentháromság szoborról. A szobrok szintén a névadó szenteket ábrázolhatták. Ezek a faragványok immár igen romos állapotban állnak elméletileg szintén a plébánia udvarán, ám odabetekintve ezeket nem láttam. (INT 5) (7. melléklet)

Az 1955-ből ismerhetünk egy fényképet, amin láthatóak a korábban ismertetett szobrok, de az épület vakolat díszai is kivehetőek. (7. melléklet) Azonban ezeket az 1984-es restaurálás során figyelmen kívül hagyták, és a kerítést is csak sok módosítással formálták meg, pl. halálfejes faragott köveket illesztettek a kerítésbe, amik a kápolnával egy időben készülhettek szintén a járvány ellen. A képen továbbá megfigyelhető, hogy a kerítés egyik sarkán egy piéta is helyet kapott népies megformálással, ami elméletileg szintén a plébánia kertben fellelhető. (27. ábra) Azonban az jelenleg csak egy hipotézis, hogy a piéta szobor lehetett-e a kápolna szoborfülkéjében a Szentháromság szobor előtt vagy sem. Wajthay

27. ábra Piéta szobor

Ferenc mindenesetre nem jegyzett fel semmit a szoborfülkén belül. (INT 5)

Jelenleg a kápolnába szintén nem lehet bejutni, bár a kerítésen kívülről betekinthetünk, de így a korábban ismertetett érdekességeket kevésé fedezhetjük fel. Az épület viszonylag jó állapotú a kerítésével együtt. Előtte egy háromszög alakú zöld sziget

helyezkedik el, *Platycladus orientalis*okkal és évelő kiültetéssel, valamint egy fafeszülettel, mely előtt virágokat helyeznek el az arra járók. (59. melléklet) Az értékelésen szintén 3-3 pontot szerzett. (59., 71-72. melléklet)

4.9 Szent Mihály kút és park, Sóház

A kút a Római út 8-12. számú telken került felépítésre. Az Érdi Városfejlesztési Kft. furatta az artézi kutat, 470 méter mélyre. A kútból természetes ásványvíz folyik. 2017-ben az eredeti szívófejet kicserélték, mivel a korábbi meghibásodott. A kút pavilonját Ágó Mátyás volt érdi főépítész tervezte. A kútház kúpos zsindelyteteje nyolc vörösfenyő duplaoszlopon pihen. Az oszlopokat egy körpad fogja össze. A kifolyócső egy betonfalban van elhelyezve. Az építményt és a kutat Szent Mihály napján 2017.

szeptember 27-én, adták át Az eseményen a 28. ábra Szent Mihály kút
polgármester és a plébános is részt vett. (INT 3)

Ábel András írásai szerint gróf Károlyi Imre rendelte meg az eredeti kút feltárását 1910-ben. Akkoriban 189 méter mélyen találtak vizet, amely kénes artézi víz volt. Ez a kút 1980-ig működött, azonban azt a talajvíz beszennyezte, ezt be akarták záratni, de a lakosok nem engedték. Glavati István 1986-ban két további kutat építtetett a Beliczay szigeten, állami tulajdonú telken A fúrásoknak köszönhetően 300 m mélyen 24°C, 900 m-ről pedig már 42°C-os vizet nyertek ki. (INT 3)

Ezen kutak felhasználására az üdülőszövetkezet a Római út mellett található vendéglátóhelyek közül kettőt szállodává alakított, az egyik ilyen épület a Fehér macska néven futó fogadó volt az 1800-as években. Az új szálló a Liget termálhotel nevet kapta. 1996-ban a hotel, majd egy évvel később a kút is egy Kft. kezébe került. A fürdőben gyógy- és strandfürdő is megtalálható volt, valamint az egészségbiztosítónak hála kezelések is folytak ott. (INT 3) (EGYÉB 10)

A kútból folyó vizet a 1986-ban Köjál gyógyvízzé nyilvánította. Az érden talált víz „nátrium-hidrogénkarbonátos és kloridos ásványvíz, melynek fluorid-ion és metakovasav tartalma jelentékeny, szulfid-ion tartalma következtében a szulfidos ásványvizek

csoportjához sorolható. Vastartalma kissé megnehezíti a felhasználását, a víz vasa nem agresszív, ami magas pH értékében is kifejezésre jut. Vízminőségi kategóriája szerint I. osztályú.” (INT 3)

2015-ben a töretlen népszerűsége ellenére mind a kutat, mind a fürdőt bezárták. T. Mészáros András korábbi polgármester felvette a kapcsolatot Dr. Fülöp Róberttel a fürdőt üzemeltető Kft. ügyvezetőjével. Ezt követően a város hozzáférhetett az épülethez, valamint átvállalta a víz és villanyszámlákat is. Az ügyintézés során kiderült, hogy közel 20 éven keresztül nem történt semmilyen karbantartás, így a kutak használhatatlanok további tisztítások nélkül. A Településfejlesztési Konceptió 2014-2030 című javaslatban már több új, mélyebb, adott

29. ábra Szent Mihály kút körüli park

esetben melegebb kutakról tettek említést. Ezt megerősítve 2016. áprilisában a közgyűlés új kút fúrása mellett döntött. Mivel a korábbi kutak állami tulajdonú telken álltak, ezért nem ott, hanem saját tulajdonú telken szerették volna azt megvalósítani. A döntés során egy üres telket választottak a Római út 10. alatt így, 2016-ban ott épült ki az új hidegvizes kút. Azonban a városnak még nem volt vízjogi engedélye egy fürdő üzemeltetéséhez. (INT 3)

A megtalált kút vízkészlete közel 100 000 m³ jelent. Egy új tulajdonos is képbe került, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség nevében, akik Kóser Házat terveztek ide. Így a Hitközség a vízen a várossal osztozkodott volna. Az előrejelzések szerint a fürdő és szálloda kiegyensúlyozott üzemeléséhez 100 szobás szálláshely szükséges, azonban ezt nem engedi meg a helyi építési szabályzat. Így ennek feloldására már elkezdődtek a tárgyalások. (INT 3)

Liget Termal Hotel a Római út 9-es szám alatt található meg. Az épületet Glavati István álmolta meg 1990-ben a XVIII. századi uradalmi dézsmaház, sóház alapjainak megtartásával. Az épület nyeregtetővel van ellátva, az utca felől 12 kiemelkedő tetőablakkal. (INT 3)

1958-as állapota a korábbi uradalmi sóháznak a következő: csak földszinttel rendelkezett, ahhoz csatlakozott a kert felől egy nyolctengellyel ellátott, rizalitjánál pilléres és csehboltozatos tornác, Mellette elszórt épület maradványok voltak megtalálhatók. Továbbá az azon tárházak, amiket a jobbágytizedek beszedésére használtak. Ezeknek kőkeretes ablakai voltak, és a kerékvetői volutásak voltak a XVIII. századból. (Dercsényi 1958 359.o.) Ennél korábbi állapotáról, amikor a feltételezett templom volt itt megtalálható a korábbi Római katolikus templom alfejezetben olvashattunk.

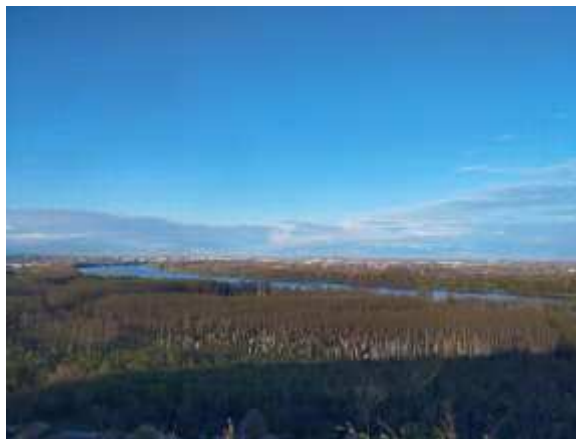
30. ábra Sólház

A Járom és a Római utca kereszteződésénél megtalálható L alaprajzú épületben kapott helyett a korábban három csillaggal jelölt szálloda, mely 23 szobát tartalmazott, modern kialakítással. Továbbá egy étterem és kávézó is volt az épületben, melyhez terasz is kapcsolódott. Mindezek mellett még konferencia termek is helyet kaptak az új szárnyban. (INT 3)

A szállodához gyógy- és strandfürdő is tartozott. Kettő kinti és további kettő benti medencénél is a 42°C-os termálvizet alkalmazták. A teljes élmény elnyeréséhez még szauna, só-kamra, valamint jakuzzi is tartozott. A fürdő és hotel azóta se üzemel. (INT 3) Mint ahogy eddig is említettem, jelenleg a Sólház teljes mértékben kihasználatlan, egyedül a hozzá tartozó parkolót használják. A falak omladoznak, folyamatosan romlik az épület állapota. Addig a kút körüli park nagyon jó állapotnak örvend. A kútház tökéletes állapotú, ahogy a parki burkolatok is, amik térkőből készültek. Szép, jól fenntartott növény kiültetéssel találkozhatunk, valamint egy paddal és egy keresztel. A nagy területen belül egyedül még itt is találhatunk parkolót az út mentén, a kerékpár támaszok mellett. A Sólház az állapotra és a funkcionalításra 2-2 pontot kapott, míg a park 4-4-et. (28-30. ábra, 71-72. melléklet)

4.10 Érdi Kakukk-hegy természetvédelmi terület, Natura 2000-es terület

Az Érdi Kakukk-hegy egy igen ritka kincs tekintve, hogy Budapest vonzáskörzetében a legnagyobb, egybetartozó megmaradt löszvegetációja a Mezőföldnek. A hasonló vegetációk mind eltűntek, mivel a lösz az egyik legjobb talajok alapját adja, így főleg mezőgazdaság hasznosította, ahogy itt Érden is szinte csak a meredek lejtőket hagyva meg a

31. ábra Kakukk-hegyről a kilátás

természetnek. Bár több kisebb folt megmaradt országszerte, azonban ez mégis egyedi, hiszen igen diverznek mondható, mivel többek közt a nagy szintkülönbségeknek hála több különböző mikroklímával, és növénytakaságokkal, fajokkal találkozhatunk itt pl sziklagyepi, homokpusztai és hegyvidéki lösztakaságok. Védetté nyilvánító jogszabálya az Érdi Kakukk-hegy természetvédelmi terület létesítéséről szóló 9/2007. (III. 30.) KvVM rendelet Szerényi Júlia botanikus kezdeményezésére, azért jött létre, hogy ezt az egyedi lösztakaságokat fenn tudja tartani azzal, hogy a különböző élőhelyek arányát, és mintázatát fenntartsa. (INT 22, EGYÉB 10)

A Kakukk-hegy 160-177m magasságig emelkedik csak a tengerszint felé, így csak nevében mondhatjuk hegynek, azonban alatta állva megérezve, hogy a Dunától nézvést plusz 70-80 méter magasodik 1 km hosszan a személyében, máris igaznak érezzük. Az irányultsága északnyugat délkelettel egyezik meg. A meredély 40-60 fokos szöget zár be, lejtője északkeleti oldalra esik. Bár a terület nem túl nagy, de annál változatosabb a fajok terén. Így pl. a lösz szukcesszió összes állomása megtalálható a területen. Ezen állomások növényei Natura 2000-et jelölő élőhelyek miatt is jelentősek. Eddig a növényszakértők 233 edényes növényfajt jegyeztek fel a területen belül. Ebből a legértékesebb a bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*). fokozott védelemmel, ami egyben a Natura 2000-et jelölő faj is, ezt kiegészíti további 29 védett növényfaj. Az értékes növények közt az alábbi fajokat ismerhetjük meg a területen pl.: macskahere (*Phlomis tuberosa*), törpe nőszirm (Iris pumila), tavaszi kankalin (*Primula veris*), rezgőpázsit (*Briza media*), zöldike (*Coeloglossum viride*), aminek a Kakukk-hegy egyelőre az egyedüli ismert alföldi élőhelye, és még sorolhatnám. (INT 22)

A terület egy jó állapotú természetvédelmi területet tükröz, ahogy a szövegből is kiolvasható, itt egy olyan növénytársulást tartanak, fent, ahol nem történik emberi beavatkozás, legfeljebb csak minimális. Emiatt mivel ez nem tűnik rendezettnek, ezért a kérdőívet kitöltők az állapotra 3 pontot adtak, azonban a használhatóságra már 4-et, ami jelzi, hogy több funkciónak is megfelel. (71.72. melléklet)

5 Kastély és a kert története

5.1 Kastély, első említések

A korábbi kúriáról először akkor hallhatunk, amikor a Sárkány család birtokait a három testvér szétosztotta, és a terület végül Sárkány Ambrushoz került 1519-ben. 1522 a birtok új ura megírta végrendeletét, amiben benne szerepelt egy kegytárgy azzal az iránymutatással, hogy maradjon az épületben, amiből a történészek azt feltételezik a kastélyban kapott helyet egy oratóriumban. (Ilyés 2017. 9-10.o., Buzás 2013 5.o. Szatmáry 2022 26-30,38-52 o.) (9. melléklet)

A jelenleg is megtalálható, részlegesen bejárható pincét, már Sárkány Ambrus idején elkezdhatték építeni, a XVI. század első felében. Ez a föld alatti menedékhely a törökök idején jó szolgálatot tett a védelem és fogva tartás szempontjából is. (Ilyés 2017 12-13.o.) A pince igen nagynak mondható, míg szélessége 6,27-7,14m-ig terjed addig a hossza 29,86 m. A magassága is igen bőséges a maga 4,16-4,29m-ével, amit egy hosszanti dongaboltozattal építettek ki. A falak kavicsos habarcsba helyezett törtkőből állnak, azonban azt a téglával is kiegészítették, elsősorban a XVIII. században A pince falain ablakokat találtak, így azok és falazatuk felfedezése miatt arra jutottak, hogy korábban egy középkorban felépült ház állhatott itt, melynek északkeleti falát így hasznosították. (Buzás 2013 10-12.o. Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (3.,23. melléklet)

A jelenlegi pincét alaposan megismerve arra juthatunk, hogy Sárkány Ambrus udvarháza 9m széles, 32m hosszú lehetett, és a később felépült kastélynak a délnyugati szárnyának a területén foglalt helyett. A kúriában a földszint mellett egy pince és további két emelet kapott helyet, így méreteivel igen kiemelkedett a kortársaiból. További egyediségei között tarthatjuk számon, hogy a pince bejárat a rövidebb oldalon kapott helyet, és a torony maga egy sarokból nőtt ki. A konyha nem szerepelt a kastély szobái között, így azt feltételezhetjük, hogy az udvaron egy külön épületben találta meg a helyét. Azonban a kúriában egy hatalmas terem kapott helyet a maga 20m-es hosszával, ami három nagy földszintes ablakkal volt ellátva, ami korábban is ott lehetett (Buzás 2013 11-12.o. Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (9. melléklet)

A legendák szerint a kastély alatti pincerendszer egész Érdet is behálózhatja, csak még nem fedezték fel. A másik legenda Szapáryhoz köthető- Amiben azt híresztelik, hogy a kastély alatt tartotta fogva Hamza bég. Ezt a cellát ma is megtekinthetjük. (3. melléklet)

A monda ezek után tovább folytatódott, hogy egy ütközett után helyet cseréltek, Hamza bég került zárkába, Szapáry meg kiszabadult. A gróf ezt idővel elunta és el akarta engedni, azonban a bég addigra megölte magát méreggyűrűje segítségével. (Kerékgyártó 1983 43.o. Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

A török hódoltság alatt Athanasio Georgiceo dalmát kalandor alapos munkát végezve lejegyezte a kastélyt és a hozzátartozó udvart is 1626-ban (Buzás 2013 5-6.o.) Ezen írás szerint már a török uralom előtt állt itt egy gyönyörű kúria, amely azonban súlyos károkat szenvedett. Az épület szerinte több toronnyal is rendelkezett, és két szintes volt. A környező területen több kisebb épület is helyet kaphatott melyeknek a funkciója istállók és szolgálatások közt oszlott meg. Továbbá a leírás szerint volt egy pince is, amely az épület méreteivel egyezhetett meg. Szerinte korábban a magyar királynéhoz tartozott a nagy támfallal megerősített terület. (Tóth 1998 849-850.o. Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

5.2 Birtokosok kora

A kastély és a hozzá tartozó földek 1675-ben az Illésházy családhoz került, azonban azt 1722-ben zálogba kényszerültek adni Szapáry Péternek. Az épület valamikor 1737 előtt, átépítették. Hiszen Bél Mátyás a Notinia című írásában, 1737-ben már egy teljesen más épületet örökített meg. Ez már csak egy földszinttel rendelkezett, emeletei nem voltak. Továbbá már közel négyzet alaprajzú volt, belső, zárt udvarral, a korábbi hosszúkás téglalap alap helyett. Továbbá megemlékezik a nemrégiben felépült Szent Mihály templomról is. (Bél 1737 163.o., INT 5, INT 11, INT 14, Ádám 2021 7.o., Ilyés 2017 15.o, Buzás 2013 8-9.o.) Más írásokat megismerve már azt is megtudhatjuk, hogy egyes falak még a korábbi épületből maradtak meg. Ilyen pl. a főhomlokzat is, hiszen azon található volt egy címer, amit a XIX. században találtak meg, de már Bél Mátyás is beszámolt róla. (Buzás 2013 9.o.) Illésházak birtoklása alatt fejezhatték be a teljes átépítését az épületnek és a pincerendszernek is. (Ilyés 2017 16-17.o. Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

Az I. katonai felmérésről megállapíthatjuk, hogy az új belső udvaros, négyzet alaprajzú kastély volt jelen már akkoriban. Azonban a többi melléképületet nem jegyezték fel. A kert befoglaló formája felfedezhető a térképen, azonban a támfalak nem, pedig a nagy támfal a kastély előtt már biztos, hogy megvolt. (5. ábra)

1789 körül készült el és került kihelyezésre Szent Walburga szobra a kastély támfala elé. (32. ábra, 31 melléklet) Walburgához az imák elsősorban használatok fejlődésért, nagy termésért szóltak, hiszen a földművesek, parasztok védőszentje. A szobor Illésházyhoz köthető, akinek kérésére faragták meg. Egész családjuk tisztelte Szent Walburgát, hiszen lehetséges, hogy édesanyja is ezt a nevet kapta. (INT 5, Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

32. ábra Szent Walburga szobra

A Szent maga Angliában látta meg a napvilágot, a király leányaként 710 körül. Fiatalkorát is már egy kolostorban élte le, de később apátnővé vált. Életét mítoszok, csodák szövik át ilyen pl. az amikor imáinak hála elcsendesült a háborgó tenger, vagy hogy meggyógyított egy leányt. A hozzá köthető gyógyulások halálával se szűntek meg, a sírjából folyó olaj segítségével a járványos betegségek félbeszakadnak. (INT 20, INT 5, Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

A szobor szépen faragott alakja a Szent Mihály templom felé fordul. Az emelvényen, amin áll korábban egy felirat is olvasható volt, azonban mára ez elkezdett lekopni, így már olvashatatlan. Korábban ez a szobor is festve volt, a ruha sötétkék színű volt. A kezében pedig egyik szimbóluma lehetett, azonban a háború alatt a szobor feje megsérült, kezei eltűntek. A rekonstrukciót Fekete Attila végezte, így 1999-től újra elfoglalhatta régi helyét. (INT 5, Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

A kastély pincerendszerét a barokkorban is felújították, elsősorban téglát használva, mivel korábban pl. egy boltozat is beszakadt, de a munkálatok itt nem fejeződtek be, egy új lejárati is készült hozzá a kastély lépcsőházának folytatásaként, ez a bejárat sajnos már nem használható. A pincerendszer fejlesztései a XVIII., XIX. században sem álltak meg, több falat lebontottak, így mérhető a korábbi falak szélessége, amely 110 cm-t jelent, továbbá az építkezések során egy másik épület alapozását is megtalálták. (Buzás 2013 9-11.o., Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (10.melléklet)

1828-tól Batthyány Fülöp vette át a kastély irányítását, fejlesztéseit meg is kezdte a ma is megtalálható új gazdatiszti házzal, ami a régi mellett kapott helyet. 1846-ban Wajthay felmérései és jegyzetei a kastélyt és környezetét se hagyták ki (Ilyés 2017 20-21.o.) (17-22. melléklet) A rajzokból megállapítható, hogy a kastély négyzetes alappal rendelkezik, amely enyhén deformált, valamint kiegészíti két kiszögellés is a nyugati oldalon. Ehhez képest a túloldalon egy lépcsővel megközelíthető díszbejárat kapott helyet. Az ajtó mögött egy tágas terembe érhetünk, ahonnan a különböző helyiségekbe lehetett átjutni, ahogy a belső udvart körbevevő folyosóra is. Ezt a közlekedőt az udvar felől oszlopok támasztották alá. Ebből a kisebb kertből észak felé a függőkerthez lehetett jutni, délfelé menve pedig a gazdasági udvar felé. Az épülethez egy pince is tartozott, amihez a nyugati oldalon lehetett lejutni. (Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (17-22. melléklet)

Rajzain nem szerepel az északi kert ágyásai, növényei, egyedül az alatta húzódó pincerendszer, és az előtte lévő ma is látható rézsús terület, és az ezt folytató nagy támfal, kovácsoltvas kerítéssel, amiből csak a furatnyomok maradtak meg. A kert körül egy falazott kerítés kapott helyett, amelyet két bejárat szakít meg, egy keletre az épület északi falától, a másik a kert északi részén. A díszes előkert ágyásai csak ceruzával, vázlatosan lettek felskiccelve, amin látható egy út a bejárárhoz, előtte egy kör alakú ágyással. A keleti, díszbejárárhoz félköríves lépcső vezetett. (Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (17-22. melléklet)

A kert déli sarkában egy lépcsőt vehetünk észre, ami a részben ma is megtalálható felvezető útra csatlakozik rá. Az úttól keletre egy lábazatos kerítés vette körbe a gazdasági területeket, a kastély mellett kapuval. A kertről szóló rajzokon a kert útjai geometrikus jellegűek, és enyhén íves megformálásúak. Ezeken kívül mind a támfalak, mind az épület körül szervíz út kapott helyet. A díszkert déli sarkából Wajthay megörökített egy háromszög alakzatú növényfoltot, amelyet középen szétszakít egy út északi-déli irányultsággal, valamint középen egy kerek virágokkal teleültetett ágyás. Az előbb említett virágok körül gyep került elvetésre. (Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (17-22. melléklet)

A belsőudvarban egy kút is helyet kapott az északkeleti sarokban, ami talán ma is használható lenne, mert ott a helyszínen egy betonfedés található. Az udvar körül a korábban már említett árkádokkal teli folyosó kapott helyett. A gazdasági udvart már csak egy lécekkal ellátott lábazatos kerítéssel vették körbe. Ezen belül két ház kapott helyett. A keleti, mára is megmaradt épület pincével is rendelkezik, emellett is volt egy kút délnyugatra, a keleti épület mellett, pedig egy kocsiszín délre. A keleti épület és az út

között egy gyümölcsös foglalt helyet. A gazdatiszti házat és istállót egy teljes falazattal ellátott kerítés folytatta. A kastély mögött pedig egy kis, vékony kert kapott helyett, amiből két kisebb kamrába lehetett jutni az északnyugati támfalban. (Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)(17-22. melléklet)

Sina György 1848-ban vásárolta meg az uradalmat, fiával együtt 1876-ig igazgatták azt. Fia Simon 1869-ben tovább fejlesztette a kastélyt neoreneszánsz, neoklasszicista stílusban. Az építkezés során, az épület kapott egy díszes bejáratot a keleti oldalon, ami innentől kezdve a főbejáratá vált. Díszítésére timpanonos porticust használtak, amely megtámasztására ion oszlopokat illesztettek be. A bejáraton helyet kapott a családi címer két oroszlán társaságában. A változások a belső tereket se kímélték, több fal és ajtó se maradt a helyén. (Ilyés 2017 23-26.o., Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

Az oldalhomlokzatok, a főhomlokzattal együtt 5-5 ablakot kapott, főoldalon középen a korábban ismeretes porticussal és lépcsővel, délen kapuval, ami akár kocsival is használható volt. A kastély közepén egy pallazzoszerű udvar volt megtalálható, körbevéve egy oszlopcsarnokkal, mezzszines partázattal, vakárkáddal. (Dercsényi 1958 354.o.) A gazdasági udvart a Wajthay féle rajzok jellemezték ekkor is. (Ilyés 2017 23-26.o, Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

A II. Katonai felmérésen (1859/1861) már kivehetőek a támfalak és a két gazdasági udvari ház a négyszögletes kastély mellett. (6. ábra, 18. melléklet) A III. Katonai felmérésen (1882) már a kastélyon észrevehetjük a nyugati oldalon a két kis kiszögellést, és a díszkert is már megjelenik. Ami a két gazdatiszti házat illeti olybá tűnik, mintha egybeépítették volna (7. ábra) A XIX. századi (1884) kataszteri felmérésen már az új porticus is feltűnik, és a kastélytól északkeletre található két pincebejárat is. A díszkert kiültetése is kivehető. Az oldalkertben geometrikus kiültetéssel fák, cserjék kaptak helyet, míg a díszkertben elsősorban cserjékkel és fákkal találkozhatunk, geometrikus kiültetésben. A kastély díszes előkertjében öt db növényfolttal találkozhatunk, amelyből a középső három szimmetrikus. A gazdasági területeken további két kisebb épület jelent meg, illetve a felvezető út. (8. ábra)

5.3 Katolikus kapcsolatok

A Jezsuita noviciátus 1921-1928-ig mondhatta magáénak az épületet. Az épületet Somogyi Jenő vásárolta meg 1920-ban, de korábban 1919-ben már egy felújításon esett át Hauschka György vezetésével. (Ilyés 2017 30.o., Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

1923-ban készült topográfiai térképen az újdonságot a Kálváriára felvezető út megjelenése adja, valamint az, hogy úgy tűnik, hogy a korábbi gazdasági épületeket összeépítették, megtartva így két nagyobbat. (12. melléklet)

Az 1526-os II. Lajos érdi látogatásának okán 1924-ban Baranyay Nándor főjegyző a Jézustársasággal együtt a Hadimúzeum kezdeményezésére a kastély mellett elhelyeztek egy emlékművet a Római út és Kastély utca kereszteződésénél. Az emlékművet Zsille Kálmán formálta meg Borsodi (Bevilaqua) Béla muzeológus rajzai alapján. Az emlékmű egy kisebb falszakaszszerű építmény, amelybe egy római korból származó oroszlán faragványt építettek be (25. melléklet), ami korábban egy sírkőn volt elhelyezve, és 1847-től a kastélykert egyik díszé is volt, de a Jézustársaság tovább adományozta azt. Emellett az emlékművön megjelenik az eredeti Sárkány családi címer a kastélyból, amit még 1840-es években fedeztek fel (INT 5, Balaton et al. 2000 415.o.) Az emlékművön az alábbiak vannak egy táblán feliratozva: *„1526 július 20-án, pénteken érkezett ide Budáról seregével II. Lajos királyunk. Ákosházi Sárkány Ambrus pozsonyi főispánnak és nejének Zablati Trencsényi Zsófiának e helyen állott kastélyában szállott meg. Itt pusztult el hirtelenül kedves lova vasárnapon. Az itteni réven kelt át a Csepelszigetre, Mária királynétól búcsút veendő. 23.-án, hétfőn vonult tovább Ercsire, Mohácsnak tartva. Ifjú életét Istenért, hazáért és nyugatért áldozandó! Gyászolt nyomán szeptember 11.-én, kedden vonult át Ercsi felől Buda felé II. Szulejmán török császárserege. Állította a 400.-ik évfordulón a Hadimúzeum kezdesére Baranyay Nándor Érdi főjegyző és a Jézustársaság érdi házfőnöksége.”* (helyszíni bejárás, 24, 25. melléklet, Csete 2008 6.o.) Ha meglátogatjuk az emlékművet láthatjuk, hogy eléggé megkoptak a faragványok. (Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (24.25 . melléklet)

A jezsuitáktól az épületet, a Szűz Mária Látogatásáról elnevezett Vizitációs Rend vette át 1928-1940-ig. Az ide érkező nővérek egyik tagja Bogner Mária Margit volt, aki a kastélyban hunyt el, így testét először a kertben helyezték el. A sírhely ma is megtalálható, azonban a testet újra temették a Szent Mihály templomnál. (Ilyés 2017 32-33.o., Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

A szenteltű Bogner Mária vizitációs nővér sírja a Kalot Napfűiskola kertjében. (Göd (Fejér vm.))

33. ábra Bogner Mária Margit első sírhelye – 1942-es képeslap

Az 1. mellékleten és 33. ábrán Bogner Mária Margit első sírhelyét figyelhetjük meg. A sírhely bontott kövekből épült. Középen, növény-sziget. Fejfának egy fa feszületet tettek, ma csak egy szimpla fakeresztet találkozhattunk. A sír mögött egy falat figyelhetünk meg, az 1. mellékleten egy kopár területen, de a 33. ábrán már egyre nagyobb teret hódít a növényzet. A jelenlegi állapotot a 30. melléklet-en nézhetjük meg. Jelenleg a kövekből készült keret sincs meg.

A továbbiakban ismertetek még több képeslapot és képet a kastélyról és kertjéről, azonban, itt nem szerepel az általam megtalált összes kép. Amit már 2022-es szakdolgozatomban felhasználtam, azokból elsősorban a kert fénykorában készült fotókat említem meg, hiszen későbbi tervem lényeges elemei. (Szatmáry 2022 38-52 o) Ezen képeket továbbá kiegészítem az azóta általam felelt képek leírásával. A 34., 35. ábrán a kastély előtti díszkertet figyelhetjük meg. Mindkét kertre a geometrikus kialakítás jellemző, valamint az, hogy a kastélytól északra három jegenyefenyő áll, valamint a kastély bejárata előtt

34. ábra 1945 előtti képeslap - Előkert

35. ábra 1939-es képeslap - Előkert

tiszafák. A kiültetésekben valószínűleg rózsakarók találhatók. 34. ábrán a kastély előtt szimmetrikus kiültetés foglal helyet, amit későbbiekben megidézek terveimen. A szimmetrikus ágyásban egy négyzetet négy felé osztottak, majd középre egy kört illesztettek. Ezen vonalak utak formájában jelennek meg a valóságban. Mellette egy négyzet alakú kiültetés van egynemű cserjével fedve. Addig a 33. ábrán már alacsony talán buxus sövények figyelhetőek meg. (Szatmáry 2022 38-52 o) (34-35. ábra)

A 3. mellékleten több érdekes kép is helyet kapott, balról az első Szapáry celláját ábrázolja a kastély alatti pincében. Középen a felső, a belső udvart, az elrendezés a kolostorkerteket idézi meg négyosztatásával, körötte körfolyosóval. Alatta a gazdasági udvart láthatjuk, ami ebben az időben szinte üresnek mondható, növények nincsenek jelen. (Szatmáry 2022 38-52 o)

A 36. ábra a kastély díszbejáratán készült, bemutatja az egyedülálló kilátást a városra és a Beliczay szigetre, amit jelenleg is megcsodálhatunk. A kertből egy gyeppel benőtt széles utat láthatunk, melyet közre fog két növényágyás, melyek szélén cserjesáv fut karókkal megtámasztva, középen talán gyeppel. Olybá tűnik, hogy a támfalon található kerítést is befuttatták valamilyen növényvel. (Szatmáry 2022 38-52 o)

36. ábra 1941 képeslap - Kilátás Érdre, a kastély díszbejáratából

A 37. ábra 1911 előtt készült, mivel a távolban a sziget és a hegy között nem látszik a téglagyár épülete. A képeslapon először láthatjuk az oldal kertet. Amiben egy pavilon helyezkedik el a kert sarkában, valamint hogy elsősorban cserjés és fás

37. ábra Kastély oldalkertje Észak felől

vegetáció található, amiben jellemző az örökzöld és lombhullató növényzet is. Az örökzöldek elsősorban a korábban is említett jegenyefenyőekben jelenik meg több helyen is. Mind a kastély két oldalában, valamint a kastély előtt is. A képen emellett látszik a kálváriára felvezető út is a kastély kert mellett indulva, keresztül a domboldalon. Érdekes, hogy a kastély támfala előtt nem láthatunk semmilyen növényzetet a téren, a Szent Walburga szobor is csak nagyon halványan jelenik meg az odafigyelő szemek előtt.

5.4 A háború után

38. ábra Kastély a háború után

39. ábra is. A kastélyt az oldal kert felől láthatjuk enyhén romos tetőszerkezettel, körülötte kerítés, és olyan, mintha egy egy árokrendszer venné körbe az épületet, megmutatva az alapot is. Továbbá láthatjuk, hogy korábban az oldalkertet is egy falazott kerítés vette körbe, amit a Wajthay féle felmérésből ismerhetünk. (Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)(17 melléklet)

1955-ös térképen (13. melléklet) a kastélyépület inkább téglalap alakúnak tűnik a négyzet helyet, ami hamis gondolat, ilyen nem történt a valóságban, az oldalkertben díszkiültetéseket vehetünk észre, ahogy szinte az összes támfalat is megfigyelhetjük.

Deffent Károly megakarta védeni az épületet így felszólalt ennek érdekében a Végrehajtó bizottság ülésén, sikeresen. Így a déli részeit elkezdték helyreállítani a kastélynak. Azonban egy hónap után ezt leállították. 1957-ben azt állították,

hogy az épület életveszélyes, így az Országos Műemléki bizottság törölte a műemléki jegyzékből 1961-ben. Majd a Járási Tanács 1962-ben rendeletbe vette a lerombolását. Azonban a képeken nem tűnik veszélyesnek annyira az épület, pusztán tetőzete tűnt el, az előző kép óta, de a falak stabilak. Látható, hogy az emberek körötte élik az életüket

A második világháború során magyar és német hadiszállásként is működött az épület, valamint 1944 és 1945 között szovjet hadikórházként. Sajnos ez idő alatt nagyobb sérüléseket is szenvedett az épület. Így 1952-ben a kastély építőanyagait elkezdték elhordani. Ebből az időből lehet az a

39. ábra Kastély körül kerítve

40. ábra Kastély belső udvar, a háborúk után

vizet hoznak, játszanak. (Ilyés 2017 34 -37.o., Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (38, 40. ábra)

1971-ben újra megrendelték a rombolást, ebben az évben a helyi tanács, a műemlékjegyzékből való újbóli törlésével, mondván túl romos. Így csak a gazdatiszti ház maradt meg az épületekből. (Ilyés 2017 37.o, Szatmáry 2022 26-30,38-52 o)

Az 1971-es topográfiai térképen már nem szerepel a kastély, azonban a három gazdasági épület igen. Azonban az 1987-es légifotón már csak egy szerepel. (14., 15. melléklet)

A KALOT emlékmű 1991-ben készült el Domonkos Bélának köszönhetően, még ugyanazon évben vandálok erősen megrongáltak. Csak 20 évvel sikerült helyreállítani 2011-ben a Városszépítő és Honismereti Egyesületnek hála. Az új emlékmű már Szilasi Lászlónak köszönhető. (Ilyés 2017 38.o. Balaton et al. 2000 416.o., Szatmáry 2022 26-30,38-52 o) (29. melléklet)

A 16. mellékleten az e-közműből kimentett térképét figyelhetjük meg A ma is megtalálható gazdatiszti házba be van kötve az áram, hírközlés, és a csatorna is.

A következőkben a 2024. októberi állapotokról számolok be, az általam készített K-M1 tervlap alapján. A korábbi 2021-es bejárás leirata a Bsc-s szakdolgozatomban olvasható (Szatmáry 2022 38-52 o)

A jelenlegi állapotról elmondható, hogy a terület nagy részét benőtte a gyomnövényzet. Elsősorban cserjék és fák képében. Legjellemzőbb fajok a fák között a Gleditsia triacanthos, Acer campestre, Ailanthus altissima. Ennek oka a Gleditsia és Ailanthus erősen gyomosító hatása. Ami a fás állományt illeti igen kevés az idősebb egyed, ezeket jelöltem is a tervlapon, a többi fiatalabbat,

41. ábra Gazdatiszti ház 2024

amire nem is kell fakivágási engedélyt kérni csak folt szerűen jelöltem. (K-F1) Valamint a fák mérésének jegyzőkönyvét a fakivágás okával a 74-75.mellékletben szerepel. Ami a cserjéket illeti, inkább a kúszó fajok jellemzőek Clematis vitalba, Hedera helix, aljnövényzet, nem igazán jelenik meg a gyepeken kívül. Egyedül Bogner Mária Margit sírja környékén, hagymások, illetve Sedum acre képében. Továbbá a II. Lajos emlékmű mellett ültettek pár díszcserjét. A kastély területén belül így spontán betelepült fajokról

beszélhetünk, mivel az eredeti kert növényzete a háború során teljesen elpusztult, tudatos telepítés egyedül a felhajtó út mellett történt a bejárásom alapján, a két emlékhelyen kívül. Az út mellé, közvetlenül a támfalak mögé *Gleditsia triacanthost* ültettek sövénynek, azonban az megnőtt a gondozás hiányában és gyökereivel folyamatosan rombolja azt. Mivel növényzet a kastély romon is megjelent fásszerű egyedek formájában is, így igen nagy károokra számíthatunk a kibontás után a megmaradt kb. 1m magas falazatban és alapban.

42. ábra Kastély díszkert 2024

Ami az épített elemeket illeti az összes folyamatosan romlik le, és pusztul el teljesen. Egyedül a nagy támfal jó állapotú, a mellette vezető lépcsővel együtt. Illetve a gazdatiszti házhoz felvezető aszfaltozott út is viszonylag jó állapotú. A további támfalak folyamatosan romlanak le az időjárásnak és az eltelt időnek köszönhetően, illetve a növényzet

gyökerei miatt. A támfalak az út mellett bontott sóskúti mészkőből épültek, a kerten belül pedig inkább téglát használtak mészkő kiegészítéssel. A területen még egy lépcsőt találunk az előbb említetten kívül, ami a sírhoz vezet. Ez kövekkel megtámasztott föld lépcsőnek tűnik, beton támfalakkal körülvéve. Ez a lépcső gyakorlatilag járhatatlan, szinte teljesen tönkre ment. A területen megmaradt gazdatiszti ház mára már hiányos tetőzettel rendelkezik, a bejáratait felfeszegették, kívül belül megrongálták az illegális ott lakók és vandálok, ablakok, ajtók már nincsenek rajta. A hátsó támfalban lévő két kis kamrát vagy befalazták, vagy szintén illegális lakók használják. A terület ezen illegális lakók miatt igen ijesztőnek mondható, bár ez nem gátolja a kilátást kedvelők idejárását. Emellett még egy kb. 120 cm-es térkő járda vezet a nagy támfal korlátja mellett, amin folyamatosan egyre nagyobb teret hódít a gyep. Lámpák nem találhatók meg a területen. Bútorok, azaz két pad egyedül a Bogner Mária Margit sírjához felvezető lépcső két oldalán kapott helyett, Valamint még egy szemetes és egy pad a II. Lajos emlékműnél. Valamint egy betongát kapott helyet a felvezető út elején. A támfal előtti tér funkció nélküli, egyedül csak Szent Walburga szobra áll rajta. A körülötte lévő gyepes területet parkolásra használják. A megmaradt pince nem bejárható. (41-42. ábra, 24-43. melléklet)

A terület ahogy láthatjuk funkcióját veszítette és folyamatos hanyatlás látható a területen. Így a kérdőívben az állapotára és funkcionalitására is 2-2 pontot kapott. (71., 72. . melléklet)

6 Védettségek, szabályozások

6.1 Védettségek

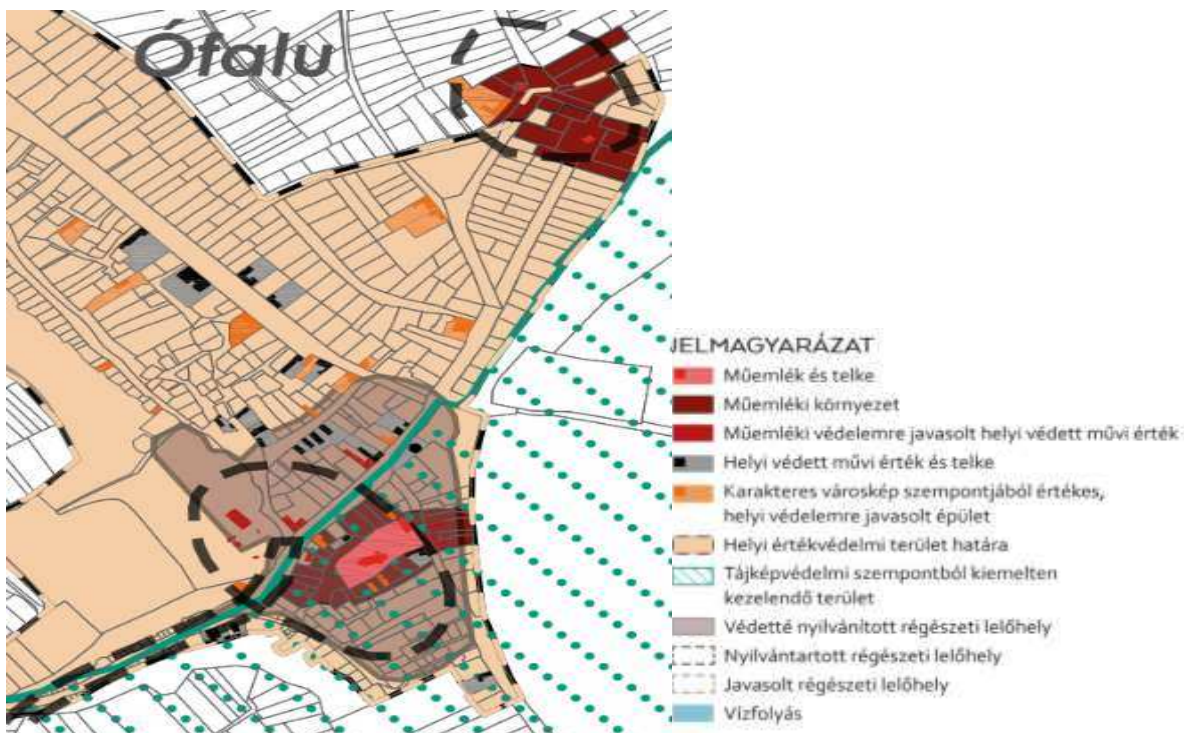
Natura 2000-es területre

A terület értékeinek fenntartása érdekében meg kell akadályozni az invazív cserjék és fák terjedését pl. *Ailanthus altissima*, *Robinia pseudoacacia*, valamint a cserjések növekedését. Emellett a meglévő tölgyes makkjait kell mesterségesen elültetni, úgy hogy a gyepszintet minél inkább védelmezni tudjuk, így kialakítva az itt őshonos lösztölgyes vegetációt. Mivel a terület igen sérülékeny ezért csak eseti jelleggel látogatható pl. oktatás kutatás. A közeli erdőben pedig gazdasági korlátozást kell fenntartani, valamint a területen belül tilos a mezőgazdasági művelés, bányászat, ipar, épület, építmény, sportpálya, közmű, vonalas infrastruktúra, a vadászat is csak a vadlétszám apasztását szolgálhatja. (INT25)

A terület védetté nyilvánító jogszabálya az Érdi Kakukk-hegy természetvédelmi terület létesítéséről szóló 9/2007. (III. 30.) KvVM rendelet (EGYÉB 12)

Épített elemek védelme

Láthatjuk, hogy egész Ófalu helyi értékvédelmi területen belül fekszik. Valamint a Kastély és a templom körüli régi településmag a pincesorral együtt, és a Minaret körül van régészeti lelőhely. Láthatjuk továbbá, hogy műemlékvédelem alatt áll a Minaret, Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália kápolna, Szent Mihály templom, Római katolikus plébánia ház,. Helyi védelem alatt áll a Fehérkereszt, Szenvedő Krisztus kápolna, II. Lajos emlékmű, Szent Walburga szobra, stb. (43. ábra, 68-70.mellékletek) (EGYÉB 1, 2)

43. ábra Épített elemek védettsége

6.2 Szabályozások

Országos Területrendezési terv

Érd Ófaluiban a területemen belül jelölik az országos ökológiai hálózat övezetét, valamint Világörökségi és világörökség várományos terület övezetét, országos vízminőség védelmi terület övezetét a Dunapart miatt.

A Budapesti Agglomeráció Kiemelt Területrendezési Tervében földtani veszélyforrás területének övezetébe van besorolva a település, valamint vonalas infrastruktúrák közül több ajánlást is megfogalmaz pl. egy új kerékpárút formájában, amelyben Érdet, Törökbálintot, Budaörsöt Budapesttel köti össze, ami egyúttal a meglévő EuroVelo-hoz csatlakozna. (EGYÉB 6)

Érd Megyeijogú város Integrált településfejlesztési koncepció (2014-2030)

A kulturális örökség védelme érdekében javasolja a minaretnek és környezetének rehabilitációját, a Szapáry kastély visszaépítését, valamint a gazdasági ház, plébánia épület hasznosítását pl. zárandokszállásaként , továbbá a vallási turizmus megteremtését Bogner Mária Margittal a középpontban. A turizmust támogatná továbbá a vízi turizmus

megteremtésével sport- és jacht kikötő kialakításával, valamint gyógyvizes turizmust is a termálvizeknek köszönhetően. Emellett az ökoturizmust és a kerékpáros turizmust is, ezt az Euro Velo 6 kiépítésével szeretné kihangsúlyozni. Az ófalui Duna-partot érintő elképzelés az Érd és Budapest határán létesítendő Dunai Intermodális Csomópont, amely a közúti és vasúti fejlesztésekkel és áru kikötővel lenne ellátva. Az új csomópont mellett kereskedelmi és szolgáltatási funkciók is megjelennek (EGYÉB 13)

2014-2020-ig hatályos Integrált Településfejlesztési Stratégia

Ez a stratégia ütemezte és kapcsolta programokhoz a településfejlesztési koncepció céljainak megvalósítását, amik végül nem történtek meg. A terv új lehetőségként foglalkozott a borturizmus és a lovasturizmus fejlesztésével. A település 2015-ben a Modern Városok programon belül nagy mennyiségű pályázati pénzhez jutott, melyből Ófalu turisztikai fejlesztését is finanszírozta volna. Az ehhez kapcsolódó fejlesztések az **Érd Ófalu turisztikai fejlesztését megalapozó tanulmányt** vették alapul. A koncepciótervek, továbbá egyes helyszínekre vonatkozóan a kiviteli tervek is elkészültek, de sajnos nem kerültek megvalósításra. **Érd Gazdasági Programja (2020-24)** szerint, a pályázati pénzek felhasználási határideje 2022-vel végett ért. (EGYÉB 7, 8,14)

OTÉK - Parkolás

Az OTÉK kitér arra, hogy meglévő helyi védett elem funkciójának módosításánál, amennyiben az nem üzlet lesz, nem szükséges parkolókat létesíteni, így a tervezés során erre se kellett kötelezően figyelmet szentelnem (EGYÉB 4)

Érd Helyi Építési szabályzat

A helyi építési szabályzat a kastély a hátsótámfal előtti területre, a kastély kertre különleges rekreációs területet rendelt el, mögé pedig telken belül megtartandó erdőt. A kastélytól északra fekvő hosszúkás telken Közúti közlekedési terület (meglévő közterület és magánút) van jelölve, ahogy a nagy támfal előtti területek is. Ettől nyugatra a nagy telek, amin a Szenvedő Krisztus kápolna áll az országos ökológiai hálózat, ökológiai folyosójába esik az első mellékleten, a negyediken ez már nincs jelölve. Ezentúl védelmi célú erdőterület. A **település szerkezeti terv** ennél többről a kastélyterületre nem rendelkezik. Illetve a **Települési arculati kézikönyv** sem rendelkezik az állomásokról, egyedül a Minaret terét kívánja bővíteni. (EGYÉB 1, 2, 3)

Mivel egyik területre se épül épület a tervemben, így elsősorban a kötelező zöldfelületi arányokat írom le, illetve más kertépítészeti fontos dolgokat.

A kastély különleges rekreációs területbe tartozik, így a kötelező zöldfelület 50%, de mivel a telken belül kötelező megtartani a hátsó támfal mögötti erdőterületet, ami a telek 50%-át jelenti, ezért ezt a terv készítés során nem szükséges figyelembe venni, hiszen teljesítve van, pont ezzel. Továbbá a bemutathatóságot, és örökségvédelmi összhangot kell biztosítani, amit ezen kitétel nélkül is biztosítanék a rengeteg meglévő és múltbeli érték miatt.

Z-0 jelölést kapott a Szent Mihály kút, így ott épület nem építhető meg, azonban olyan építmény kerülhet oda, ami pihenést, sportolást szolgálja, vagy pl sétaút, játszótér, kerékpárút, vagy egyéb köztárgy. Azonban mindezek mellett a terület 60%-ban biológiailag aktív zöldfelületből kell, hogy álljon. A felújítás során pedig teljes kertépítészeti tervet kell készíteni. Emellett vízfelületek is betervezhetők.

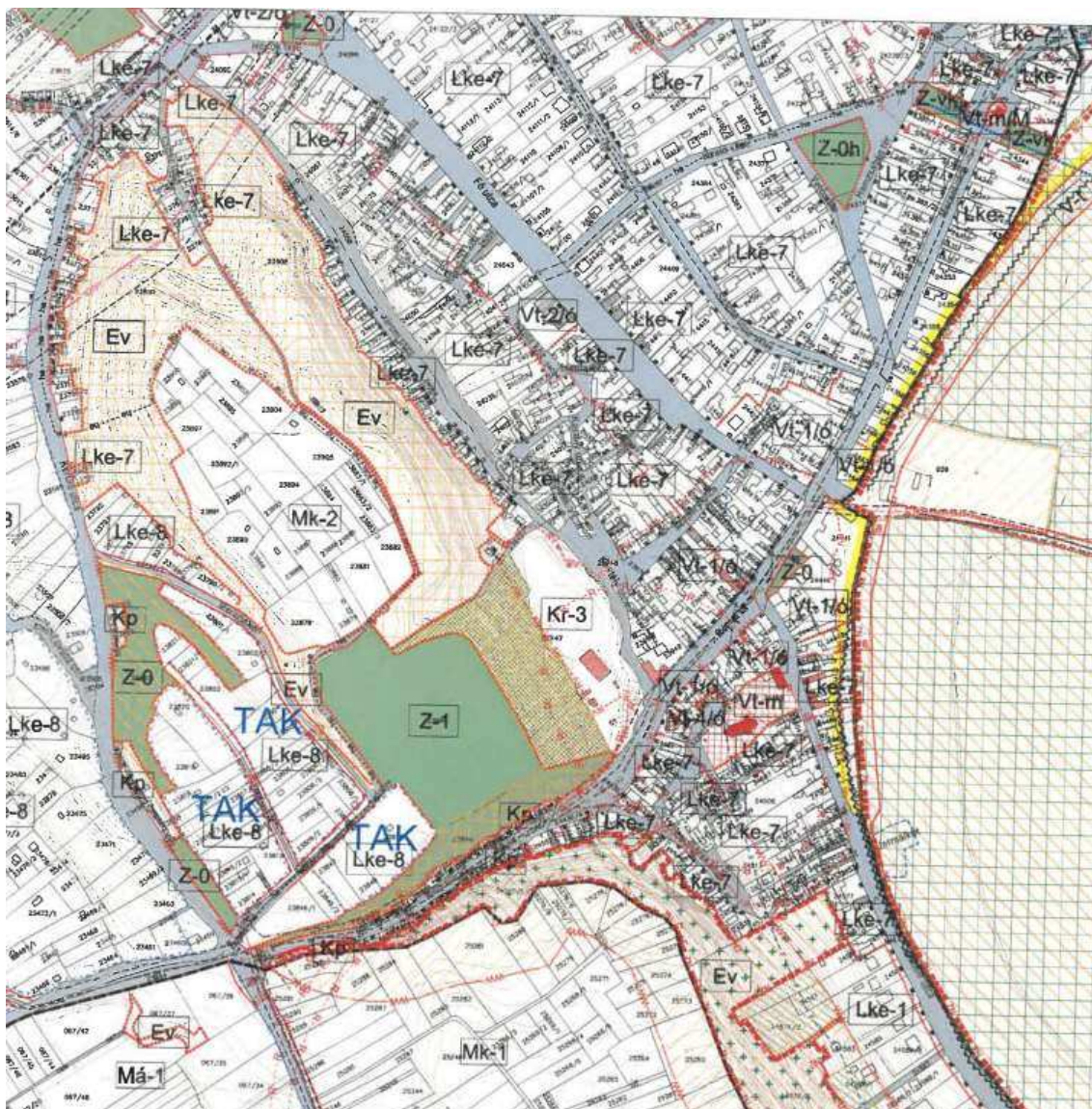
A Kakukk-hegy, Kálvária kápolna telke Ev azaz Védelmi erdőövezetbe van besorolva, így épület ott nem kaphat helyet.

A templom és plébánia a Vt-m jelölést kapott, így itt min. 30%-ban zöldfelület kell a területre. Pincesor a Kp övezetbe tartozik, ahová csak ez a terület tartozik bele és min. 10% zöldfelület szükséges, de sok esetben azt se kell betartani. A Kereszt Má-l jelölést kapott, itt nincs meghatározás erre, mivel a lényeg az, hogy a telken mezőgazdasági művelés folyjon.

Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália Kápolna Lke-7 jelölésű, itt a telek 50%-án zöldfelületnek kell lennie. Minaret a Vt-m/M jelölést kapta, itt is csak a Minaretre lett kiszabva ez az övezet. Itt a szabályozás az, hogy a teleknek min. 100m²-nek kell lennie, a zöldfelületnek 10%-nak. Sőt Vt-1-ben kapott helyet itt a zöldfelületi mutató 20%.

Köu kategóriába tartozik, a Mély út, Római út, Kálvária utca, kastélytól északra fekvő telek. Itt egy a lényeg, hogy az épületen kívül bármi kihelyezhető, míg a forgalmat nem akadályozza, vagy korlátozza, ide értve a belátási szögeket is.

(EGYÉB 1)(44. ábra)

44.. ábra Érd megyei jogú város településszerkezeti terve HÉSZ 1. melléklete

Érd város fás szárú növények védelméről szóló rendelete

Érd Megyei Jogú Város Közgyűlése 63/2009. (X.16.) önkormányzati rendeletét az egyes fás szárú növények védelméről szóló rendelete rendelkezik arról, hogy mely fák kivágása engedély köteles. A területem szempontjából a következő három szabály a legfontosabb. Csak a megjelölt lista növényfajtáira kell engedélyt kérni, valamint, csak a 15 cm-nél nagyobb törzsmérőjű fákra. Továbbá azon fák, amelyek meglévő értéket veszélyeztetnek legyen az épület, vagy pl. kerítés engedély nélkül kivágható. (EGYÉB 5)

7 Igény felmérések

7.1 Kérdőív

A kérdőívet, több facebook csoportban hirdettem, azon belül is több érdi csoportban, ebből kiemelkedő szintű az Érdi Értékkör csoport, melynek a témájába leginkább beleillik a diplomám, valamint több kérdőív kitöltős csoportban is elhelyeztem, valamint az Érdi Ága-Boga nagycsaládos egyesület levelezőlistáján is. Így összesen 76-an töltötték ki.

A kérdések közt egyszeres és többszörös választós kérdések voltak, de hosszan kifejtésre is adtam lehetőséget. A kérdőívet általános kérdésekkel kezdtem a kitöltőkkel és a teljes területtel kapcsolatban, majd minden állomásnál ugyanazt a 6 kérdést tettem fel. Az állapotról, használhatóságról, jövőbeli funkcióról, fejlesztésekről, rendezvényekről, zöldfelületi fejlesztésekről. (73. melléklet)

A kitöltők a megosztási helyek alapján főként aktív dolgozók, gyermekkel kategóriákból került ki 42,1% a nagygyermekes, 7,9 %-a kisgyermekes csoportból, így elmondható, hogy a kitöltők felének gyermekei vannak, ennek következtében sokszor jár gyerekkel is a helyszínre. Ezt követően a legnagyobb csoport az egyetemista korosztály 23,7%-kal.

A terület használat a kérdőív kitöltők körében a pár havonta kategóriába esik 31,6 %-kal, 6,6%-6,6%-on áll az itt lakók, valamint naponta Ófaluba járók száma is.

Legtöbben 57,9%-kal a természet közelsége miatt járnak Érd Ófaluba, ezt követően 32,9%-kal a különböző, jelenleg is meglévő programok állnak, ez után nem sokkal lemaradva van 28,9%-kal a történelmi turizmus, műemlékek látogatása. A megadott válaszok közül a parkok látogatását, összesen 2 fő jelölte, ami minimálisnak mondható, mert ez az itt lakók számával se egyezik meg, ezért különösen is fontosnak tartom, hogy a diplomám során nagy hangsúlyt fektessek a zöldfelületek megújítására.

A kérdőív eredményeivel kapcsolatban általánosságban elmondható, hogy a válaszadók támogatják a zöld terület fejlesztéseket, a felújításokat és igazából mindent, ami a megjelölt területek fejlesztésére vonatkozik.

A területek és épületek felhasználására adott válaszok sem térnek el, a korábbi vagy tervezett felhasználási céloktól. Például a szakrális területeket továbbra is szakrális célokra, a közterületeket közcélokra (pihenés, séta), míg az épületek esetén rendezvényekre használná a továbbiakban a válaszadók túlnyomó része.

A vizsgált elemeket három témakörre lehet lebontani: történelmi épület, szakrális hely és természeti állomás. Ezek után a vélemények az alábbiak szerint alakultak:

A kastély, pincesor és római út, minaret és Sóház tekintetében a válaszokból egyértelműen következtethetünk arra, hogy nagy az igény az épületek felújítására, mert végső soron rendezvények szervezésére szolgálhatnának ezek a történelmi helyek, kivéve a minaretet, azonban annak bejárhatóságát szintén sokan fogadnák örömmel.

Érdekesség, hogy a Sóház épületét sokan nem is ismerték, de akik igen azok egy étterem kialakítását támogatták ott. Továbbá a kastély körül inkább történelmi eseményekre, kiállításokra, míg a Pincesoron inkább népszokásokhoz köthető eseményekre volt nyitott a közönség.

A szakrális helyeken, mint a Kálvária-hegy és Szenvedő Krisztus kápolna és Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna és a Szent Mihály templom és plébánia a felújításokat követően továbbra is szakrális eseményeket szerettek volna a válaszadók. A Kálvária-hegyen keresztút és kilátópont tűnt jó ötletnek a hely adottságai miatt. Azt érdemes még megemlítenem, hogy a szakrális helyek esetén a válaszok megoszlottak a műemlékek bemutatása meg kilátópont kialakítása és a keresztút létrehozása és szakrális térként való felhasználás között. A kültéri misehelyszínre való felhasználás mind a templom és plébánia, valamint Kálvária-hegy és Szenvedő Krisztus kápolna esetén magas helyet foglal el a válaszok listájában.

A zöldfelületeket illetően felmerült a helyreállítást követően tanösvények kialakítása, utcabútorok elhelyezése. Itt fontos fordulat az többi eredményhez képest az, hogy a Szent Mihály kút és park esetén a válaszadók jelentős része a „Nem szeretnék funkciót” lehetőséget választotta, míg a Kakukk-hegyen sokan úgy gondolták, hogy kifejezetten nem szeretnének eseményeket. Ez arra enged következtetni, hogy vannak olyan részei is a területnek, amiknél figyelembe kell venni, hogy a felhasználók semmi különlegeset, vagy hangosat nem szeretnének és a nyugalmat részesítik előnyben.

Mivel a kastélypark a fő fejlesztési területem, ezért ezt részletesen is kifejtem.

A korábbi kastélykertben 53-an szeretnének parkot a területre, 49-en bejárható pincerendszert, 45-en Ófalu történeti kiállítását, 37 közösségi kertet, 35-en a kastély falazatának bemutatását, kibontását, de plusz ötletként jött a virtuális bemutatásra is. 29-en szeretnének rendezvényteret, 28-an kávézót, 12-en szakrális teret, 9-en turinform irodát, illetve 3-an szeretnék visszaépíteni a kastélyt.

A kastélykertben 54-en szeretnék a zöldfelületek megújítását, 49-en az épületek, építmények felújítását, megnyitását, 20-an tanösvényt, 2-en kültéri konditermet, 1 ember nem szeretne változást.

A zöldfelületen belül 47-en szeretnék, ha a korábbi kertet valamilyen szinten megidéznék, 44-en több fát, 43-an több virágos kiültetést, 39-en több utcabútort, 29-en több funkciósparkot, 27-en több cserjét, 17-en egyedi burkolatot, 1 ember valamilyen vizes elemet pl. szökőkutat.

A rendezvények közül 48-an tematikus sétákat képelnének el, 46-an történelmi rendezvényeket, 40-en népszokásokhoz köthető programokat, 31-en vásárokat, 17-en koncerteket, bulikat, 5-en szakrális eseményeket. 3 ember pedig egyáltalán nem szeretne ide programot.

A kérdőív tanulsága, hogy az épületeket védett elemként érdemes kezelni és fejleszteni, meghagyva a történelmi múltjukat, a kastélykert és a pincesor esetén a rendezvényszervezésre való adottságok lehetnének a legjobban kihasználva. A szakrális helyek vallásihelyként lehetnének továbbra is használatban. A zöldterületeken nagyon pozitívan fogadnák az utcabútorokat és a virágos kiültetéseket a válaszadók. A kastélyt illetően igazából mindenre nyitottak az emberek, amiből leginkább az látszik, hogy végre megint egy új élettel teli központi szerepet szánának ide.

7.2 Interjúk

Mojzer György plébános

Mojzer György Érd Tusculanum plébánosa, azonban ezen feladatokat ellátja az Ófaluban is így hozzátartozik a Szent Mihály templom és a kisebb kápolnák is. Így fontos személye, összefogó erejű vezetője a területnek. Az interjú során sajnos nem sok fontos információt tudtam meg, mint hogy a korábbi templom, Lourdes-i barlang kövei hová kerültek, és sajnos bejárást se tudott adni a Szent Mihály templom plébániájának kertjébe, vagy a Szenvedő Krisztus kápolnába.

Azonban a helyi plébánia közösségéről, több információt is megszereztem, mint hogy 40-50-fős, jellemzően idősek járnak, és minden nap reggel 8-kor van szentmise. Illetve az itteni közösség nem tart igényt körmenetekre, zarándoklatokra. Ez alól kivételt képez a Virágvasárnap délután tarott keresztút a Kálvária-hegyen. Ehhez kérdésemre válaszolva nagy igényük lenne a kültéri keresztútra a Kálvária-hegyen, és nem csak a Szent Mihály templom közösségének, hanem a többi plébániának is. (EGYÉB 9)

Hamar József tájépítész

Hamar József tájépítész, érdi lakos, az érdi Ága-boga (nagy családos egyesület), Érdikum Klub tagja. Beszélgetésünk során átvettünk több vitatott pontot Érd életében, illetve sok új ismeretre szert tehettem. A beszélgetésünk során egyetértettünk, hogy a terület legfontosabb értéke, fókuszpontjai a kastély, valamint a hozzátartozó templom. Így a kastélyterületnek a funkcióadás, és megújítás elengedhetetlen. Hamar József mesélt nekem a helyi összefogásokról, amely során tavaly rendezték, a kastély területén belüli Bogner Mária Margit sírhelyet, illetve mesélt arról is, hogy a Kálvária kápolnának milyen új kiültetést szeretnének készíteni. Illetve megjegyezte, hogy korábban nem voltak rögzített stációk, csupán a végső állomáson szobrok a kálvária út során. Továbbá neki köszönhetem, hogy tudomást szereztem további képeslapokról és korábbi tervekről is. (EGYÉB 10)

Szabó Csilla- Érdi Értékőr

Az Érdi Értékőr belső körében 11 tag van jellemzően az idősebb korosztályból, azonban a Facebook-os csoportban több, mint 1200 tag van ennél vegyesebb korosztályból. A csoport Érd Ófalu értékeinek megőrzésével, ismertetésével foglalkozik, a 2024-es önkormányzati választáson az egyik tagot képviselőként meg is választották. A csoportnak főleg aktív fiatalokra lenne szüksége, valamint több közös tevékenységre. A falu szempontjából a csendességet őriznék, így slow turizmust helyeznék előnybe, sok népszerű programmal pl. Török nap. Szeretnének egy közösségi házat a programokhoz, illetve árusításhoz, ahol főleg helyi termékeket árulnának. Emellett szeretnék szorosabbra fűzni a természettel is kapcsolatot pl. mint a budapesti mókáliget-mókuspark. Illetve szeretnék, hogy a régi fürdőt újra nyitnák valamilyen formában.

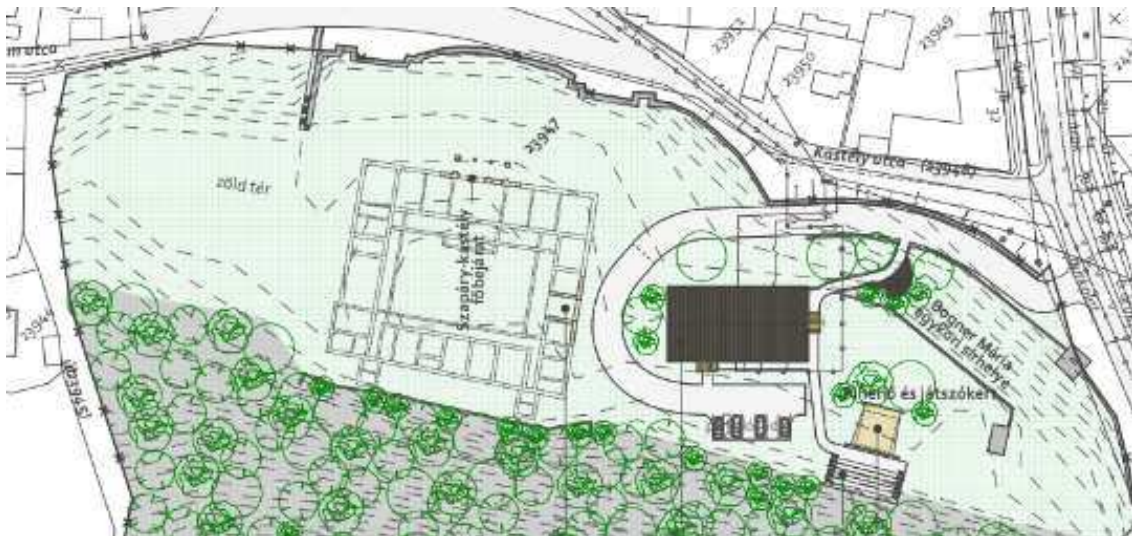
Több programot is szerveznek rendszeresen pl fotópályázat, adománygyűjtés új gólyafészekre, vagy Betlehem megújítására, virággyűjtés a Bogner Mária Margit sírhoz. stb. (EGYÉB 11)

8 Kapcsolódó tervek

8.1 Korábbi meg nem valósult tervek a területtel kapcsolatban

Gazdatiszti házra

Két építészeti terv is készült a gazdatiszti ház felújítására. Mindkettőnél a fő problémának azt látom, hogy a kastély romjait figyelmen kívül hagyja, vagy egyenesen ráépítkezik. Emellett megjelenik sokszor a parkolás is, ami nagy területeket vesz el a zöldfelületektől. Illetve ezeken a kert, növényzet nem jelenik meg csak maga az épület, egy-egy kültéri elemmel maximum, mint pl. rendezvénytér.

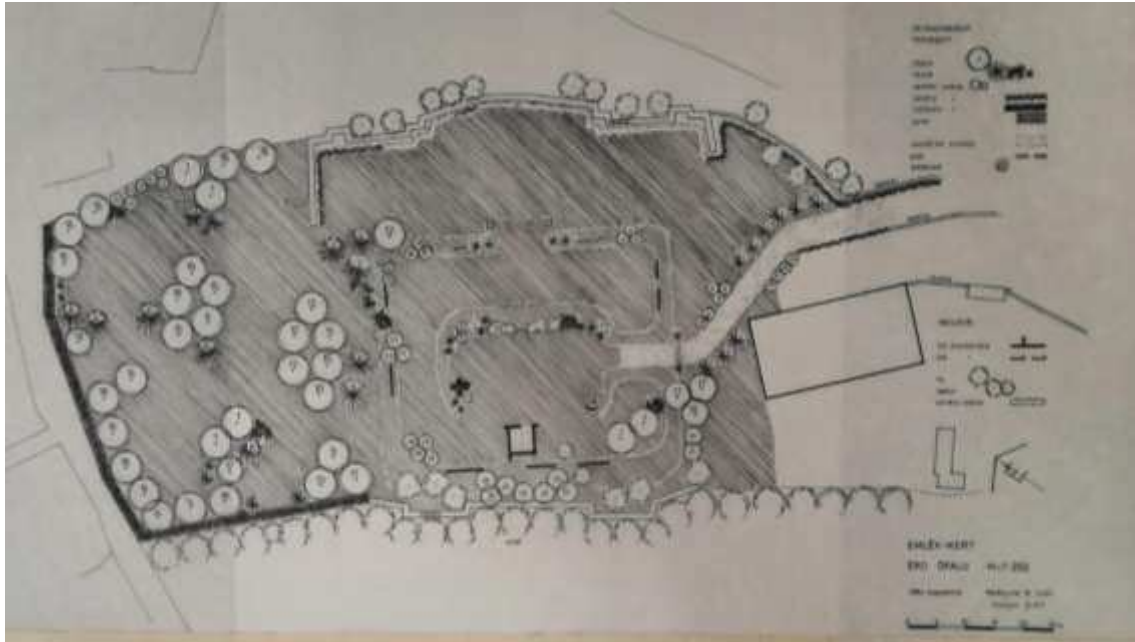
45. ábra Gazdatiszti ház tanulmányterve – Rumi Imre.

46. ábra Gazdatiszti ház tervötlete – Nagy Balázs.

Kastély kertre

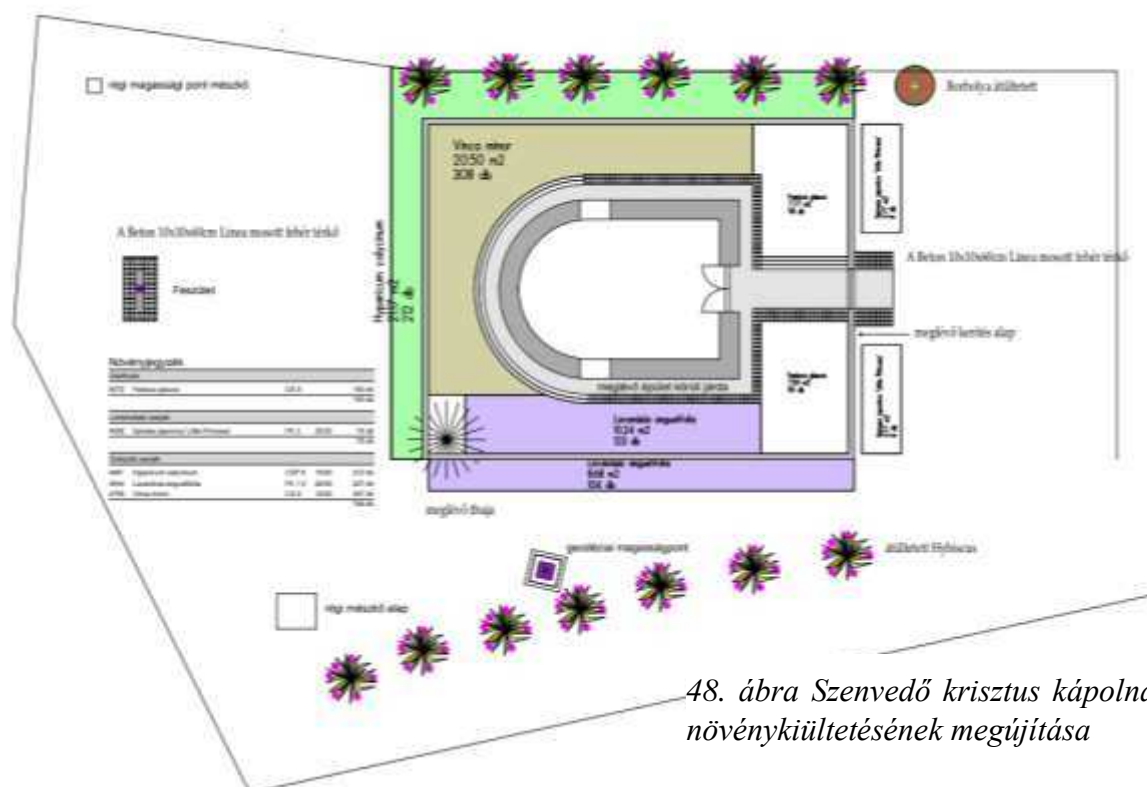
Ez a terv 1984-ben készült, a KALOT-ra emlékezvén, ligetes kialakítású terv sok növényvel. Itt egy emlékpark kialakításán volt a hangsúly. Ezen a terven nem jelenik meg semmilyen korábbi kert hangulati szinten sem, a kastély romjai nincsenek kiemelve, ahogy a gazdatiszti ház se kap új funkciót. Szerintem nem teljes a terv akkor, ha az egész területtel nem létesít kapcsolatot.

47. ábra Kastélykert revitalizációs terve

Szenvedő Krisztus kápolnára

Ezt a tervet Gyurcsó Éva készítette. A tervről elmondható, hogy geometrikus kialakítású, nagy egységes növény foltokkal. Amik sajnos nem illenek bele a koncepciómba. Emellett szerintem nagyon körbezárja a kápolnát a kiültetés, nem nyit teret a keresztnak mögötte. Illetve, a kérdőívem válaszai alapján én hiányolom a kültéri misehelyszínt is. (48. ábra)

városnegyed, régészeti park működik, mellette étterem, antik római, mediterrán és osztrák ételekkel, játszótér, gyermek és felnőtt programok, születésnap ünneplés, tematikus napok stb. (INT 26)

John Paul II Square in Zadar,

A kert Zadar Óvárosának szívében található. Több korból megtalálható régészeti leletek együttese figyelhető meg a területen, akár csak az én helyszínen. A kivitelezés során különböző kövekből jelenítették meg a tér különböző rétegeit. A városfalak és a bazilika falainak történeti leleteinek rekonstrukciója történt meg, valamint új gyalogos átjáró és felület készült,

50. ábra John Paul II. Square, Zadar

valamint kőpadok, szökőkút, parki ösvény és mások. A bazilika egykori belső terének felületét kőkavics vakolatba merítésével dolgozták fel. A városfaltöredékek gyűjtésére fenntartott teret füvesítették, a parkban és az alsó gyalogos síkon lombos fákat ültettek. (INT 27)

Rom vándor projekt

Market Építő Zrt. szervezésében a közelmúltban több árpád kori romtemplomot és környezetét újíttak fel. Mindegyik romnál kis költségvetésből is maradandót tudtak alkotni, amellet hogy az egyszerűségekre törekedtek.

51. ábra Töki romtemplom

Az első Töki Romtemplomnál a különlegességet leginkább az adta számomra, hogy mielőtt hozzá nyúltak volna a templomhoz, megkérdezték a lakosságot, hogy van-e náluk a templomból kövezet. Így több építőanyagot vissza tudtak szerezni, és beépíteni az épületbe. Ezt valószínűleg az érdi kastélynál is meg lehetne csinálni sikeresen. Eköré cserje kiültetés, és gyepterület került elsősorban. A templom belsejébe pedig zúzott kő burkolat került.

A Kövesdi Romtemplomnál a korábbi körítő falazatot fonott kerítéssel mutatják be, valamint a sekrestyében egy működő oltárt helyeztek el. A romnál állagmegóvás is történt.
(INT 28)

9 A területtel kapcsolatos értékek, és konfliktusok

A terület értékeit és hibáit egy-egy SWOT analízis alapján mutatom be. (66-67. melléklet)

A terület legnagyobb értékei közé tartozik az a rengeteg országos, és helyi védett elem, amibe nem csak az általam megjelölt állomások tartoznak, hanem azon kívül is rengeteg szobor és épület is. Valamint az is igen jelentősnek mondható, hogy szinte az egész általam lehatárolt rész Érd Ófaluból, régészeti terület. Az is igen különlegessé teszi a területet, hogy mind az épített, mind a természeti védett elemek megjelennek. Mindezek mellett, mivelhogy Budapesttől nem messze fekszik szinte minden időben fontos történelmi kötődése volt. A római Limes itt haladt, II. Lajos itt pihent meg a Mohácsi csatára menet, Hamzabég palánkvára itt helyezkedett el, Bogner Mária Margit itt élt és halt meg és még sorolhatnám. Továbbá Érd település magja innen fejlődött ki a régi kastéllyal középpontban. Ezt tovább tetézi a gyönyörű kilátások sora a Minaretről, Kálvária-hegyről, a Kakukk-hegyről, és a kastély területéről.

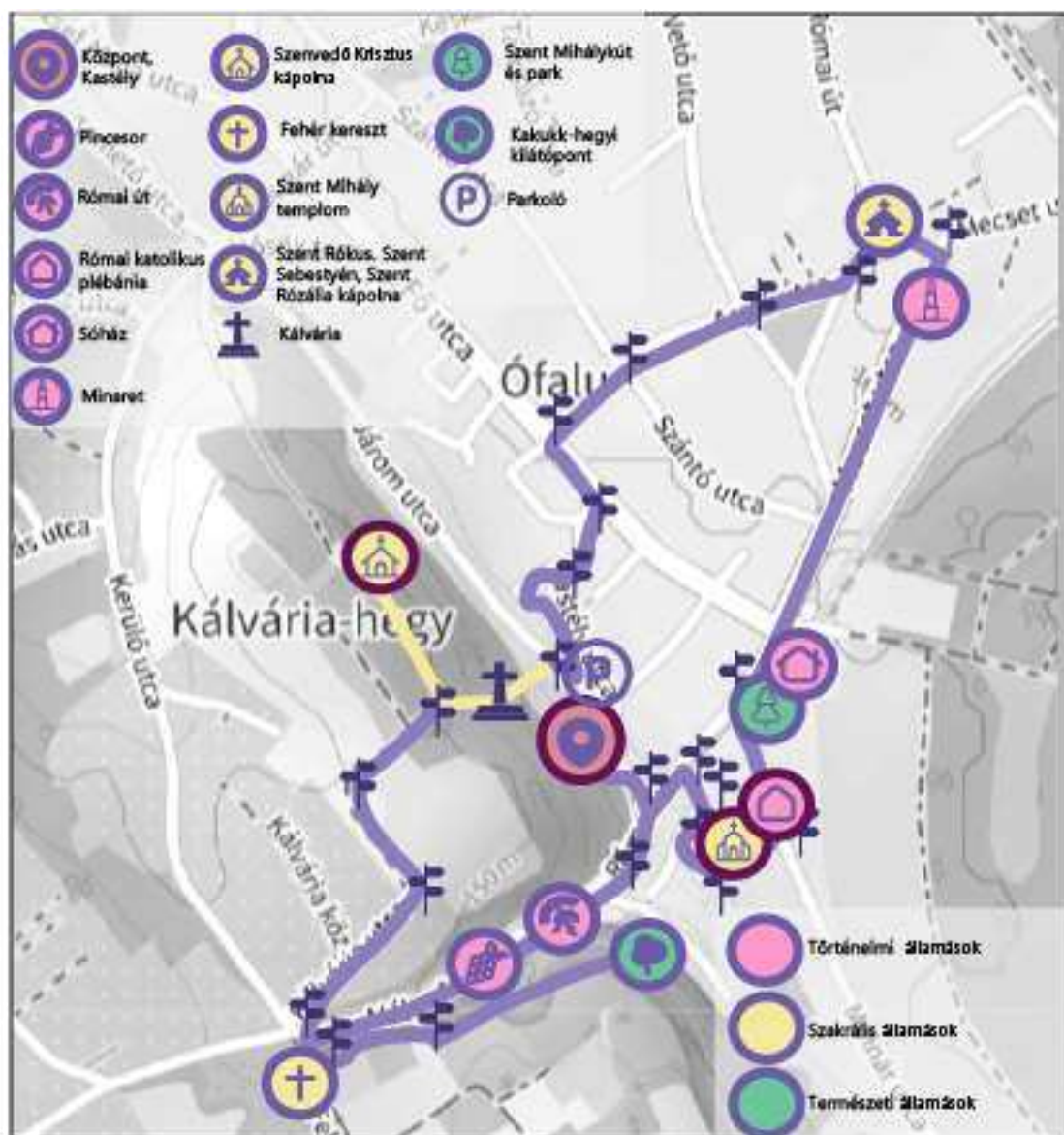
Azonban az előnyei mellett sajnos nagyon sok hátránya is van a területnek. Bár a legtöbb védett épített elem jó állapotú, viszont az utóbbi időben - a háború utántól - leginkább nem az állandó fenntartás jellemzi kisebb javításokkal, hanem hagyják addig pusztulni az épületeket, míg muszáj felújítani azokat. Legalábbis a két legkritikusabb elemnél, a Minaretnél és a Gazdatiszti háznál. Mindkét elemen már évek óta ötletelnek, azonban a tettekig ezidáig nem jutottak el. A minimális fenntartás jellemzi a legtöbb zöldfelületet is, gyepkikopásokkal, magára hagyott növényzettel találkozhatunk. Se öntözés, se metszés, se gyomirtás. Erre egyedüli kivétel a Szent Mihály kút körüli park. Mindemellett a területen nincs egész évben nyitva tartó kávézó/vendéglő, csak időszakos nyitvatartással rendelkezik a pincesor, de az is elsősorban csak a Szüreti mulatság során tart nyitva. Emellett a területnek nincs összefogó rendszere az itt lévő értékekre pl. turista út, közös arculati elem stb.. Továbbá jellemzően kevés a közvilágítás, pad, és a hulladékgyűjtő is.

Ezek alapján a területnek nagy lehetőségei vannak a fejlesztésekre, pl. a műemlék alávonásával a Gazdatiszti háznak, vagy több épületnek is, illetve, hogy az itt meglévő védett, értékes elemeket együtt bemutassák, amivel a településről, és az egész országból ide tudják vonzani a turistákat. Akár több vendéglátóipari egységgel pl. a Sóházban, és turisztikai útvonalakkal, közösségi terekkel. A fejlesztések sok veszélyt is rejtnek magukban, pl hogy a lakosok kiszorulnak ezekről a helyekről a turisták miatt, vagy túlságosan beavatkoznak egy-egy védett elembe és más funkciót adnak neki a történetiség

megőrzése helyett. De az is lehet, hogy hagyják tovább pusztulni a természet és a vandálok által. (67. melléklet)

A kastély területét is hasonló adottságok jellemzik, mint az egész területet. Itt szeretném hangsúlyozni, hogy Érd életének középpontjában a kastély állt, valószínűleg a település is eköré szerveződött, már a kezdetektől fogva, így a rehabilitálás után is ezt a szerepet kell adni neki és nem szabad hagyni, hogy tovább pusztuljon, sem úgy hogy hagyjuk, hogy benője a gaz, de úgy sem, hogy egy teljesen új épületet emelünk a telekre. (66. melléklet)

10 Javaslat a terület hasznosítására

52. ábra Turisztikai útvonal terve

A tervem célja egy átfogó turisztikai útvonal elkészítése Érd Ófalu területén belül, mely érinti a legtöbb nevezetes műemléket, valamint védett elemet. Ez az útvonalrendszer egy összefogó elem lenne a kastéllyal a középpontban, ami nagyban segítené az érdi identitás tudatnak a kialakításában, megőrzésében. Valamint turisztikai fejlődésben is nagy szerepet játszik.

A tervezés során figyelembe vettem mindegyik állomás történelmi múltját, valamint jelenét is a kérdőívek válaszai alapján. Így a javaslataim ezeknek az előnybe helyezésével lettek megalkotva, betartva az összes jogszabályt és rendeletet.

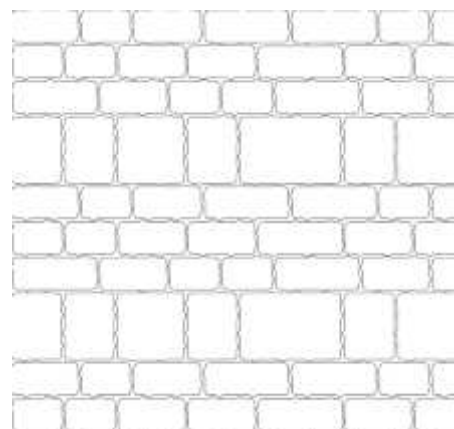
Az útvonal az állomásokkal együtt a következő, ha sorban haladunk, akkor a kastélytól haladva az új **kálvárián** keresztül megérkezünk a **Szenvedő Krisztus kápolnához**, onnan tovább menve a Kálvária utcán dél felé, majd rákanyarodva Fehérkereszti útra a **Fehérkereszthez** érhetünk, ahonnan kitekintést tehetünk a **Kakukk-hegy** új kilátópontjához vezető új útvonalon. Ha onnan visszatértünk akkor lefelé menet a **pincesor** és a **római utat** csodálhatjuk meg a Mély úton. Ezen kisebbik kör a meredek terep miatt a babakocsis és kerekesszékes közlekedésre nem javasolt. Azonban innen tovább menve a Római út, majd a Szent Mihály téren megérkezhetünk a **Szent Mihály templomhoz** és a kerten áthaladva a korábbi **plébánia** épületéhez. Innen tovább indulva a Molnár utcán a **Szent Mihály kút és parkhoz** érhetünk, majd a Római úton a **Sóházhoz**, a Mecset utcán a **Minarethez**. Ezt követően a Külső Római útra csatlakozunk rá, ahol elérjük a **Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolnát**. Ha innen folytatjuk az utunkat akkor visszaérhetünk a kastélyhoz. Először az Arató utcán, majd a Fő utcán, majd a Kastély utcán, Nyeregközön át a Járom utcában elérjük a Kastélyt újra

A turisztikai út során háromféle állomás típussal találkozhatunk.

A történelmi állomások: kastély, plébánia, Sóház, Minaret, pincesor, római út. Szakrális állomások: Szent Mihály templom, Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna, Szenvedő Krisztus kápolna, Fehérkereszt és a kálvária. Végül a természeti állomások: Szent Mihály kút és park és a Kakukk-hegy természetvédelmi terület.

Az útvonalrendszernek három fő összefogó arculati elemcsoportja van, a burkolatok, bútorok, és a növényzet.

A burkolatok közül két fő anyagból lehet választani a Római útnál használt térkőhöz igen hasonló Via Casa Antik térkő, melyet egyedi láva-antracit színben, római út térköveivel megegyező színben kell megrendelni és a gyártó által ajánlott 4. számú rakás minta szerint kell rakni, valamint a stabiliezer burkolat a vízáteresztőség miatt. Valamint használható még a romterületek kiegészítésére a zúzott kő burkolat. A pontos rétegrendekeket a K-RE tervlapon tekinthetjük meg. (53-56. ábra)

53. ábra Via Casa Antik 4. számú rakás mintája

54. ábra Zúzott kő burkolat 55. ábra Stabilizátor burkolat 56. ábra Mély úti térkő

A bútoroknál négy elem jelenik meg, különböző darabszámban, egy fa-plasztik tábla, amelyen kirajzolható a korábbi képekből vett formája az épületeknek, valamint egy rövid ismertető is a területről. Emellett egy fa-

kő pad és egy beton hulladék gyűjtő is. 57. ábra Választott pad a területre

A hulladékgyűjtőből az Escofet . NET 1 került kiválasztásra BL-Bialy színben. A padból Dovital Bench Ethan Stebbintől, vagy ahhoz hasonló kő/műköpad. Illetve egy plexi-fa ismertető tábla. Emellett egységes lámpaoszlopokat helyeznék ki, mely az Acél Kft. S.31-1FS 3,32 m-es lámpaoszlopa. Valamint útvonal jelzésre fatáblát használnék a 79. melléklethez hasonlóan. Az útvonaljelző táblák helye az 52. ábrán található meg. (57. ábra, 76-78. melléklet) Továbbá egyes helyekre kihelyezésre kerülne a Szent Mihály kútnál látott pavilon is. (28.ábra)

A növényzetnél, olyan növények lettek kiválasztva, amelyek minimális fenntartással is életben maradnak, emellett a lehetőségekhez mérten honos növények vagy kertészeti változataik, vagy korábban is használták már a területen őket, vagy azokhoz igen hasonlatosak. Ehhez összeállítottam egy listát melyet a 87. mellékleten tekinthetünk meg, melyben külön felsoroltam évelőket, hagymásokat, cserjéket, kúszónövényeket, és dísz- és gyümölcsfákat is. A növények kiválasztásánál továbbá figyeltem, hogy minél inkább szárazságtűrőek legyenek a fajok, azonban ha az egyre forróbb nyarakat nézzük javaslom a fenntartás megkönnyítése érdekében az öntözést is betervezni a zöldfelületekre. A lista

egy javaslat, azonban a további állomások tervezésénél kikötném, hogy a növény kiültetések tervezésénél, a végső növény darabszámot tekintve, ezen fajok tegyék ki az egyedek 75%-át, hogy az egységesség fennmaradjon a teljes területen. (87. melléklet)

Az állomások közül a legtöbbre csak írásbeli javaslatot tettem, azonban négy állomásra: kálváriára, Szenvedő Krisztus kápolnára és a Szent Mihály templom és plébánia közös államosára koncepció tervet készítek a tervrajzi keretek között is, és a Kastély területét ennél részletesebben is kifejtem.

Az összes állomásra igaz, hogy az épített elemek bejárhatóságát lehetővé tenném, legalább időszakonként. Illetve hosszú távon egy állandó éves fenntartást írnék elő az épített elemekre, a növény felületekre, ha az öntözés telepítésre kerül akkor min. évi kétszeri ápolást. Illetve javaslom az idegenvezetés lehetőségét is a bejárhatóság bővítésére, hiszen nem minden helyre engedhető be enélkül az odalátogató.

Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália kápolna

Ezen a területen nem sok hely van új dolgok kialakítására, így egy kisebb teresedést alakítanék ki a téren levő kereszt körül, ahol a padokból egy kisebb pihenő tér kapna szerepet. Körülötte javaslom a meglévő növényállomány visszametszését, fiatalítását, illetve a meglévő évelő felület egyhangúságát megtörném az ajánlott fajokkal.

Ami az épületet illeti a kápolna belső a rácson át megtekinthető, (ide helyezném ki az ismertető táblát is) így javaslom, hogy csak idegenvezetővel együtt lehessen közelebről megtekinteni a kápolnát. A kápolnának jelenleg nincs szüksége nagyobb felújításra, azonban az évi egyszeri karbantartást mindenképpen el kell végezni.

Minaret

A területen rövid távon a célom az épület felújítása, megnyitása. Valamint a kis téren további cserje, és évelő kiültetés létrehozása és az egységes tábla kihelyezése. Hosszú távon a régészeti vizsgálatot forszíroznám, illetve amennyiben a bútorzat és burkolat használhatatlanná válik, akkor azok lecserélését az egységes arculat szerint.

Emellett egyetértek a város javaslatával, amit a települési arculati kézikönyvben megfogalmaztak, hogy a Minaretnek ez a jelenlegi kis tér nem elegendő, és bővíteni kell az álltaluk is megfogalmazott nagyobb négyzetes telekre. Ezt én egyelőre csak hosszútávú célnak látom. Azonban a minaret történelem-hű felújítása rövidtávon elengedhetetlen. A torony bejárhatóságát mindenképp bővíteni kell a nulláról, azonban ez kb. egyszerre 3-5

főt jelenthet a szűk lépcsősor és terasz miatt, valamint a műemlék védelem miatt is. Javaslom, hogy a jövőben az egyik környező házban vagy egy új bódében végezzék a jegyszedést és az őrzést.

Sóház

Itt sajnos csak hosszútávú célokat lehet kitűzni. Nem azért, mert ne lenne sürgető változásokat hozni, hanem azért, mert ha hosszú távon fenntartható, jól felújított fürdőt szeretnénk létrehozni azt gyorsan nem lehet elintézni. Ahogy jelenleg is látjuk, már évek óta nem tud a város új beruházót találni az épületre. Javaslatom itt az épület és fürdő történelmileg hű felújítását jelenti. Lehetőleg úgy, hogy az épület minél inkább bemutassa a nagy történelmi múltját azzal, hogy az egyes falszakaszokon látható, mely korból maradtak fenn. Illetve az egységes ismertetőtábla kihelyezése elengedhetetlen rövidtávon.

Szent Mihály kút és park

A terület jó állapotú, így itt is csak hosszú távú célok vannak kitűzve, az arculati elemek használatára. Ez az ismertető táblára nem vonatkozik, annak kihelyezése a turisztikai útvonal megszületésével egy időben kell történjen.

Pincesor és római út.

A terület jó állapotú, az ismertető tábla kihelyezésén kívül nincs másra szükség. Mivel a jelenlegi utcaburkolat került az arculati kézikönyvbe, így azon hosszú távon sem kell változtatni, azonban egy-egy helyen a padokból, hulladékgyűjtőkből kikerülhet pár darab pl. a Szent Donát szobornál. A növény kiültetést javaslok hosszú távon a növény lista szerint újra ültetni.

Fehérkereszt

A kereszthez nem javaslok burkolatot kiépíteni, meghagyva a természetközelséget, és a gyümölcsös hangulatát. Azonban, azok számára, aki innen csodálnák a tájat, és elmélkednének a világ dolgain, mint egykor Virág Benedek, javaslok két pad kihelyezését.

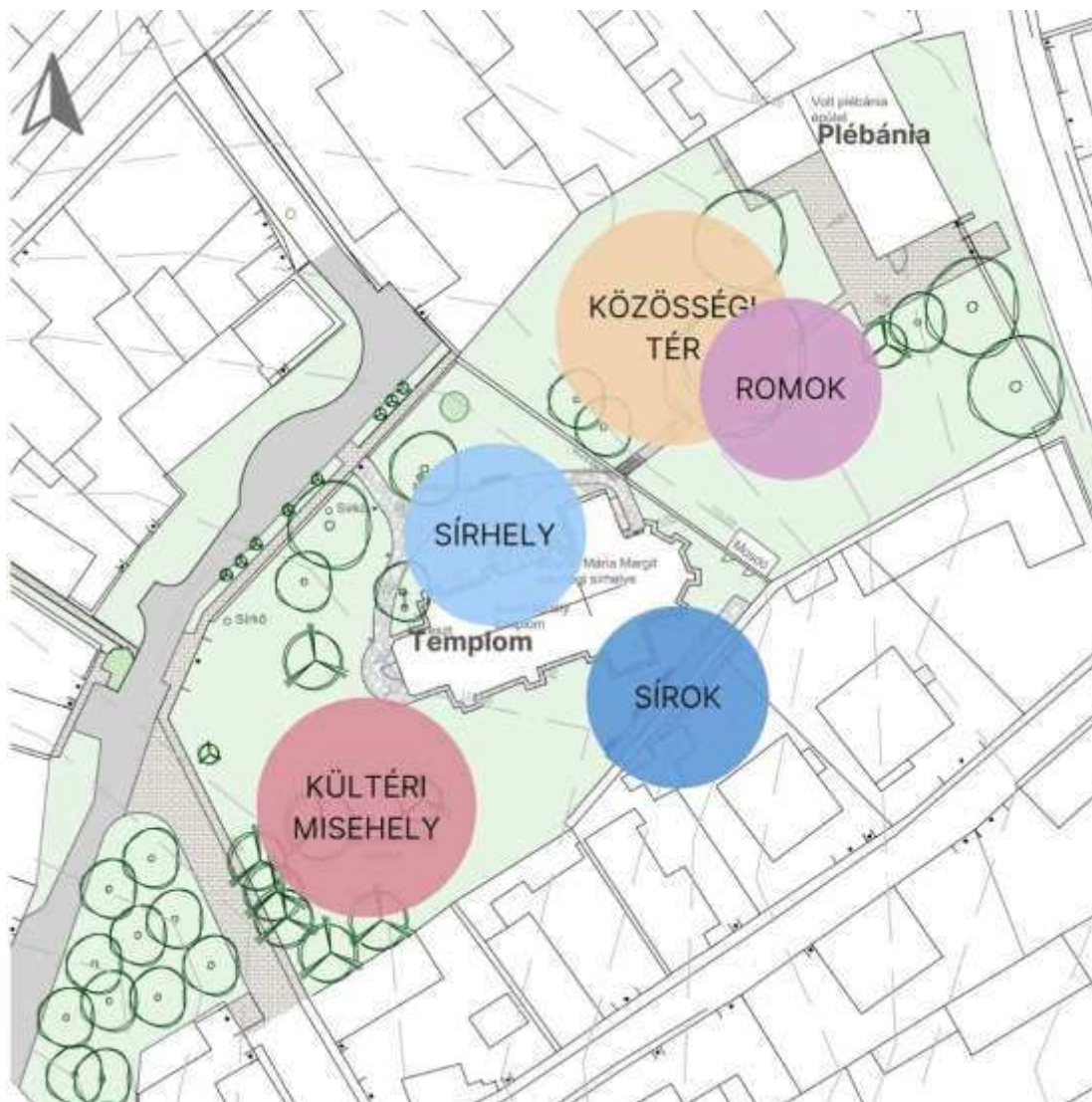
Kakukk-hegy

Kakukk hegy természetvédelmi területéhez egy út kialakítása szükséges a Fehérkeresztől, stabiliezer burkolattal. A leszakadó peremhez kiérve egy pihenő állomás kialakítását javaslom elkészíteni, ahol a bútor család elemei kerülnek ki, emellett szükséges a pavilon kihelyezése is, amit a Szent Mihály kútnál is láttunk, amely szintén egy összekötő elem. Mivel a terület csak engedéllyel bejárható, javaslom a Duna-Ipoly Nemzeti Parkkal felvenni a kapcsolatot a tervezés kezdetekor. Amennyiben az egyeztetés után sem lehet erre a területre bemenni, javaslom az első telek széle mellett ezen fejlesztéseket véghez vinni.

A következő négy állomás már sokkal hangsúlyosabb, rajzi tervet is kapott. Két-két állomás párban áll, ezek a következők: Szent Mihály templom és plébánia, a kastély, kálvária és a Szenvedő Krisztus kápolna. Ezen állomások az alapján lettek kiválasztva, hogy valamilyen központi szerepet töltöttek, vagy töltenek be. A kastély volt a történelmi korokon keresztül a központ Érd életében, azonban ezzel párhuzamban a templom és plébánia a vallási központ volt. Mivel a kastély és a Szenvedő Krisztus kápolnával korábban az akkori kálvária útvonal miatt szoros kapcsolat volt jelen ezért került az is megtervezésre.

10.1 Templom kert

A Templom és a plébánia egy szoros egységet alkot. Alapvetően itt egy nem leromlott állapottal találkozunk, hanem inkább csak funkcionális egységgel, és hiányos úthálózattal. A templomkertben, mint ahogy korábban is említettem nincs funkció a sírköveken, urnatemetőn és emlékműveken kívül. Ennek megoldására-ahogy a funkciószámán is látszik, több új terület jött létre. A templomkertben belül a kültéri misehelyszín lenne az új elem a kápolna kérésére, a többi már jelenleg is megtalálható. Ilyenek a Bogner Mária Margit sírhelye és emlékhely, valamint az urnatemető és sírkövek. Ezen korábbi területek csak új megformálást kapnak, hiszen jelenleg igen hiányos úthálózatról beszélhetünk. (58. ábra)

58. ábra Templom, plébánia funkció séma

Az új terven a jelenlegi burkolathálózat megtartható, azonban kiegészítésre szorul. A templom az új terven teljesen körbejárható, így a karbantartási munkálatok sokkal könnyebben elvégezhetőek, valamint az egész kertet behálózó burkolat került kialakításra. A kertbe két kapun lehet bejutni egyik nyugaton található meg, ez a gyalogos bejárat. Innen jelenleg is megközelíthető a templom szórt burkolaton. Ez az út megmarad, azonban új burkolat típust kap, térkövet. Ha ezen az úton elindulunk délkelet felé először megláthatjuk a keresztet, utána a templom bejáratához érhetünk, ide kerül kihelyezésre az ismertető tábla. Innen két új út nyílik meg. A déli leágazás a másik bejáratához vezet, itt egy autós bejárat található meg, ami nem kerül lebontásra, azonban csak gyalogos használatra lesz megtartva. A másik út, ami talán leginkább hiányzott, az azaz urnafalig tartó út. Ha ezen elindulunk, jobbra kap helyet a kültéri misehelyszín, aminek „oltárképe” maga a jelenleg is meglévő Nepomuki Szent János szobor. Ez elé kerül egy műkö oltár.

Elé pedig a padok összesen tizenkét darab, négy sorban, illetve három oszlopban. Ha tovább folytatjuk az utat, akkor elérünk az urnafalhoz, ha tovább haladunk, akkor a plébániával határos kerítéshez érünk, ahol egy rossz állapotú illemhelyiségre és raktárra szolgáló épület helyezkedik el, amit fel kell újítani rövid távon. Ha tovább haladunk akkor találkozhatunk a templom hátsó bejáratával, majd a plébánia kertbe átvezető ajtóval, majd a II. világháborús emlékművel, majd innen balra fordulva Bogner Mária Margit sírhelyével.

Az új funkciókon és burkolatokon kívül növény kiültetés fog készülni.

A kültéri misehelyszínnél a szobor két oldalára egy-egy kiültetés kerül évelőkből, valamint a mögötte elterülő helyen kétszintes, íves, szabad vonalvezetésű növényfelület képződik a telekhatár mentén az első részen szintén egy évelő kiültetés készül, elsősorban árnyékos területre az örökzöldek alá. A mögé egy cserjés felület kerül. A templom kert két bejárata közötti területen alacsony talajtakarók kerülnek kiültetésre, például Vinca minor, Hedera helix, vagy Geranium x catabrigiense. A telek észak nyugati sarkában is egy kétszintes növény határolást javaslok, hasonlóan a délkeleti sarokhoz, azonban ez már napos területen helyezkedik el. Ezen felül a templom karbantartó útja mentén kerülnek elhelyezésre nagyobb évelő felületek. A kertbe ezen kívül egy ligetes-fás kiültetést javaslok, vegyesen örökzöld és lombhullató fák. (T2 tervlap)

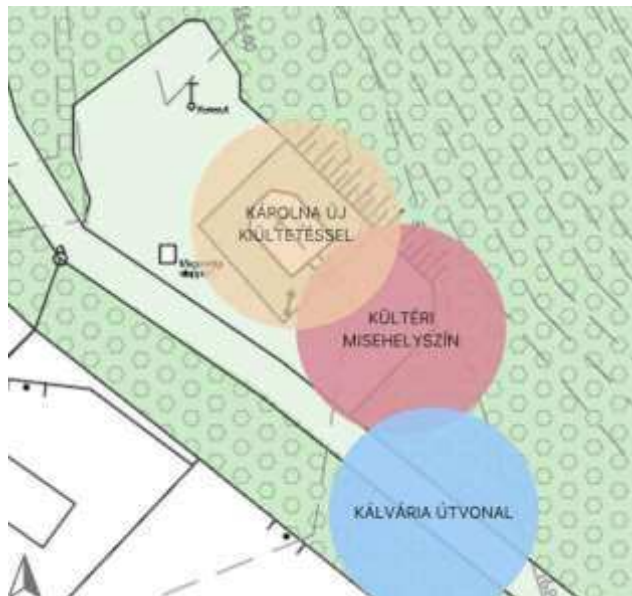
10.2 A plébánia kert terve

A plébánia kert több új funkciót is kap. Először is szeretném visszaadni a templom közösségének a kertet és épületet is, valamint lehetőséget biztosítani az ott található romok bemutatására is. Így a két új funkció a romok bemutatását, illetve a közösségi teret jelenti. (53. ábra)

A jelenlegi burkolt út a plébánia kerten át vezet a templomhoz, de igen szűkös, illetve nem illik az íves vonalvezetésű koncepcióba, így egy új, 1,5 m széles útvonalat alkalmazok térkőből. Az út ölelésében helyeztem el stabilizált burkolaton a romokat, mely helyszíni művezetéssel érdemes kihelyezni, és feltáblázni régész/történész szakértő segítségével. Ezen felület szélén került elhelyezésre két pad, valamint hulladékgyűjtők is. A közösségi térnek ezzel szemben nincs burkolt felülete, ami nem probléma, mivel nem számíthatunk intenzív használatra. Illetve eső esetén lehet használni a plébániát is, melynek közösségi funkciót javaslok, különböző közösségi terekkel. A kertben ezenkívül a közösségi térben további padokon is meg lehet pihenni, zöld környezetben. Itt is

alapvetően a telek szélére kerülnek a kétszintes, évelős-cserjés növényágyások, íves vonalvezetéssel. A telken több idősebb, szélesebb koronájú fa megtalálható azonban így is hatalmas területek maradnak árnyék nélkül. Így további fák kiültetését javaslom. (T2 tervlap)

10.3 A Szenvedő Krisztus kápolna terve

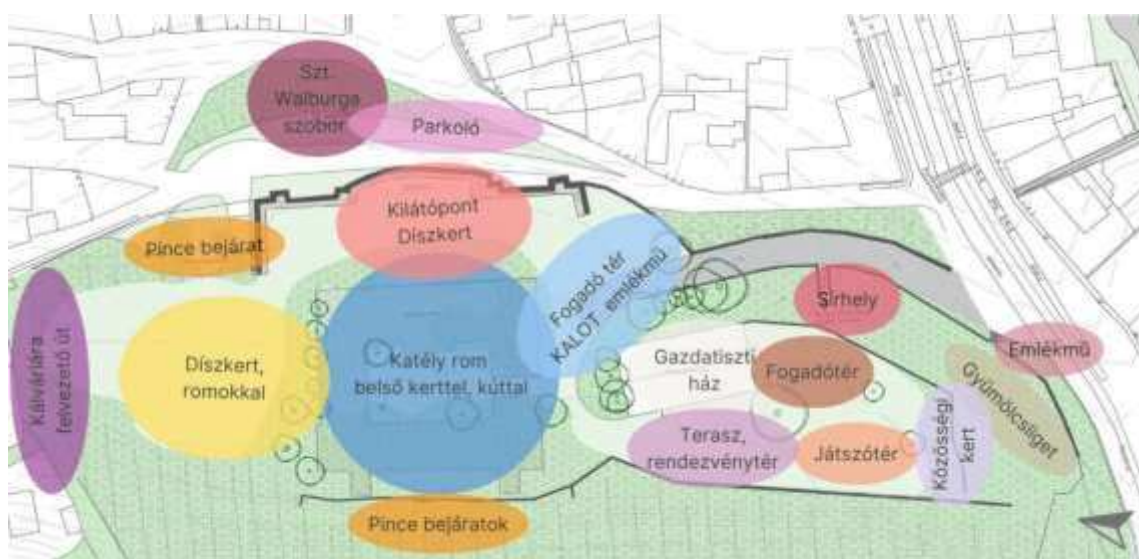
A Szenvedő Krisztus kápolnánál egy új kültéri mise helyszínt javaslok a kérdőív válaszainak alapján. A padokat a kápolnával szemben helyezném ki, két oszlopban összesen öt sorban, tíz darabot. Ezen kívül további két pad lehelyezését javaslom észak felé a rézsús domboldal szélére, hogy az arra járó a kilátást csodálva meg tudjon pihenni. A kápolna bejárata mellé közvetlenül javaslom az

ismertető tábla kihelyezését. A két pad elé pedig egy hulladékgyűjtőt. A templom előtt stabiliezer burkolatot terveztem. A kápolna körbejárhatóságára, pedig 1m széles térkő burkolatot. A területen összesen nyolc lámpa kapott helyet. Továbbá évelő kiültetés kerül íves vonalvezetéssel mind a kápolna köré, mind a kápolna mögötti jelenleg is gyepes terület kibővített területének szélére. A kápolna körüli kiültetésnél fontos, hogy a rézsús oldalon a rézsút legfeljebb 1m távolságig közelítsük meg a leesés elkerülése végett. A bővítés egy nagyjából kör alakú területet foglal magában, középen a jelenleg is meglévő beton kereszttel. Ezen fejlesztésekhez szükséges elsőnek a kápolnát körülvevő kerítés lebontása, majd a körülötte levő már előregedett, nem jó állapotú cserjék kivágása. Valamint cserje és bozót kiirtásával az új terület kialakítása a kápolna mögött. (54. ábra) (K2 tervlap)

A kápolnához a kastélytól vezet fel az út, a kastély melletti hosszúkás telken keresztül, 90 méteren át majd onnan nyugat felé veszi az irányt az út és ott kezdődik el a stációk sora. Az új út végül becsatlakozik a Kálvária utcára, amin észak felé fordulva elérhetjük a Kálvária kápolnát. A kálvária útját kialakítani először fakivágással szükséges a Járom és Kálvária utca között, majd az egész területen stabiliezer burkolatot kell lerakni 5 méter

szélességben, hogy a keresztútjárás alkalmából nagybőjtben az egész plébániai közösség elférjen. A kálvária stációk a hagyományhoz híven nem rögzítettek lesznek, csupán a talapzatuk lesz kiépítve az adott állomás sorszámával, a javaslatom szerint, valamint ezen állomások mellett egy-egy lámpa is elhelyezésre kerül. Az út maga igen meredek, csak gyalogos megközelítésre alkalmas. Átlagosan 20%-os lejtéssel rendelkezik, a Kálvária utcáig. Mivel a Kálvária utca az utolsó házaktól kezdve burkolatlan, gyepes terület így annak egészére javaslom a stabilizált burkolatot. A javaslatom az útvonalvezetésre a legkevesebb fakivágás, és a legrövidebb útvonal kompromisszuma alapján jött létre, mivel nem ismeretes a korábbi kálvária útvonal pontos holléte. (TN1)

10.4 A kastélypark terve

60. ábra Kastélykert funkció séma

A kastélykert megtervezése során figyelembe vettem, valamint felhasználtam a lehetőségekhez mérten a történelemből fennmaradt értékeit, legyen az helyben megtalálható, vagy csak képeslapokon, terveken maradt meg. Továbbá figyelembe vettem a jelenkor igényeit is a területhasznosítására.

Ez alapján a kastélykert két fő részre oszlik, ahogy korábban is. A díszkertre és a gazdasági területekre. Ezen két rész funkciójában és formavilágában is különbözik. Míg a kastélyrom díszkertjében és oldalkertjében a geometrikus, szimmetrikus vonalvezetés jelenik meg, addig a gazdasági udvarban lazább, íves vonalak lettek alkalmazva. A gazdasági udvar tele van rakva különböző funkciókkal, bár korábban a történelem során,

ez inkább épületek szintjén jelent meg, mint istállók, ólak. Ma már az uradalom hiányában ezekre nincs szükség, azonban a közösségi funkciókra annál inkább. Így a játszótér és rendezvényter kap helyet, ezt kiegészíti a közösségi kert és gyümölcsliget, amik megidéznek a korábbi udvar funkcióit. Ezzel ellentétesen a kastély díszkertjei a nyugalmas kikapcsolódást és a múltban való elmélyülést szolgálják a korábbi kertek megidézésével, valamint az épület bemutatásával ismertető táblákon keresztül.

A kastélykert és a megmaradt egyetlen épület is több új funkciót kap. A gazdasági házon belül, a pincerendszerrel egybekötve javaslom a helytörténeti gyűjtemény bemutatását. Az épület nagyobb tereiben pedig közösségi terek kialakítását, amik különböző programokra, akár bérelhetőek is lehetnének, de helyet kapna benne a helyi közösség fejlesztése, segítése is a Máltaiak jelenlét pontjához hasonlóan. Ez azt jelentené, hogy ezen közösségi programoknak hála segítenék a környező házakban élő szegényebb lakóit a növénytermesztés és azon termények különböző felhasználásában pl. befőtt, savanyúság stb. Ehhez tartozó kinti foglalkozásokat a kastélykert gazdasági udvarában található gyümölcsligetben és közösségi kertben lehetne elvégezni, a többi részt az épületen belül. Emellett több egyéni és közösség fejlesztő program tartását javaslom Érd ezen elmaradottabb területén. Az épületben helyet kapna egy kisebb kávézó is, mely nyáron kitelepülhet az épület előtti rendezvényterre és teraszra, mely térkő burkolatot kapott. Javaslom erre a területre egy mobil színpad kihelyezését is időnyelleggel, például a szüreti multságok és Szent Iván éj idején.

A gazdasági udvarban helyet kap dél felé menet egy ágdarálék burkolatú játszótér, valamint még hátrébb, a korábban említett közösségi kert fa kiemelt ágyásai és komposzt ládája. Ezek mellé pedig padok kerülnek. A közösségi kertből egy lépcsőn, majd úton keresztül lejuthatunk egészen a Mély útig, a pincesor kezdetéig, de ha középén megállunk, elindulhatunk a gyümölcsösbe, ahol többségében honos, de ami legfontosabb kis fenntartás igényű gyümölcsfák találhatók. Összesen nyolc fajta. A sár és a telekhatár között a következő fajok kaptak helyet: *Prunus cerasifera*, *Pyrus pyraeaster*, *Punica granatum*, *Ficus carica*, *Crataegus monogyna*, *Mespilus germanica*. A sáron túl inkább két dísznövénynek nevezhető gyümölcsfajta lesz, a *Sorbus aria* és *Malus tschonoskii*. A gyümölcsligeten át egy íves vonalvezetésű stabilizált burkolatú ösvény vezet a gyümölcsliget közepén található Bogner Mária Margit sírhelyig, mely a gazdasági ház és a feljáró út között foglal helyet a korábbi helyén. Az itt már leromlott állapotú lépcsőt újraépíteném beton blokk lépcső elemekből. Valamint tovább vezetném az utat a

gazdatiszti házhoz, amihez megnyitnám az utat a támfalon keresztül. Ezen új út térköburkolatot kap. Azonban ez előtt a támfalat újjáépíteném sósikói mészkő, és betonzsálikó ötvözetéből, valamint gazdasági udvarból leíőő lépcsőig meghosszabbítanám azt. Emiatt a gazdatiszti ház és a támfal között egy fogadó teret létesítenék.

Ha a sírtól az ellenkező irányba indulunk akkor a felvezető útra érhetünk, ami szintén új térkö burkolatot kap, egészen a Mély út meglévő térkövezetéig. A felvezető út Járom utcai beíratánál, süllyeszthető forgalomterelő oszlopsort helyeztem ki, hogy a területre csak azon autók mehessenek be, amik a Gazdatiszti ház új funkcióinak ellátásához elengedhetetlenek, mivel a kastélykert a látogatók számára kizárólag gyalogosan megközelíthető. A felvezető utat körülvevő két támfalat szintén mészkőből építeném újjá. Ha ezen az úton elindulunk felfelé, egy másik fogadótérbe botlunk, ahol megtalálható a KALOT emlékmű is. Mögötte helyezkedik el a kastély meglaradt falazata, amit ki kell bontani, majd állagmegóvást kell végezni rajta régészek segítségével. A kastély belső udvarán ezen kívül a korábban is ismert kutat idézném vissza ezen kívül csak gyep helyezkedne el a területen (K-K1 tervlap)

A kastély előtt elhelyezkedő területre egy díszkiültetést terveztem a lehető legjobban megidézve a képeslapokon felfedezhető kertrészt. (34. ábra) A díszkerten túl a függő kerti részen jelenne meg a korábbi XIX. századi kataszteri térképen meglévő kert meglévő kiültetés (8. ábra), elsősorban mint útvonalvezetés, mivel a növénykiültetés nem szerepelt rajta pontosan, valamint ezen a területen elhelyezném a kastély romdarabjait, amelyek jelenleg szétszórva helyezkednek el a területen. Itt is szintén tervezői művezetés szükséges. Ezen két kertrésznél a stabiliezer burkolatot választottam a vízelvezetés jegyében. A geometrikus, négyes elosztású kert észak felől ki lett egészítve egy háromszög alakú teresedéssel, ahol a padok mellett egy pavilon is helyet kapott, amelyet szintén a Szent Mihály kút formájára kívánok meglósítani. (28. ábra) E mögött érünk el a stabiliezerrel burkolt Kálvária úthoz. (K-K1 tervlap)

Ha itt lemegyünk, akkor a Járom utcára érünk. A Járom utca telkén alakítanám ki a parkolót, amelynek kialakítása bár nem kötelező mégis praktikus, összesen 21 db parkolót helyeznék el. Emellett egy térkö burkolatos kisebb teret tervezek a Szent Walburga szobor köré. (K-K1 tervlap)

A kastély területén vízáteresztő burkolatok kaptak helyet, a frekvenciáltabb területeken a gazdatiszti ház környékén inkább íves vonalvezetésű strapabíróbb térkö kapott helyett, míg a gyümölcsligetben és a kerti részeken a stabiliezer burkolat.

A korábban említett fákon kívül több fa is telepítésre kerül mivel a jenlegi fák, elsősorban gyom fajokból és sarjakkból álltak, emiatt kivágásra kerülnek. Az oldalkertbe a megmaradóval azonosan *Acer campestre* fasor kerül kiültetésre a hegyoldalhoz közeli ösvény mentén. A díszkertbe a korábbi fenyőket megidézve *Cedrus libani* kerül. A gazdatiszti ház köré *Tilia* 'Szent István'-ból 8 db illetve *Quercus ilex*-ek a játszótér és közösségi kert köré. (K-N1 tervlap)

A területen nagy cserje és évelő területek kerültek kialakításra, melyek mind szárazságtűrő fajokból kerültek ki, azonban ennek ellenére is javaslom az öntözés kiépítését a minél könnyebb fenntartás érdekében. A közösségi kert elé, a romterület felől a cserje szigetek adnak elkerítést, valamint egy kapu is, ahogy a másik oldalon is, ami éjszakára zárható.

Az itt található cserje felület az alacsony cserjéktől a közép magas 1,5-2 magasságúig terjed, a játszótértől a közösségi kertig haladva. A játszótér és a haszonkert köré a pontos kiültetés tervezésénél tilos mérgező növényeket helyezni. A területen főleg napos, félárnyékos növények kiültetése szükséges. A fogadótér és a haszonkert közti szigetben csak alacsony, árnyéktűrő növények kerülnek ültetésre, amik max. 50 cm magasságúak. (K-K1 tervlap)

A díszkertben geometrikus, szimmetrikus kiültetésben kapott helyet középen öt virágágyásból álló, évelő és hagymás kiültetés, melynek középső foltjában *Rosa* 'The Fairy' kapott helyett, majd a körülötte levő négy folt közepén *Salvia nemerosa*, *Veronica spicata* és *Hyacinthus orientalis* található, míg a külső részén vegyes kiültetésben *Stipa tenuissima*, *Achillea millefolium*, *Sanguisorba officinalis*, és *Narcissus poeticus*.

A mellettük elhelyezkedő szintén szimmetrikusan ültetett ágyásban a széleken *Rosa* 'The Fairy' és 'Rote the Fairy' kapott helyett felváltva ültetve, a középső négy ágyásban, pedig keresztben átellenesen *Berberis thunbergii* 'Green Carpet' és *Lonicera nitida* került, középre pedig *Cotoneaster horizontalis*.

A két legkülsőbb növény szigetbe, a *Cedrus libani*-k alá felváltva kapott helyett az ágyásokban a *Juniperus virginiana* 'Grey Owl' és *Sarcococca confusa*. (K-N2 tervlap)

Az oldalkerti részben is inkább az árnyéki, félárnyéki kiültetésben kaptak helyet a cserjék és évelők, mint szegélyező elem, íves vonalvezetésű kiültetésben.

Szeretném itt megjegyezni, hogy a kivitelezést megelőzően egy teljes körű régészeti, geodéziai, és fafelmérést kell végezni. Illetve amennyiben szükséges az alapján a terveken is szükséges változásokat véghez vinni. Illetve minden esetben javaslom a tervezői művezetést.

Bontás, fakivágás, fa és romterület védelem

A területre készült egy Bontási, fakivágási, fa- és romvédelmi tervlap (K-F1). A területen bontásra kerül a Felső utca aszfalt útja az utolsó térköves résztől, egészen a kastély szerviz útja végéig. Ezenkívül a nagy támfal előtti térkő járda kerül bontásra, és a támfalak egyes szakaszai. Valamint régészek bevonásával a rom kibontása. Azonban mivel régészeti területről beszélünk az egész telken, ezért a 30cm-nél mélyebb ásás esetén mindenképp ki kell hívni egy régészt.

A telken megtalálható burkolatok és alépítményük bontása során, valamint a rom feltárása és gyepnyesés végzése mellett nagy figyelemmel kell lenni a megtartandó fa és egyéb növényállományra és azok gyökérterületére, valamint a rom terület megóvására is. Favédelmi zónán, romterületen belül a gépi feltárás tilos. Mindezek miatt a bontás előtt ki kell helyezni a fákat, faállományokat és cserjés vegetációkat, valamint a romterületet védő kalodákat, illetve a línea biztonsági hálós elkerítéseket. Az így elkerített területeken belül tilos a gépi felvonulás, és anyagdeponálás, valamint mindenféle vegyi anyaghasználat.

A favédelem tervezésénél és kivitelezésénél az MSZ 12042 'Fák védelme építési területen' szabvány előírásait kötelezően be kell tartani. (EGYÉB 15) A területen belül 4 db fa kerül megtartásra, így kalodázásra is, valamint több facsoport marad meg a telekszélein, amik línea hálós elkerítést kapnak.

A védendő növény csoportokat és romterületet körbe kell keríteni min. 1m magas narancssárga műanyagbiztonsági hálóval (Lína háló). A biztonsági hálót 3 méterenként leszúrt beton vasakra kell fűzni, vagy egyéb oszlopra, mely min. 2 m hosszú (min.50 cm talajban rögzített, 150 cm talajszint felett), min. 3cm átmérőjű. A háló rögzítése pl. gyorskötözővel történik. Így biztosítva a növénycsoportok védelmi és csurgó területét, valamint a romterületét is.

A külön álló 4 db fánál kaloda építése szükséges, melynek alapterülete, min. 1 *1 m-es

A kalodák 2-2,5m magas, zárt, OSB lapból kialakított, egyedi méretű faszerkezetek, melyek legfőképpen a statikai védőzónát védik. Egymáshoz közel álló, két fát a romterületen belül egy darab kalodával kell védeni.

A fakivágás során figyelembe vettem Érd Megyei Jogú Város Közgyűlése 63/2009. (X.16.) önkormányzati rendeletét az egyes fás szárú növények védelméről szólót. Melyben említik, hogy fakivágási engedélyt csak a 15 cm-nél nagyobb törzsátmérőjű fákra kell kérni, amik a listában szereplő fák közül kerültek ki. Így felmértem ez alapján az összes 45cm-nél nagyobb törzsátmérőjű fát a területen. Ez 27 db fát jelent. Ezen kívül jelzik azt is, hogy: *„nem áll fenn kompenzációs kötelezettség a nem egészséges fák, a 3. § (5) bekezdése alapján kivágott fák, illetve az épület, kerítés vagy bármely más építmény állagát veszélyeztető fák kivágása esetén.”* (EGYÉB 5) Így a legtöbb növényt ki lehet vágni pótlás nélkül, hiszen a meglévő épített elemeket veszélyeztetni ideértve a kastélyból megmaradt romterületet és a támfalak közvetlen környezetét 1,5 méteren belül. Melyek a következő számokat kapták 6, 11, 12. Ezenkívül marad még az 5-ös számmal jelzett Ailanthus altissima fa, melyre szintén nem kell kérni engedélyt, mivel nincs a jelölt fajok között.

Így összesen két Rhamnus cathartica, engedély köteles fa kerül kivágásra, ami összesen 265 cm-t jelent. A pótlásra 120 százalék van kiírva így összesen 318 cm-t kell pótolni, amelyet 20 db 16/18-as fával lehet pótolni, én a tervemen 27 db 16/18-as díszfát terveztem, és erre jön még rá 39 db 12/14-es gyümölcsfa. Így ez alapján bőven teljesítve lesz a pótlási kötelezettség.

Tereprendezés, vízelvezetés

A terület tervezett tereplejtései szinte azonosak a jelenleg terepi viszonyokkal. Egyedül a közösségi kert és gyümölcsliget közti lépcső mellett történt változtatás a támfalmeghosszabbítás miatt. A terv a telken belül tartja meg a vizet. Elsősorban a különböző zöldfelületre vezetve azt, így a zöldfelületek mindig 5cm-rel mélyebben helyezkednek el, mint a burkolatok. A támfalak felső terepe mentén zúzottköves szivárogtató drénsáv védi az álló víztől a falakat. (K-RE tervlap)

Azonban emellett mindenképp szeretném megjegyezni, hogy eredetileg a kastély, kúria terület igen meredek volt, hiszen a Kálvária-hegy meredek rézsús oldalába vágták be a területet, hogy új szinteket vágjanak bele. Ezt az erős lejtést, és szintezettséget a K-M tervlapon tekinthetjük meg.

Utak, burkolatok

A burkolatok tervezett helyét a K-K1-es tervlapon és azok rétegrendjét a K-RE tervlapon tekinthető meg részletesen.

Stabiliezer burkolat

Stabiliezer burkolat kerül a terület nagy részére, a dísz és oldalkertbe, valamint közösségi kertbe és a gyümölcsligetbe is, valamint a kálvária felvezető útra. Szegélyéhez 5mm vastag horganyzott fémszegélyt szükséges használni.

Térkő burkolat gyalogos forgalomra

A javasolt térkőtípus: Via Casa Antik egyedi láva-antracit színben, fagyálló, 8 cm vastag térkő burkolat, változó méretben. Szegélye a kerten belül 5mm vastag horganyzott fémszegély. A térkő burkolat a kerten belül a felhajtó úton kap helyett, illetve a gazdatisztiház előtti területen. Valamint a Szent Walburga szobor körüli területen.

Térkő burkolat autós forgalomra

A javasolt térkőtípus: Via Casa Antik egyedi láva-antracit színben, fagyálló, 8 cm vastag térkő burkolat, változó méretben.

Zúzott kő burkolat gyalogos forgalomra

A bazalt zúzott kő burkolat a romterület kiegészítésére szolgál, ahol adott esetben nem maradt meg a falazat és alapozás sem.

Ágdaralék burkolat leesés védő burkolatként

Az ágdaralék burkolat a játszótér alá kerül leesésvédő burkolatként. Az ágdaralék a fakivágásból származó faanyagból is származhat, a továbbiakban is érdemes a helybeni fa hulladékot felhasználni a külföldről behozott fenyő mulcs helyett.

Építmények

A korábbi támfalak leomló részeit újjáépítem, a gazdatisztiház sarkából indulót meghosszabbítom a közösségi kert új lépcsőjéig. Egységesen zsalukő alapra, sószerű mészke burkolattal kerültek megtervezésre. A támfalak változó méretűek, de egy mintametszet alapján megépíthetőek.

A Bognár Mária Margit sírhelyéhez vezető lépcső szintén újjá épül, illetve a közösségi kerthez egy teljes új lépcső fog épülni, C20/25-XCI-16-F2 vasbeton alappal, Viastein Standard beton blokk lépcsőelemekből. (K-RE, K-K1 tervlap)

Bútorok

A korábbi fejezetben említett bútorokat fogom használni, ezt kiegészítem a helyszínen játszószerekkel és ivókutakkal, valamint emelt ágyásokkal.

Mindegyik játszószer a HAGS gyártótól van, és akácból készült. A kiválasztásuknál az egyszerűségekre törekedtem, hogy minél inkább beleolvadjanak a környezetbe. A tervezésnél figyelembe vettem a leesés és balesetvédelmi zónákat is. Továbbá, hogy mind kisgyerekek, mind nagy gyermekek is használni tudják a játékokat, így már 3 éves kortól biztonságosan játszhatóak azok.

A játékok a következők: Hinta 8045573 cikkszámú terméke, Tuskó 8061278, Híd 838413, Oszlopok 8038425.(80- 83. melléklet) Ivókútnak egy öntött vasból készült terméket választottam, amit a Streetbútor is forgalmaz, mely Atlas ivókút 3928 néven ismeretes. (85. melléklet) A kastély rom belső kertjébe egy lameridiana kutat választottam, melynek kódja NMK500 kerti kút (86. melléklet) A magaságyásokhoz pedig a magasagyas.eu forgalmazta prémium magaságyás 4 db keresztmerevítővel, mely teljesen biztosítja a magaságyáshoz szükséges összes elemet. Mérete 300x120x54 cm. (84. melléklet)

Zöldfelületek

A tervezett zöldfelületek a romterület és korábbi díszkert környezetében nagyobb díszítőértékkel rendelkeznek, geometrikusabb kialakításúak míg a korábbi gazdasági udvaron, a gazdatiszti ház környezetében a hangsúly a természetközeli, szabadvonalvezetésű zöldfelületek kialakítására helyeződik. A növények mind szárazságtűrőek, honos növények, vagy azok kertészeti változatai, vagy egy korábban használt növény, vagy ahhoz hasonló habitusú fajta. A területen különböző növények kerülnek kiültetésre, melyeket a K-N1 illetve K-N2 tervlapon tekinthetünk meg, valamint az egész területre javasolt növény fajok listájában. (87-89. melléklet)

A gyepvetésre TROCKENRASEN-MEDITERRAN MONACO Szárazságtűrő fűmagkeverék kerül 35g/m² mennyiségben.

A kertben 27 db 16/18 SF minőségű faiskolai fa telepítése tervezett, valamint 24 db 12/14-es gyümölcs fa. A telepítendő fák első osztályú minőségű növényanyagból választandók.

Az újonnan ültetett fákat 3 db 8 cm-es átmérőjű, min 250 cm hosszú karóval kell rögzíteni, felül léckerettel megerősítve.

11 Összegzés

A diplomám tervezése során először sorra vettem az érdi Ófalu múltját a történelem folyamán, a rómaiaktól kezdve a jelen korig. A területet megismerve kiválasztottam az általam megtervezett turisztikai útvonal 10 állomását, melynek fókuszpontja a korábbi érdi kastély lett. A történelmi kutatás során az állomások és útvonal megtervezéséhez interjúkat, valamint kérdőíves kutatást is végeztem.

Sajnos elmondható a teljes lehatárolt területről, hogy jelenleg szinte teljesen funkció nélküli, szolgáltatókat egyedül egy élelmiszer bolt jelenti, kikapcsolódásra vágyók pedig az egyetlen parkot látogathatják meg a területen belül, vagy az időszakos nyitva tartással rendelkező pincesor pincészeit. Továbbá elmondható, hogy az általam kiválasztott állomások védett elemei a legtöbb esetben elhanyagoltak, és nem bejárhatóak, vagy csak időszakosan.

Emiatt tervemben egy turisztikai útvonalat terveztem, mely egy összefogó elem lenne a Kastéllyal a középpontban, ami nagyban segítené az érdi identitás tudat a kialakításában, megőrzésében. Valamint turisztikai fejlődésben is nagy szerepet játszik.

Az állomások közül a legtöbbre csak írásbeli javaslatot tettem, azonban a kálváriára, Szenvedő Krisztus kápolnára és a Szent Mihály templom és plébánia közös államosára koncepció tervet készítettem, a tervrajzi keretek között is, és a Kastély területét ennél részletesebben is kifejtettem kertépítészeti tervvel és részletrajzokkal.

Mindegyik terv létrehozásánál figyeltem arra, hogy a történelmi múlt központi szerepe megmaradjon, valamint hogy a jelenlegi igényeknek megfelelő funkció alakulhasson ki. Így a Szent Mihály templom és plébánia állomásánál a templomkertben bővült az úthálózat, valamint egy kültéri misehelyszín is helyet kapott. Addig a plébánia kertben közösségi tér és romok bemutatását helyeztem el. A Szenvedő Krisztus kápolnához is került egy kültéri misehelyszín, valamint egy kilátópont is, továbbá egy díszes kiültetés kapott helyet. Emellett kialakításra került a kastélytól a kálvária útvonala.

A kastély terület több újfunkciót is kapott. A Gazdatiszti házban közösségi terek és helytörténeti múzeum kapott helyet, a pincerendszerrel együtt. A kertben pedig a megidézésre került egy képeslapon megőrzött előkert díszkiültetés, és a XIX. századi kataszteri térképről ismert oldalkert formavilága. Továbbá a kastélyrom kibontásra került, és az eredeti épület megidézésére pedig rekonstrukciós ablakok kerültek kihelyezésre.

A korábbi gazdasági udvar helyén pedig a Gazdatiszti ház körül rendezvény tér és fogadó tér került kialakításra, valamint játszótér, közösségi kert és gyümölcsliget. Továbbá

Bogner Mária Margit sírhelye is egy újfajta teresedést kapott, valamint új támfalak, burkolatok, lépcsők épültek azok helyére, vagy kiegészítésére. A kastély nagy támfala elé pedig a Szent Walburga szobor körül egy kis tér kapott helyett, körülötte pedig parkolók. A tervezés során figyeltem a minél fenntarthatóbb növénykiültetésre, így elsősorban szárazságtűrő és honos növények lettek kiválasztva.

12 Forrás jegyzék

12.1 Írott források

Ádám 2021 – Ádám Katalin: Sárkánytól a népőiskoláig, A Szapáry-kastély múltja, jelene és jövője Érdi újság, 2021. évi 38. szám, Érd, 2021.09.29. 7.o.

Bertók et al. 2000 – Bertók József, Burányi Endre, Dr. Erdélyi László, Harmat Béla, Károlyi János, Rumi Imre, Schuchmann Péter, Szedlacsek Emília, Tarnay Tünde Érd és térsége épített környezet az agglomerációban, Modulus-R Bt., Érd, 2000, 69-70.o., 72-76.o., 84.o.

Bél 1737 - Bél Mátyás Pest megyéről. ford. Szabó Béla, Pest megyei múzeumi füzetek, Szentendre, 1977., 163.o.

Buzás 2013 - Buzás Gergely Sárkány Ambrus érdi udvarháza, Archaeologia - Altum Castrum Online A Magyar Nemzeti Múzeum visegrádi Mátyás Király Múzeumának középkori régészeti online magazinja, Mátyás Király Múzeum, Visegrád, 2013 2-12.o.

Brodarics 1983 - Brodarics István: Igaz leírás a magyaroknak a törökökkel Mohácsnál vívott csatájáról. Fordította Kardos Tibor. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1983, 25.o.

Csete 2008 – Csete Balázs: Honismereti Egyesület kirándulásáról Kisér, A jászkiséri polgárok lapja 2008. június, Jászkisér, 2008, 6.o.

Dercsényi 1958 – Dercsényi Dezső szerkesztő, Írta: A Magyar Tudományos Akadémia Topográfiai Munkaközössége Magyarország régészeti topográfiája V. kötet Pest megye műemlékei, Akadémiai Kiadó Budapest 1958, 351-359. oldal

Dinnyés et al. 1986 – Dinnyés István, Kővári Klára, Lovag Zsuzsa, Tettamanti Sarolta, Topál Judit, Torma István: Magyarország régészeti topográfiája 7., Pest megye régészeti topográfiája, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986, 97.o.

Ilyés 2017 – Ilyés Márk: Szakdolgozat: Érd ófalusi kastély története Budapest 2017, 7-10.o., 12-13.o., 15-21.o., 23-27.o., 30-38.o.

Kereskényi 1874 – Kereskényi Gyula: Érd (Hamzsabég) és Batta (Százhalom) községek történeti vázlata., "Vörösmarty" könyvnyomdája, Székesfehérvár 1874, 31.o.

Kerékgyártó 1983 – Dr. Kerékgyártó Imréné: Érd a török hódoltság idején - Honismeret 2. sz., 11. évfolyam, 1983, 43.o.

Kovács 2011 – Kovács Sándor: Épített örökségünk 8., Az „aranyember” lebontott érdi kastélya (Kastélysors a legújabb kutatások tükrében madártávlatból), Érdi lap IX. évfolyam 22. szám, Érd 2011. november 17., 6.o.

- Balaton et al. 2000 - Szerzők: Balaton Katalin, Dr. Kubassek János, Majorné Bániczki Julianna, Miklósi Csabáné, Patkóné Dr. Kéringer Mária, Dr. Szerényi Gábor, Szerényi Júlia, Tarnay Tünde, Timár Edit, Érdi krónika - Érd természeti képe, múltja és lakói Honismereti olvasókönyv, Érd város Önkormányzata, Érd, 2000, 148.o., 151-153.o., 170.o., 415-416.o., 433-441.o.
- Tóth 1998 - Tóth István György. Athanasio Georgiceo álruhás császári megbízott útleírása a magyarországi török hódoltságról, 1626-ból. Századok, Magyar történelmi társulat folyóirata, 132. Évfolyam 1. szám, 1998, 849-850.o.
- Szatmáry 2023 – Satmáry Anna Flóra, Érd Szapáry kastély kertje – Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem szakdolgozat, Budapest 2023 1-86-ig.
- Károly 1901 – Károly János Fejér Vármegye története I-V. Csitári kő- és könyvnyomdája, Székesfehérvár 1901 112-113.o.
- M.R.T 1986 Magyarország régészeti topográfiája XIII/1 Pest megye 7. Budapest 97. o.
- Jovicza 1970 – Jovicza Ignác Érd története és műemlékei kézirat Csuka Zoltán Városi könyvtár Érd 1971 28., 30.o.
- Varga 1986- Varga Zsuzsa Nepomuki Szent János- Ortutay Gyula főszerk Magyar Néprajzi Lexikon (M.N.L) 3. kötet K-NÉ Budapest 1987. 750.o.

12.2 Internetes forrásjegyzék

- INT 1 <https://www.erd.hu/a-mi-varosunk/varosunkrol/cimertan> (2024.10.25)
- INT 2 <https://hu.museum-digital.org/object/1380654> (2024.10.22)
- INT 3 <https://tervlap.hu/cikk-nezet/erd-ofalu-epiteszeti-emlekei-4-resz> (2024.10.12)
- INT 4 https://erdovaros.blog.hu/2013/03/11/udvozlunk_a_blog_hu-n_2977 (2024.10.22)
- INT 5
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm (2024.01.23.)
- INT 6
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/024_erd_kronologia.htm (2024.08.23.)
- INT 7 <https://www.programturizmus.hu/ajanlat-minaret-erd.html> (2024.09.13.)
- INT 8
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/010_torteneti_forrasok.htm (2022.01.23.)
- INT 9 <http://www.erdcenter.hu/pub/ec/erd/muemlekek/minaret.html> (2022.01.25.)
- INT 10
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/023_eletrajzi_kislexikon.htm (2023.09.23.)
- INT 11 <http://www.erdcenter.hu/pub/ec/erd/muemlekek/sinakastely.html> (2022.01.26.)
- INT 12 <https://erdmost.hu/2021/03/30/megtisztitottak-kalvaria-kozt/> (2023.10.23.)
- INT 13 <http://erd.hupont.hu/2/erd-tortenelme> (2024.10.11.)
- INT 14 <https://erdmost.hu/2021/10/02/szapary-kastely-multja-jelene-es-jovoje/> (2024.01.08.)
- INT 15 <http://lexikon.katolikus.hu/K/KALOT%20n%C3%A9pf%C5%91iskola.html> (2024.08.27.)
- INT 16 <https://regi.katolikus.hu/rendek.php?h=43> (2024.09.27.)
- INT 17 <https://archiv.katolikus.hu/szentek/1113-222.html> (2024.09.12)
- INT 18 <https://www.szfvar.katolikus.hu/tortenet/hitvalloink/bogner-maria-margit> (2023.10.23.)
- INT 19 <http://erdifidesz.hu/hirek/hagyomanyorzo-rendezyenyek> (2022.01.23.)

INT 20 <https://archiv.katolikus.hu/szentek/0501.html> (2024.08.09.)

INT 21 <https://www.szfvar.katolikus.hu/adattar/plebaniak/szent-mihaly-arkangyal-plebania-erd-ovaros-> (2024.10.23)

INT 22-<https://www.dunai-poly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/adonyi-termeszetvedelmi-terulet/erdi-kakukk-hegy-tt>(2024.10.23)

INT 23 - https://www.erd.hu/data/cms642539/2011_10_26.pdf (2024.10.23)

INT 24 - <https://tervlap.hu/cikk-nezet/erd-ofalu-epiteszeti-emlekei-4-resz> (2024.10.23)

INT 25 - <https://www.dunai-poly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/adonyi-termeszetvedelmi-terulet/erdi-kakukk-hegy-tt> (2024.10.23)

INT 26 - <https://www.carnuntum.a> (2024.10.23)

INT 27 - <https://landezine.com/john-paul-ii-square-in-zadar-by-ante-uglesic/> (2024.10.23)

INT 28 <https://www.romvador.hu/> (2024.10.23)

INT 29 <https://www.erd.hu/a-mi-varosunk/varosunkrol/cimertan> (2024.10.23)

INT 30 https://architextura.hu/rekonstrukciok_a_malteren_tul.html (2024.10.25)

INT 31 <https://kultura.hu/vilagorokseg-felkerult-az-unesco-listajara-a-dunai-limes/> (2024.11.11)

12.3 Egyéb források jegyzéke

- EGYÉB 1 -Érd Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 9/2016. (III. 31.) önkormányzati rendelete Érd Megyei Jogú Város Helyi Építési Szabályzatáról - és annak mellékletei <https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/2016-9-SP-316#SZ13@BE4> (2024.10.23)
- EGYÉB 2 - Érd Megyei Jogú Város Közgyűlés a 310/2017. (XII.21.) határozatával fogadta el a Településképi Arculati Kézikönyvet (TAK) - https://www.erd.hu/sites/erd/Erdi_TAK.pdf (2024.10.23)
- EGYÉB 3 - Érd Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 30/2022. (X. 28.) önkormányzati rendelete Érd Megyei Jogú Város településképe védelmének helyi szabályairól - <https://or.njt.hu/eli/731256/r/2022/30> (2024.10.23)
- EGYÉB 4 - 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról - <https://njt.hu/jogszabaly/2024-280-20-22>(2024.10.23)
- EGYÉB 5 - Érd Megyei Jogú Város Közgyűlése 63/2009. (X.16.) önkormányzati rendelete egyes fás szárú növények védelméről - <https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/156831> (2024.10.23)
- EGYÉB 6 - 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800139.tv>
- EGYÉB 7 - MODERN VÁROSOK PROGRAM ÉRD ÓFALU TURISZTIKAI FEJLESZTÉSEIT MEGALAPOZÓ TANULMÁNY ELŐZETES EGYEZTETÉSI DOKUMENTUM - https://www.erd.hu/data/cms727056/Ofalu_duna_part_turisztika_melleklet_1.pdf (2024.10.23)
- EGYÉB 8 - ÉRD MEGYEI JOGÚ VÁROS Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2014-2020) - https://www.erd.hu/data/cms686792/Integralt_Telepulesfejlesztési_Strategia_.pdf(2024.10.23)
- EGYÉB 9 – Mojzer György interjú 2024.05.22.
- EGYÉB 10 – Hamar József interjú 2024.05.22.
- EGYÉB 11 – Szabó Csilla interjú 2024.05.10.

EGYÉB 12 - A terület védetté nyilvánító jogszabálya az Érdi Kakukk-hegy természetvédelmi terület létesítéséről szóló 9/2007. (III. 30.) KvVM rendelet - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700009.kvv>(2024.10.23)

EGYÉB 13- Érd Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptió (2014-2030.), OPUS Team Kft. et Pro Regio Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság, Érd. 2014

EGYÉB 14 - Érd Megyei Jogú Város Gazdasági Programja 2020-2024, Pro Régió Közép Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság - - https://www.erd.hu/pfile/file?path=/Binarisok-regi/Dokumentumtar/Eloterjesztesek/2020-KGY/2020.-szeptember-24./erd_gazdasagi_program_202024(2024.10.23)

EGYÉB 15 - Útmutató a fák védelméről építési területen az MSZ 12042 Fák védelme építési területen szabvány alapján Lukács Zoltán 2019 felülvizsgálata: Szaller Vilmos - <https://faapolok.hu/wp-content/uploads/2020/01/Luk%C3%A1cs-Zolt%C3%A1n-%C3%A9tmutat%C3%B3-a-F%C3%A1k-v%C3%A9delme-%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si-ter%C3%BCleten.pdf> (2024.10.23)

12.4 Ábrajegyzék

1. ábra Lehatárolt terület, pirossal jelölve az állomásokkal, zölddel az érintett telkekkel – Saját ábra OSM alaptérképpel, Érd városától kapott adatszolgáltatással

2. ábra Római út

https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm (Szatmáry 2022)

3. ábra II. Lajos király Sárkány Ambrus udvarábana fotó. Csuka Zoltán Városi Könyvtár Helytörténeti Gyűjteménye (kl-037), Mészáros László eredeti festménye a Polgárok házában található. (Szatmáry 2022)

4. ábra Csata Érd mellett rézkarc
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm(Szatmáry 2022)

5. ábra I. Katonai felmérés - <https://maps.arcenum.com/hu/map/firstsurvey-hungary/?bbox=2106261.4883167096%2C5999626.908595182%2C2109844.4740175777%2C6002087.225443112&map-list=1&layers=147>

6. ábra II. Katonai felmérés <https://maps.arcenum.com/hu/map/secondsurvey-hungary/?bbox=2106261.4883167096%2C5999626.908595182%2C2109844.4740175777%2C6002087.225443112&map-list=1&layers=5>

7. ábra III. Katonai felmérés
<https://maps.arcenum.com/hu/map/thirdsurvey25000/?bbox=2106261.4883167096%2C5999626.908595182%2C2109844.4740175777%2C6002087.225443112&map-list=1&layers=129>

8. ábra 1884-es Kateszteri felmérés
<https://maps.arcenum.com/hu/map/cadastral/?bbox=2106261.4883167096%2C5999626.908595182%2C2109844.4740175777%2C6002087.225443112&maplist=1&layers=3%2C4>

9. ábra Kastély a KALOT idejéből Turner Kálmán atya fényképei 1930-1990 (Gábor Horváth albuma), 1942.X13-16. <https://www.facebook.com/share/p/15Y3PKfZA8/>

10. ábra Meglévő elemek a területen - Saját ábra OMS alaptérképpel

11. ábra Mély utca, római út, pincesor Saját kép 2024

12. ábra Kálvária kápolna 1970 Német Tibor gyűjtése
<https://www.facebook.com/share/p/186crgfNuc/>

13. ábra Kápolna jelenlegi állapot -Saját kép 2024

14. ábra Minaret jelenlegi állapot -Saját kép 2024
15. ábra Minaret, római felirat, római oroszlán Akadémiai Értesítő 1847. Minaret, római felirat, római oroszlán (rajzolta Varsányi János)
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm
16. ábra Fehérkereszt jelenlegi állapot -Saját kép 2024
17. ábra Érd Ófalu régi temploma - Országos Műemlékvédelmi Hivatal Fotótára,
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm
18. ábra Templom jelenlegi állapot, Bogner Mária Margit II. sírhelye -Saját kép 2024
19. ábra Szent Mihály templom alaprajza 1846-ban - Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai,
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm
20. ábra Templom belső jelenlegi állapot - Saját kép 2024
21. ábra Nepomuki Szent János szobor 2024 - Saját kép 2024
22. ábra Templom melletti kőkereszt 2024 - Saját kép 2024
23. ábra Urnatemető 2024 - Saját kép 2024
24. ábra Plébánia épület 2024 - Saját kép 2024
25. ábra Plébánia alaprajza 1846- Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai,
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm
26. ábra Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália kápolna belső tere 2024 - Saját kép 2024
27. ábra Piéta szobor - <https://www.facebook.com/share/p/1w3DqrrkkW/>
28. ábra Szent Mihály kút - Saját kép 2024
29. ábra Szent Mihály kút körüli park- Saját kép 2024
30. ábra Sóház - Saját kép 2024
31. ábra Kakukk-hegyről a kilátás - Saját kép 2024
32. ábra Szent Walburga szobra
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Erd/pages/008_muemlekek_es_epitett_ertekek.htm (Szatmáry 2022)

33. ábra Bogner Mária Margit első sírhelye – 1942-es képeslap 1942- Zempléni Múzeum, Szerencs - képeslapok 0120990 (Szatmáry 2022)
34. ábra 1945 előtti képeslap - Előkert - Süle Zsolt magán gyűjteménye (Szatmáry 2022)
35. ábra 1939-es képeslap - Előkert - Süle Zsolt magán gyűjteménye (Szatmáry 2022)
36. ábra 1941 képeslap - Kilátás Érdre, a kastély díszbejáratából - Zempléni Múzeum, Szerencs – képeslapok 0120989, (Szatmáry 2022)
37. ábra Kastély oldalkertje Észak felől 1911 előtti képeslap Zempléni Múzeum, Szerencs - képeslapok 0121007
38. ábra Kastély a háború után <https://www.facebook.com/share/p/1FzxZNP9mS/>
39. ábra Kastély körül kerítve Németh Tibor gyűjtése 1954/56/64-es évből az árvíz alapján <https://www.facebook.com/share/p/17a5nstezt/>
40. ábra Kastély belső udvar, a háborúk után <https://www.facebook.com/share/p/1FzxZNP9mS/>
41. ábra Gazdatiszti ház 2024 - Saját kép 2024
42. ábra Kastély díszkert 2024 - Saját kép 2024
43. ábra Épített elemek védettsége - https://www.erd.hu/sites/erd/Erdi_TAK.pdf
44. ábra Érd megyei jogúváros településszerkezeti terve HÉSZ 1. melléklete <https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/2016-9-SP-316#SZ13@BE4>
45. ábra Gazdatiszti ház tanulmányterve - Rumi Imre terve – Érd városépítészetétől
46. ábra Gazdatiszti ház tervötlete - Nagy Balázs terve – Nagy Balázs diplomaterve a Gazdatiszti ház közösségi komplexumként való hasznosításáról 2022 PTE építész bsc képzésén
47. ábra Kastélykert revitalizációs terve Magyar Földrajzi Múzeum
48. ábra Szenvedő Krisztus kápolna növénykiültetésének megújítása – Gyurcsó Éva terve
49. ábra Carnuntum rekonstrukciós ablak <https://dzen.ru/a/YfwAReKWRRidvyzf>
50. ábra John Paul II. Square, Zadar <https://landezine.com/john-paul-ii-square-in-zadar-by-ante-uglesic/>
51. ábra Töki romtemplom <https://www.romvandor.hu/>
52. ábra Turisztikai útvonal terve - Saját ábra OMS alaptérképen
53. ábra Via Casa Antik 4. számú rakás mintája https://abetonterko.hu/termekek/70-via-casa-antikidotallo-megoldas/category_pathway-15
54. ábra Zúzott kő burkolat <https://www.cubicstone.hu/diszko/zuzott-ko/>
55. ábra Stabiliezer burkolat https://mixture.hu/_user/page/items/34/31.pdf

56. ábra Mély úti térkő saját kép 2024

57. ábra Választott pad a területre <https://ateliercoubet.com/artworks/ethan-stebbins-dovetail-bench>

58. ábra Templom, plébánia funkció séma – Saját ábra, Érd városától kapott alappal

59. ábra Szenvedő Krisztus kápolna funkcióséma – Saját ábra, Érd városától kapott alappal

60. ábra Kastélykert funkció séma – Saját ábra, Érd városától kapott alappal

12.5 Terv jegyzék

A tervek alapját a várostól kapott dwg, shp fájlok adták

Tervezett elemek – TN1 – M=1:1000

Kálvária és a kápolna Meglévő állapot– K1 – M=1:250

Kálvária és a kápolna Tervezett állapot Konceptió terv – K2 – M=1:250

Templom, plébánia Meglévő állapot – T1 – M=1:500

Templom, plébánia Fafelmérés – T2 – M=1:500

Templom, plébánia Tervezett állapot Konceptió terv – T3 – M=1:500

Kastély Meglévő állapot - K-M1 - M=1:500

Kastély Bontási, fakivágási, favédelmi tervlap - K-F1 - M=1:500

Kastély Kertépítészeti terv- K-K1 - M=1:500

Kastély Növény koncepció terv - K-N1 - M=1:500

Kastély Növény kiültetési terv- K-N2 - M=1:500

Részletrajzok - K-RE - M=1:50

Kastély terület keresztmetszete – K-M – M= 1:500

12.6 Mellékletek jegyzéke

1. melléklet 1945 előtti képeslap - Bogner Mária Margit első sírhelye - Zempléni Múzeum, Szerencs – képeslapok 0121010 (Szatmáry 2022)
2. melléklet 1905-ös képeslap - Zempléni Múzeum, Szerencs – képeslapok 74820 (Szatmáry 2022)
3. melléklet 1942-es képeslap - Zempléni Múzeum, Szerencs – képeslapok 0128633 (Szatmáry 2022)
4. melléklet Érd-Ófalu Szent Mihály templom- 1930 körül készített képes levelezőlapon. Falusi Ferenc gyűjteményéből (INT 5)
5. melléklet Érd Ófalu a Kakukk hegy felől - Jókai Mór: Életképek. 1876. 686. o., illusztráció, Wachtel Károly rajza (INT 5) (Szatmáry 2022)
6. melléklet Érd, pincesor 1970-ben. - Györgyi Erzsébet és Földes László felvétele. A Fénykép a Néprajzi Múzeum F 244295 sz.-ú negatívjáról készített másolat. 1970 (INT 5)
7. melléklet Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália kápolna a felújítás előtt Német Tibor gyűjtése 1955. <https://www.facebook.com/share/p/18Dj4bipSE/>
8. melléklet Érd-Ófalu látképe 1970-ben. - Györgyi Erzsébet és Földes L. felvétele. A felvétel másolat a Néprajzi Múzeum F 244321. sz.-ú negatívjáról (INT 5)
9. melléklet XVI. sz. kúria rekonstrukciós rajza - Buzás Gergely Sárkány Ambrus érdi udvarháza 2013 7.o. (Szatmáry 2022)
10. melléklet Érd történeti változásai – Saját ábra OSM alaptérkép, I., II., III., IV. Katonai felmérés, 1960-as Corona, Google Setalite alapján rajzolva
11. melléklet Érd idővonala – Saját ábra
12. melléklet 1923-as topográfiai felmérés – Hadtörténeti múzeum 5062_3_f
23. melléklet 1955-ös topográfiai felmérés – Hadtörténeti múzeum 5060_3
26. melléklet 1971-es Topográfiai felmérés – Hadtörténeti múzeum L-34-014-D-d
32. melléklet 1987-es légifotó – Hadtörténeti múzeum L34-14-Dd_1987_63806
42. melléklet E-közmű térkép - <https://ekozmu.e-epites.hu/alkalmazas/lakossag/menu/terkep/tajekoztatas/kozmuterkep>
11. melléklet Wajthay felmérése 1964-ből, Kastély díszudvarokkal - Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai (Szatmáry 2022)
12. melléklet Wajthay féle felmérés: Kastély - Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai(Szatmáry 2022)
13. melléklet Wajthay féle felmérés: Gazdasági udvar - Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai (Szatmáry 2022)
14. melléklet Wajthay féle felmérés: Gazdasági udvar, dél - Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai (Szatmáry 2022)

15. melléklet Wajthay féle felmérés: Gazdasági udvar, észak, földszint - Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai (Szatmáry 2022)
16. melléklet Wajthay féle felmérés: Gazdasági udvar észak, pince - Wajthay Ferenc: Érdi épületek 1846-ban Wajthay Ferenc rajzai (Szatmáry 2022)
10. melléklet Pincerendszer - Csuka Zoltán Érd városi könyvtár gyűjteménye, nincs katalogizálva (Szatmáry 2022)
24. melléklet II. Lajos emlékmű melletti bútorok 2024 – saját kép
25. melléklet II. Lajos emlékmű és Lengyel segédcsoportok emlékműve 2024 – saját kép
26. melléklet: Kastély támfala melletti lépcső 2024 – saját kép
27. melléklet Kastély támfala a felvezető út mellett 2024 – saját kép
28. melléklet Kastély támfala 2024 – saját kép
29. melléklet KALOT emlékmű 2024 – saját kép
30. melléklet Bogner Mária Margit sírhelye a kastélynál 2024 – saját kép
31. melléklet Szent Walburga szobra 2024 – saját kép
32. melléklet Kastély hátsókert 2024 – saját kép
33. melléklet Kastély előkert 2024 – saját kép
34. melléklet Kastély terület 2024 – saját kép
35. melléklet támfalon lévő korlát 2021 – saját kép (Szatmáry 2022)
36. melléklet Kilátás Érdre a kastélyból 2021 – saját kép (Szatmáry 2022)
37. melléklet Kastély megmaradt fala 2021 – saját kép (Szatmáry 2022)
38. melléklet Oldalkert 2021 – saját kép (Szatmáry 2022)
39. melléklet kastély belső udvarában található kút 2022 – saját kép (Szatmáry 2022)
40. melléklet befalazott pince 2022 – saját kép (Szatmáry 2022)
41. melléklet Gazdatiszti ház északi oldal, kastély oszlop darabok 2022 – saját kép (Szatmáry 2022)
42. melléklet Hátsó támfalban lévő pince 2021 – saját kép (Szatmáry 2022)
43. melléklet Kastélyhoz vezető út 2022 – saját kép (Szatmáry 2022)
44. melléklet Szent Mihály templom kereszttel 2024 – saját kép
45. melléklet Szent Mihály templom szemből 2024 – saját kép
46. melléklet Szent Mihály templom hátsóbejárat mellett 2024 – saját kép
47. melléklet Szent Mihály templom és plébánia közti ajtó 2024 – saját kép
48. melléklet Szent Mihály templom II. Világháborús emlékmű 2024 – saját kép

49. melléklet Szent Mihály templom kert sírok – saját kép 2024
50. melléklet Szent Mihály templom az autós bejárótól 2024 – saját kép
51. melléklet Szent Mihály templom mellék épülete 2024 – saját kép
52. melléklet Plébánia kertet keresztező út 2024 – saját kép
53. melléklet Plébánia kert lépcsője a Szent Mihály templomhoz 2024 – saját kép
54. melléklet Plébánia kert a gyalogos bejárótól 2024 – saját kép
55. melléklet Plébánia kert, melléképületek 2024 – saját kép
56. melléklet Szenvedő Krisztus kápolna mögötti kereszt 2024 – saját kép
57. melléklet Kilátás a Kálvária-hegyről 2024 – saját kép
58. melléklet Szent Donát szobor a Mély út mellett – saját kép 2024
59. melléklet Kereszt a Szent Sebestyén, Szent Rókus Szent Rozália kápolnával szemben – saját kép 2024
60. melléklet Mély út 2022 – saját kép (Szatmáry 2022)
61. melléklet Ófalusi pincesor 2021 – saját kép (Szatmáry 2022)
62. melléklet Minaret előtti térkő 2024 – saját kép
63. melléklet Minaret előtti pad 2024 – saját kép
64. melléklet Minaret melletti Mihrab-fülke 2024 – saját kép
65. melléklet Minaret melletti hulladékgyűjtő 2024 – saját kép
66. melléklet Swot analízis a Kastélyra és a hozzákapcsolódó kertre – saját ábra, (Szatmáry 2022 alapján is)
67. melléklet Swot analízis a teljes területre – saját ábra (Szatmáry 2022 alapján is)
68. melléklet: 1. kiemelten védett régészeti lelőhelyek: (HÉSZ 4. FÜGGELÉK)-
<https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/2016-9-SP-316#SZ13@BE4>
69. melléklet Országos védelem alatt álló épített örökség - HÉSZ 3. FÜGGELÉK
<https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/2016-9-SP-316#SZ13@BE4>
70. melléklet Helyi egyedi védelem alatt álló építmények - -
<https://or.njt.hu/eli/731256/r/2022/30>, <https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/2016-9-SP-316#SZ13@BE4>
71. melléklet Jelenlegi állapot értékelése – saját ábra OSM alaptérképpel
72. melléklet Jelenlegi használhatóság értékelése – saját ábra OSM alaptérképpel
73. melléklet Kérdőív – saját ábrák
74. melléklet Kivágandó és megtartandó fák – saját ábra, felmérés
75. melléklet Kivágandó csoport fák – saját ábra, felmérés

76. melléklet Hulladékgyűjtő - <https://archgoods.eu/product/kosz-uliczny-net/>
77. melléklet Tábla minta -<https://forum.beobuild.rs/threads/beogradska-tvr%C4%91ava-i-park-kalemegdan.102/page-289>
78. melléklet Kiválasztott lámpa <https://www.acekft.hu/termekeink/muanyag-bevonatos-otvozott-acer-kandelaberek/s31-1fs-muanyag-bevonatos-otvozott-acer>
79. melléklet Útjelző tábla minta <https://www.dunakanyarregio.hu/2022>
80. melléklet Faoszlopok játék - <https://www.hags.com/hu/products/playground-equipment/play-systems/robinia->
81. melléklet Hinta - <https://www.hags.com/hu/products/playground-equipment/play-systems/robinia->
82. melléklet Híd <https://www.hags.com/hu/products/playground-equipment/play-systems/robinia->
83. melléklet Tuskó <https://www.hags.com/hu/products/playground-equipment/play-systems/robinia->
84. melléklet Magaságys <https://www.magasagyas.eu/magasagyas/>
85. melléklet Ivókút <https://www.streetbutor.hu/atlas-ivokut-3928/>
86. melléklet Díszkút <https://www.lameridiana.hu/index.php?termek=9295>
- 87 melléklet Növény javaslatok – saját ábra

13 Mellékletek

1. melléklet 1945 előtti képeslap - Bogner
Mária Margit első sírhelye

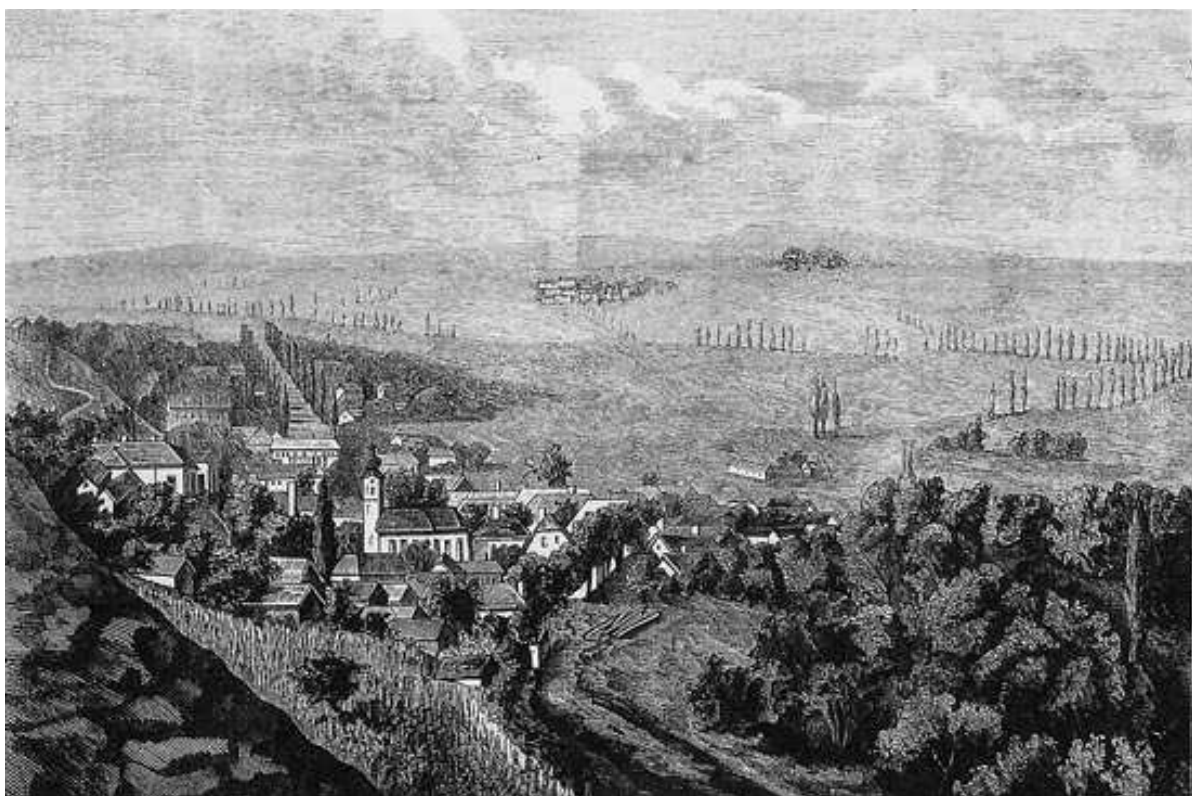
3. melléklet 1942-es képeslap

4. melléklet Érd-Ófalu , Szent Mihály templom

5. melléklet Érd Ófalu a Kakukk-hegy felől

6. melléklet Érd, pincesor 1970-ben.

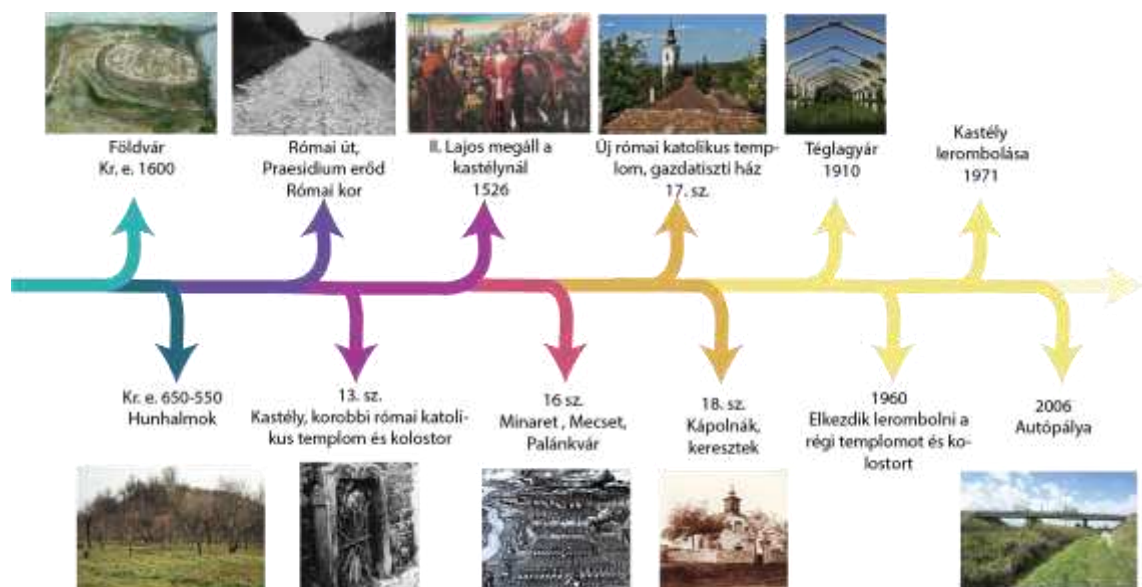
7. melléklet Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália kápolna a felújítás előtt

8. melléklet Érd-Ófalu látképe 1970-ben.

11. melléklet Érd idővonala

12. melléklet 1923-as topográfiai felmérés

13. melléklet 1955-ös topográfiai felmérés

14. melléklet 1971-es topográfiai felmérés

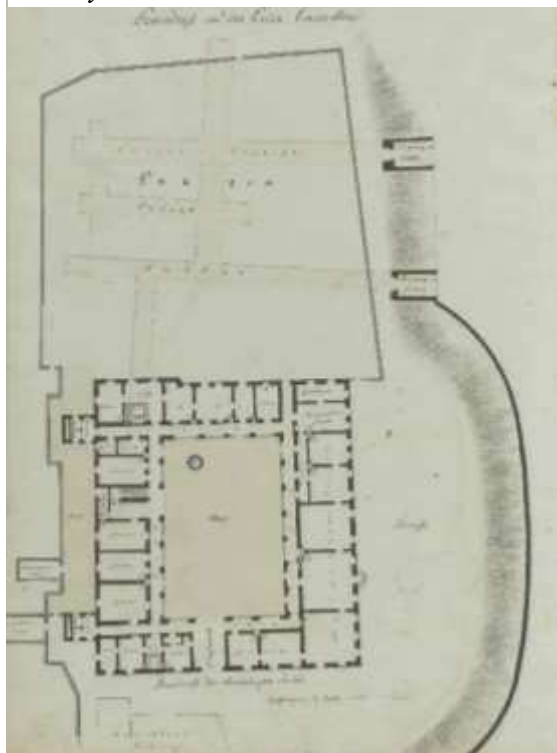
15. melléklet 1987-es légifotó

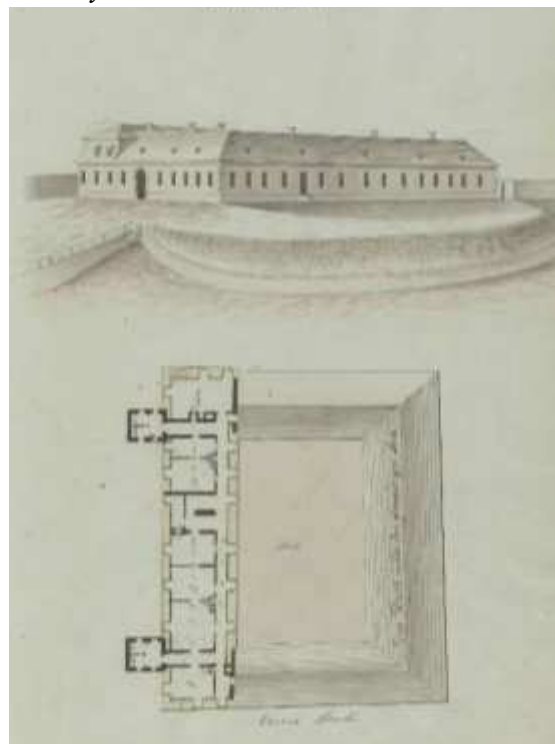
16. melléklet E-közmű térkép

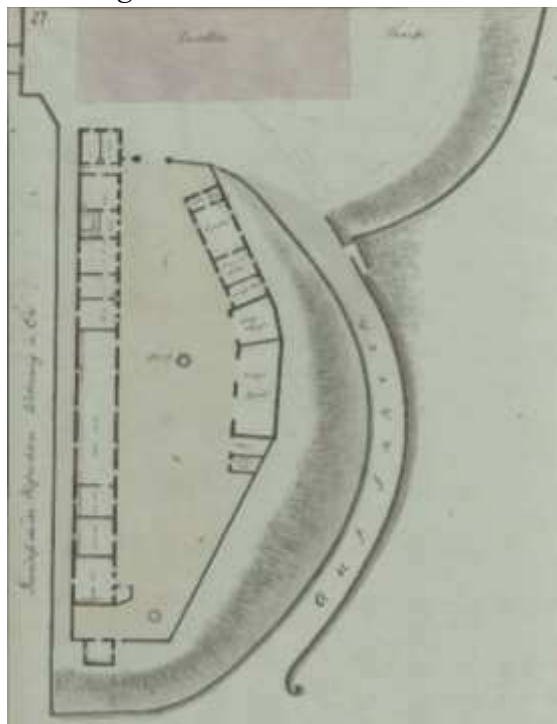
17. melléklet Wajthay felmérése 1964-ből,
Kastély diszudvarokkal

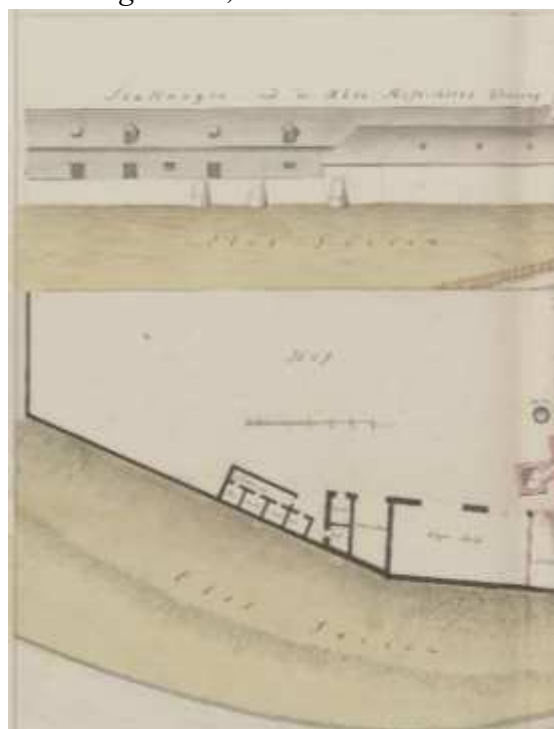
18. melléklet Wajthay féle felmérés:
Kastély

19. melléklet Wajthay féle felmérés:
Gazdasági udvar

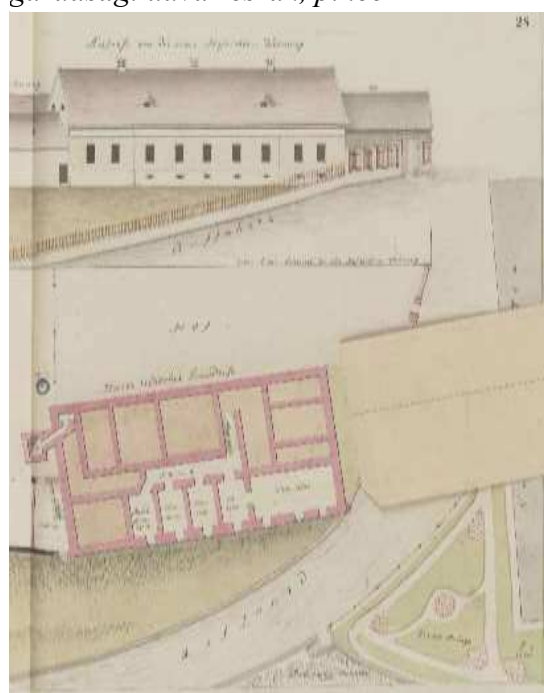
20. melléklet Wajthay féle felmérés:
Gazdasági udvar, dél

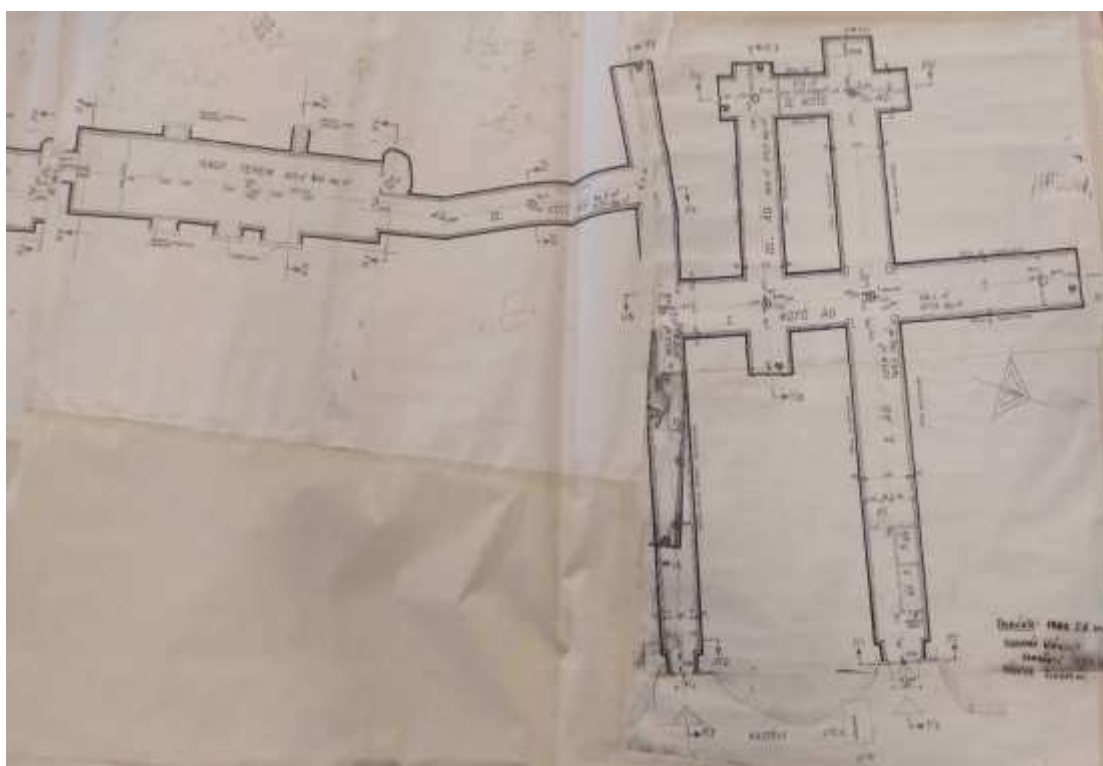
21. melléklet Wajthay féle felmérés:
Gazdasági udvar, észak, földszint

22. melléklet Wajthay féle felmérés:
gazdasági udvar észak, pince

23. melléklet Pincerendszer

24. melléklet II. Lajos emlékmű melletti bútorok 2024

25. melléklet II. Lajos emlékmű és Lengyel segédcsoportok emlékműve 2024

26. melléklet: Kastély támfala melletti lépcső 2024

27. melléklet Kastély támfala a felvezető út mellett 2024

28. melléklet Kastély támfala 2024

29. melléklet KALOT emlékmű 2024

30. melléklet Bogner Mária Margit
sírhelye a kastélynál 2024

31. melléklet Szent Walburga szobra
2024

32. melléklet Kasély hátsókert 2024

33. melléklet Kastély előkert 2024

34. melléklet Kastély terület 2024

35. melléklet támfalon lévő korlát 2021

36. melléklet Kilátás Érdre a kastélyból 2021

37. melléklet Kastély megmaradt fala 2021

38. melléklet Oldalkert 2021

39. melléklet kastély belső udvarában található kút 2022

40. melléklet befalazott pince 2022

41. melléklet Gazdatiszti ház északi oldal, kastély oszlop darabok 2022

42. melléklet Hátsó támfalban lévő pince 2021

43. melléklet Kastélyhoz vezető út 2022

*44. melléklet Szent Mihály templom
keresztel 2024*

*45. melléklet Szent Mihály templom
szemből 2024*

*46. melléklet Szent Mihály templom
hátsóbejárat mellett 2024*

*47. melléklet Szent Mihály templom
és plébánia közti ajtó 2024*

*48. melléklet Szent Mihály templom
II. Világháborús emlékmű 2024*

*49. melléklet Szent Mihály templom
kert sírok*

50. melléklet Szent Mihály templom
az autós bejárótól 2024

51. melléklet Szent Mihály templom
mellék épülete 2024

52 melléklet Plébánia kertét keresztező út
2024

53. melléklet Plébánia kert lépcsője a Szent
Mihály templomhoz 2024

54. melléklet Plébánia kert a
gyalogos bejárótól 2024

55. melléklet Plébánia kert,
melléképületek 2024

56. melléklet Szenvedő Krisztus
kápolna mögötti kereszt 2024

57. melléklet Kilátás a Kálvária-hegyről 2024

58. melléklet Szent Donát szobor a
Mély út mellett

59. melléklet Kereszt a Szent Sebestyén,
Szent Rókus Szent Rozália kápolnával
szemben

60. melléklet Mély út 2022

61. melléklet Ófalusi pincesor 2021

62. melléklet Minaret előtti térkő 63. melléklet Minaret előtti pad 2024
2024

64. melléklet Minaret melletti Mihrab-fülke 2024 65. melléklet Minaret melletti
hulladékgyűjtő 2024

66. melléklet Swot analízis a Kastélyra és a hozzákapcsolódó kertre

Erősségek	Gyengeségek
több épített elem megmaradt pl. Gazdatiszti ház, támfalak, Walburga szobor, II. Lajos emlékmű, pincerendszer régészeti lelőhely XIII. századtól fennálló múlt, máig az érdekek szívében él Az ófaluban központi szerepet játszik A kastélyból több rész is fennmaradt falazat, alapozás kb. 1m magasan, oszlop darabok Kilátás Beliczay-szigetre, Dunára és Ófalura	ijesztő, bozótos kihasználatlan a terület, nem bájráható a pincerendszer, összeomlik a Gazdatiszti ház, támfalak funkció nélküliség nincs közvilágítás nincsenek bútorok Bár a Gazdatiszti ház helyi védelem alatt áll mégse aszerint bányik vele a város, akinek a tulajdonában van
Lehetőségek	Veszélyek
értékalapú fejlesztés történeti értékek bemutatása Helyi védelem valóságos gyakorlata terület használatba vétele pl. közösségi tér, park turisztikai vonzerő növelése ismeretterjesztés, információátadás fejlesztése pl. múzeum, információs táblák, rekonstrukciós ablakok korábbi kert megidézése mind a kastély belső-, elő-, oldalkertjében de lehetőség szerint a gazdasági udvarban is új zöldterület, közösségi tér átadása a település lakóinak gazdatisztiháznak új funkció adása pl. múzeum, kávézó, közösségi tér	értékek beazonosításának elmaradása, figyelmen kívül hagyása túlzott mértékű beavatkozások pl. kastély visszaépítése, vagy egyéb épület megépítése, a támfal mögötti erdő elpusztítása helyreállítás elmaradása további fenntartás hiánya a terület további pusztulása rongálás, vandalizmus csak a turizmusnak szentelik a helyet

67. melléklet Swot analízis a teljes területre

Erősségek	Gyengeségek
rengeteg helyi, és országos védett épített elem pl. Minaret, Szent Mihály templom a műemlékek legtöbbje jó állapotban van védett természet terület is megtalálható a területen belül Kakukk-hegy TT régészeti lelőhely kb. az egész terület, főleg a kastély és a Minaret körül összpontosul történelmi múlt a város, ország szempontjából is jelentős több kilátópont is megtalálható a területen	kihasználatlan a terület, nincs igazából turista forgalma, a legtöbb ember nem is tud ezekről Nincs összefüggő rendszer az itt található értékekre pl. turistaút, egységes burkolat, bútor használat sok helyen hiányos a közvilágítás nincs fenntartásban a terület nagyrésze védelemre érdemes elemek nincsenek védve, vagy el vannak hanyagolva nincsenek bútorok Egyes műemlékek folyamatosan pusztulnak minaret, helyi védelemmel pedig a gazdatiszti ház Nincs a területen kikapcsolódási lehetőség, vagy minimális, csak 1 park, kávézó/ étterem/ szálloda nincs csak időközi nyitvatartással a pincesoron
Lehetőségek	Veszélyek
értékalapú fejlesztés történeti értékek együttes bemutatása közös arculati kézikönyvvel folyamatos karbantartás, valóságos műemlékvédelem terület ismeretbe hozása turisztikai vonzerő növelése ismeretterjesztés, információátadás növelése parkok, zöldfelületek, műemlékek megnyitása a lakóknak	értékek beazonosításának elmaradása történeti értékek elhanyagolása túlzott beavatkozás felújítás során a meglévő értékek pusztulása fenntartás hiánya, elhanyagolás vandalizmus, rongálás túlzott turizmus bevezetése

68. melléklet: "1. kiemelten védett régészeti lelőhelyek:

1.1. Ófalu Riminyák középkori település és törökkori erőd: Nyilv. sz. 23960, 24516, 23947, 24513, 23955, 23964, 23958, 24517, 24518, 24515, 24519, 24456, 24459/1, 24455, 24454, 24534, 24533, 24464, 24524, 24525, 24526, 24447, 24441, 24482, 24479, 23950, 24463, 24449, 24450, 24448, 24451, 24486, 24487, 24488, 24505, 24506, 24504/1, 24491, 24490, 24493, 24452, 24453, 24459/2, 24485, 24481, 24478, 24469, 24472, 24466, 24473, 24462/2, 23975, 24483, 24484, 24477, 24476, 24480, 23959/1, 23962/2, 23966, 23965, 23970, 23968/2, 23954, 23953, 23952, 23981, 23982, 23984, 23983, 23973, 23972, 24446, 24460, 23968/1, 23974, 23986, 23957, 24465, 24462/1, 23951, 23949, 23956, 24461, 24444, 24445, 24499, 24500, 24470, 24504/2, 24497, 24498, 24496, 24474, 24471, 24475, 24509, 24502, 24501, 24503, 24507, 24508, 24467, 24468, 24528, 24531, 23962/1, 23968/3, 23967, 23959/2, 24443, 23971, 24442, 24099, 23908, 23948, 23945, 23944, 23943, 24536, 24529, 24530, 24492, 24494, 24511, 24512, 24522, 24510, 24527, 24523, 24521, 24520, 24535, 24514, 23849, 23985, 23976, 23987, 23969, 24436/1, 24433, 24435, 23963, 23961, 23977. „

69. melléklet „Országos védelem alatt álló épített örökség

<i>Műemlék neve</i>	<i>Címe</i>	<i>Hrsz</i>	<i>Mtsz</i>	<i>Műemléki környezet</i>
<i>Minaret</i>	<i>Mecset u.</i>	<i>24357/2</i>	<i>7012</i>	<i>24339, 24341, 24342, 24343, 24344, 24358/1, 24359, 24360/2, 24357/1</i>
<i>Római katolikus plébániaház</i>	<i>Molnár utca 6.</i>	<i>24469</i>	<i>7013</i>	<i>24450, 24451, 24452, 24453, 24454, 24460, 24464, 24466, 24467, 24468, 24470, 24471, 24472, 24504/1, 24504/2</i>
<i>Római katolikus templom</i>	<i>Szent Mihály tér</i>	<i>24470</i>	<i>7014</i>	<i>24453, 24454, 24460, 24468, 24469, 24472, 24474, 24475, 24477, 24478, 24480, 24481, 24482, 24483, 24484, 24485, 24496, 24500, 24501, 24502, 24503, 24504/1, 24504/2</i>
<i>Szent Sebestyén, Szent Rókus, Szent Rozália fogadalmi kápolna</i>	<i>Külső Római út 1/a.</i>	<i>24240</i>	<i>9390</i>	<i>24239/2, 24239/3, 24239/4, 24241, 24300, 24333, 24337, 24338, 24374, 24608, 24609, 24610</i>

70. melléklet Helyi egyedi védelem alatt álló építmények:

„Érd, Fő utca: 12. sz. 23749 hrsz, 34. sz. 24043 hrsz, 40. sz. 24033 hrsz, 51. sz. 24408 hrsz, 55. sz. 24412 hrsz, 56. sz. 23991 hrsz, 60. sz. 23989 hrsz

Érd, Kastély utca: 16. sz. 24007 hrsz, 13. sz. 23979 hrsz, 15. sz. 23978 hrsz

Érd, Kerék utca: 1. sz. 24552 hrsz, 2. sz. 24551 hrsz, 3. sz. 24550 hrsz, 5. sz. 24548/1 hrsz

Érd, Molnár utca: 8. sz. 24504/2 hrsz,

Érd, Szapáry utca: 7. sz. 23964 hrsz, 9. sz. 23961 hrsz, 11. sz. 23960 hrsz, 13. sz. 23959/2 hrsz, 14. sz. 23977 hrsz

Érd, Római út: 14. sz. 23971 hrsz, 20. sz. 23965 hrsz, Érd, Római u. 24442 hrsz. egykori ártézi kút

Érd, Szent Mihály tér: 2. sz. 24474 hrsz

II. Lajos emlékmű, Római úton 24436/1 hrsz

Kálvária kápolna, Kakukk hegy 23907 hrsz

Műemléki védelemre javasolt helyi egyedi védelem alatt álló építmények:

Molnár utca 13. sz., 24452 hrsz, 15. sz., 24453 hrsz, 17. sz., 24454 hrsz

Római u. 22. sz., 23963 hrsz, 29. sz., 24479 hrsz, 32. sz., 23949 hrsz

Kastély romjai alapfalai, pincéje, gazdatiszti épülete 23947 hrsz

Mély út végi Fehér kereszt 067/36 hrsz

Szent Walburga szobra Ófalu, Kastély utca

KALOT- emlékmű Ófalu, Kastély utca

Árvízjelző tábla Ófalu, Római út 4.

Útjelző Ófalu, Római út 9/a

Nepomuki Szt. János szobra, Bogner Mária Margit szobra, Emlékmű Ófalu, Szent Mihály téri templomkert”

71. melléklet Jelenlegi állapot értékelése

72. melléklet Jelenlegi használhatóság értékelése

73. melléklet Kérdőív

A kérdőív kérdéseit, válaszait itt összesítettem, felsősorban az állomások, az első oszlopban pedig a válaszlehetőségek találhatók. Ahol nincs szám az azt jelenti, hogy az adott kérdésnél az a válasz lehetőség nem volt a kérdőívben. Illetve az első blokk kérdéseit ábrákön is megmutatom. Ezen kívül hosszabb is kifejthették gondolataikat a résztvevők, azonban az itt megadott válaszok nem sokban különböznek, vagy irreleváns a kérdőív szempontjából

Meglévő állapot?	Kastély és környezete	Kálvária domb, Szenvető Krisztus kápolna	Római út, Ófalusi pincesor	Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna és előtti tér	Szent Mihály templom és plébánia	Szent Mihály kút és park	Sóház	Minaret és tere	Fehérkereszt	Kakukkhegy természetvédelmi terület
1	30	7	1	0	0	1	19	14	3	3
2	27	21	6	12	10	8	15	26	17	21
3	18	34	23	27	27	16	18	19	23	22
4	1	12	31	31	31	31	6	15	23	20
5	0	2	15	6	8	20	0	2	10	10

Használhatóság?	Kastély és környezete	Kálvária domb, Szenvető Krisztus kápolna	Római út, Ófalusi pincesor	Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna és előtti tér	Szent Mihály templom és plébánia	Szent Mihály kút és park	Sóház	Minaret és tere	Fehérkereszt	Kakukkhegy természetvédelmi terület
elfogadhatatlan - nem jó bejárni	42	3	1	0	2	0	25	23	2	4
elsődleges funkcióját többé kevésbé betölti	25	37	12	18	9	8	17	24	19	20
elsődleges funkcióját betölti	6	28	22	32	34	25	12	18	30	26
jó - több funkciót betölt, de lehetne még rajta javítani	3	8	25	19	22	21	4	9	20	14
kiváló - szívesen töltöm itt az időmet, több funkciót is ellát	0	0	16	7	9	22	0	2	5	10

Milyen funkciót szeretne az adott területre?	Kastély és környezete	Kálvária domb, Szenvető Krisztus kápolna	Római út, Ófalusi pincesor	Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna és előtti tér	Szent Mihály templom és plébánia	Szent Mihály kút és park	Sóház	Minaret és tere	Fehérkereszt	Kakukkhegy természetvédelmi terület
bejárható pincerendszer	49 -									
ófalú történeti kiállítás	49 -									
közösségi kert	37 -									
turinform iroda programokkal	9									
kávézó/étterem	28		40		1		18	4		1
kastély megmaradt falazatának kibontása, megmutatása	35									
hotel							11			
nyitott pincék			45							
kilátópont		37						3		42
park	53	15		12	20		24		13	17
rendezvényter / kültéri misehelyszín	29	27	33	6	27	17	17	7	8	7
szakrális tér	12	23	3	29	28	6		9	16	3
kálvária		35				17			13	7
műemlék bemutatása				29				45		
nem ismerem	0	3	2	8	9	5	23	2	17	8
nem szeretnék	0	3	9	7	3	27	4	5	11	10
egyéb	4	1	2	2	3	4	5	0	2	1

Milyen fejlesztéseket szeretne?										
	Kastély és környezete	Kálvária domb, Szenvető Krisztus kápolna	Római út, Ófalusi pincesor	Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna és előtti tér	Szent Mihály templom és plébánia	Szent Mihály kút és park	Sóház	Minaret és tere	Fehérkereszt	Kakukkhegy természetvédelmi terület
kálvária kültéri keresztút			34			18				
zöldfelületek megújítása	54	35	29	29	35	30		33	24	24
játszótér	17	3	6	1	0	7		4	0	14
védtett épület, pincék felújítása	49	41	32	10	30	17	33	44	16	5
védtett elemek, pincék megnyitása, bejárhatósága	49	37	37	38	35	5	26	49	3	3
tanösvény/zarándok út	20	34	11	20	22	10		14	20	28
védtett elemek megmaradt szobrainak köveinek bemutatása			2	41	34	9		15	2	
rendezvénytér pl. kültéri misehelyszín	24	30	34	6	11	10	22	6	2	8
kültéri konditerem	2	1			0	4		3	0	7
nem ismerem	0	4	3	8	9	5	15	3	17	7
nem szeretnék	1	2	8	5	4	18	6	5	13	13
egyéb	1	7	6	0	1	6	2	4	3	1
Milyen rendezvényeket, programokat szeretne?										
	Kastély és környezete	Kálvária domb, Szenvető Krisztus kápolna	Római út, Ófalusi pincesor	Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna és előtti tér	Szent Mihály templom és plébánia	Szent Mihály kút és park	Sóház	Minaret és tere	Fehérkereszt	Kakukkhegy természetvédelmi terület
történelmi események	46	21	24	18	20	9	16	37	11	4
népszokáshoz köthető	40	26	49	19	21	14	13	21	7	5
tematikus séták	48	32	37	26	22	31		39	25	24
vásárok	31	4	47	2	3	10	9	11	1	6
koncert, buli	17	4	21	1	1	5	7	4	2	7
szakrális események pl. zárándoklat	5	49	8	46	40	9		7	24	8
nem ismerem	3	4	4	5	10	5	15	3	16	27
nem szeretnék	1	3	2	10	8	23	7	8	17	10
egyéb	0	1	2	0	2	0	4	1	0	1
Milyen zöldfelületi fejlesztéseket szeretne?										
	Kastély és környezete	Kálvária domb, Szenvető Krisztus kápolna	Római út, Ófalusi pincesor	Szent Sebestyén, Szent Rókus és Szent Rozália kápolna és előtti tér	Szent Mihály templom és plébánia	Szent Mihály kút és park	Sóház	Minaret és tere	Fehérkereszt	Kakukkhegy természetvédelmi terület
korábbi mári már eltűnt kert megidézése	47									
utcabútor	39	41	40	30	27	25	17	37	26	28
jobb virágos kiültetés	43	42	37	39	45	34	28	39	23	12
jobb fa	44	35	16	17	33	21	16	26	20	14
jobb cserje	27	24	11	20	31	20	15	23	20	9
egyedi burkolat	17	14	14	14	14	8	16	22	7	3
jobb funkció park a műemlék körül	29	15	4	12	8	9		10	4	3
nem szeretnék	0	4	11	8	5	10	7	7	14	23
nem ismerem	0	3	3	6	8	5	15	5	14	12
jobb lámpa	0	8	8	3	4	5	0	6	4	1
vizes elem pl. szökőkút	1	0	1	0	0	1	0	3	0	1
egyéb	1	0	4	0	0	1	4	1	0	1

Melyik csoportba tartozik ön leginkább?

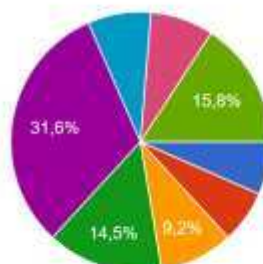
76 válasz

- általános iskolás diák
- középiskolás diák
- egyetemista
- aktív dolgozó, gyermektelen
- aktív dolgozó kisgyermekkel (eggyel vagy többel)
- aktív dolgozó nagy gyermekkel (eggyel vagy többel)
- nyugdíjas

Milyen gyakran jár Érd ófaluban?

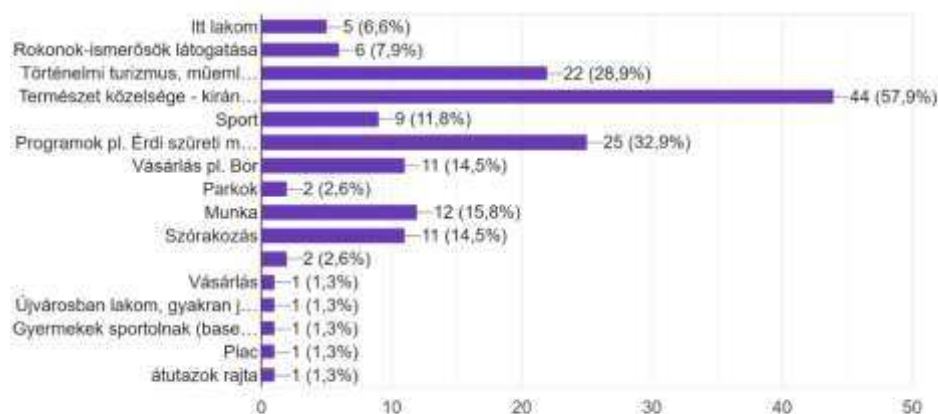
76 válasz

- Itt lakom
- Naponta
- Hetente
- Havonta
- Pár havonta
- Félévente
- Évente
- Több évente

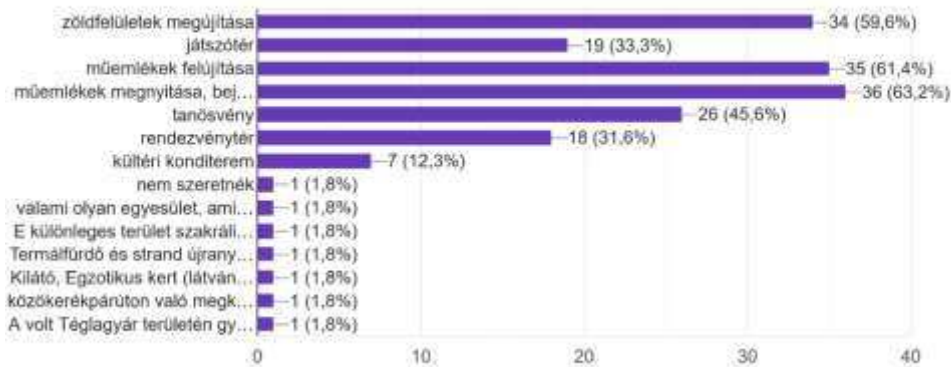
Milyen céllal jár Érd ófaluban?

76 válasz

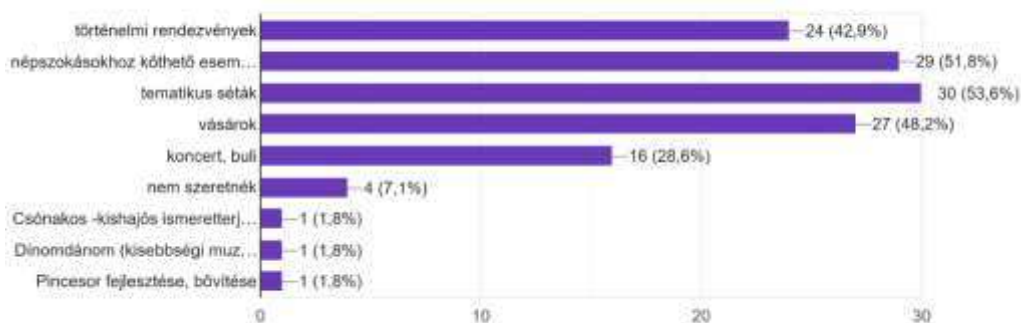
Milyen fejlesztéseket szeretne Érd Ófaluban?

57 válasz

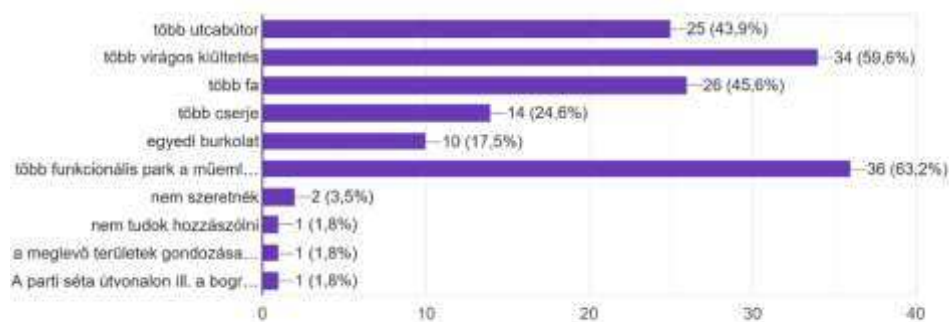
Milyen rendezvényeket, programokat szeretne Érd Ófaluban?

56 válasz

Milyen zöldfelületi fejlesztéseket szeretne Érd Ófaluban?

57 válasz

74. melléklet Kivágandó és megtartandó fák

	fajta	törzskörméret	lombkorona szélesség	kivágás oka	pótlás
1	Rahmnus cathartica	76	4,7	értékmegőrzés céljából	0
2	Gleditsia triacanthos	30	7,2	értékmegőrzés céljából	0
3	Fraxinus angustifolia	50	7,3	értékmegőrzés céljából	0
4	Morus alba	78	5,3	értékmegőrzés céljából	0
5	Ailanthus altissima	122	10,3	nincs a kivágási engedélyhez kötött fajok között	0
6	Acer campestre	81	7,9	értékmegőrzés céljából	0
7	Acer campestre	53	5,3	értékmegőrzés céljából	0
8	Acer campestre	66	4	értékmegőrzés céljából	0
9	Acer campestre	51	5	értékmegőrzés céljából	0
10	Ailanthus altissima	120	9,4	értékmegőrzés céljából	0
11	Acer campestre	161	11,5	értékmegőrzés céljából	0
12	Acer campestre	58	3,7	értékmegőrzés céljából	0
13	Acer campestre	63	4,6	értékmegőrzés céljából	0
14	Acer campestre	76	4,7	értékmegőrzés céljából	0
15	Acer campestre	78	4,8	értékmegőrzés céljából	0
16	Acer campestre	48	3,3	értékmegőrzés céljából	0
17	Acer campestre	44	4,6	értékmegőrzés céljából	0
18	Acer campestre	65+60+50+35	5,9		
19	Acer campestre	127	5,8		
20	Acer campestre	57	5,9		
21	Acer campestre	56	5,8		
22	Acer campestre	47+30+20	6,2	értékmegőrzés céljából	0
23	Acer campestre	90	7,1	értékmegőrzés céljából	0
24	Populus alba	kidőlt		kidőlt	0
25	Rahmnus cathartica	118	6,7	értékmegőrzés céljából	0
26	Rahmnus cathartica	140	4,6	építés miatt kivágandó	168
27	Rahmnus cathartica	125	5,5	építés miatt kivágandó	150

75. melléklet Kivágandó csoport fák

	fajta	törzskörméret	kivágás oka	pótlás
1	Gleditsia sarjak	20-25	építés miatt kivágandó	0
2	gyom cserjék		építés miatt kivágandó	0
3	gyom cserjék		építés miatt kivágandó	0
4	gyom cserjék		építés miatt kivágandó	0
5	gyom cserjék, fák elsősorban Ailantus, Rahmnus, Gleditsia	max 45 cm	építés miatt kivágandó	0
6	gyom cserjék, fák elsősorban Ailantus, Rahmnus, Gleditsia	max 45 cm	értékmegőrzés céljából	0
7	gyom cserjék		építés miatt kivágandó	0
8	gyom cserjék, fák elsősorban Ailantus, Rahmnus, Gleditsia	max 45 cm	építés miatt kivágandó	0
9	gyom cserjék, fák elsősorban Ailantus, Rahmnus, Gleditsia	max 45 cm	értékmegőrzés céljából	0
10	gyom cserjék, fák elsősorban Ailantus, Rahmnus, Gleditsia	max 45 cm	építés miatt kivágandó	0
11	Gleditsia triacanthos sövény	45-50	értékmegőrzés céljából	0
12	Gleditsia triacanthos sövény	45-50	értékmegőrzés céljából	0

76. melléklet Hulladékgyűjtő

78. melléklet Kiválasztott lámpa

77. melléklet Tábla minta

79. melléklet Útjelző tábla minta

80. melléklet Faoszlopok játék

81. melléklet Hinta

82. melléklet Hid

83. melléklet Tuskó

84. melléklet Magaságyás

85. melléklet Ivókút

86. melléklet Díszkút

87 melléklet Növény javaslatok

Évelők, díszfüvek	Hagymások, gumósok, rizómások	Cserjék
Stipa tenuissima	Narcissus poeticus	Sarcococca cunfusa
Achillea millefolium	Narcissus pseudonarcissus	Juniperus virginiana 'Grey Owl'
Achillea millefolium 'Terracotta'	Hyacinthus officinalis	Rosa 'The fairy'
Sanguisorba officinalis	Colchicum hungaricum 'Valentine'	Rosa 'Rote the fairy'
Salvia nemorosa	Convallaria majalis	Lonicera nitida
Salvia nemorosa 'Caradonna'	Allium lusitanicum	Berberis thunbergii 'Green Carpet'
Veronica spicata	Muscari armeniacum	Cotoneaster horizontalis
Melissa officinalis	Tulipa gregii	Euonimus fortunei
Aster divaricatus	Scilla sibirica	Pachysandra terminalis
Campanula rapuncoloides	Helleborus niger	Cotinus coggygia 'Young Lady'
Hemerocallis hybrid	Helleborus orientalis	Cornus sanguinea 'Anny's Winter Orange'
Globularia cordifolia		Cornus alba 'Sibirica'
Inula ensifolia		Cornus sericea 'Flaviramea'
Echinops ritro		Taxus baccata
Viola odorata		Sambucus nigra 'Laciniata'
Thymus		Viburnum opulus 'Compactum'
Filipendula vulgaris		Physocarpus opulifolius
Pholmis russeliana		Prunus tenella 'Kati'
Scabiosa caucasia		Berberis vulgaris
		Cornus mas
		Rosa spinosissima

Kúszó növények	Talajtakarók	Dísz fák	Gyümölcs fák
Clematis 'Jackmanii'	Geranium x catabrigiense	Quercus ilex	Prunus cerasifera
Rosa lawinia	Clematis integrifolia	Tilis 'Szent István'	Pyrus pyraeaster
Hedera helix	Vinca minor	Acer campestre	Punica granatum
Hedera hibernica	Vinca major	Cedrus libani	Ficus carica
	Aegopodium podagraria	Cercis siliquastrum	Crataegus pinnatifida
	Ceratostigma plumbaginoides	Fraxinus angustifolia var. Pannonica	Mespilus germanica
		Sorbus aria	
		Malus tschonoskii	
		Gleditsia triacanthos f. inermis	

88. melléklet Növénylista díszkert

Díszkiültetés	Méret minőség	Össz darabszám
Hagymások		
Narcissus poeticus		332
Hyacinthus orientalis		92
Évelők		
Stipa tenuissima	Cs11	172
Achillea millefolium	Cs11	128
Sanguisorba officinalis	Cs11	128
Salvia nemerosa	Cs11	60
Veronica spicata	Cs11	60
Cserjék		
Juniperus virginiana 'Grey Owl'	40/60	338
Sarcococca confusa	40/60	448
Rosa 'The Fairy'	40/60	142
Rosa 'Rote the Fairy'	40/60	158
Lonicera nitida	40/60	160
Berberis thunbergii 'Green Carpet'	40/60	160
Cotoneaster horizontalis	40/60	46

89. melléklet Növénylista - fák

Fák a teljes területre	Méret minőség	Össz darabszám
Acer campestre	SF, 2xi 16/18	8
Cedrus libani	SF, 2xi 16/19	9
Tilia 'Szent István'	SF, 2xi 16/20	8
Quercus ilex	SF, 2xi 16/21	2
Sorbus aria	PF, 2xi 12/14	5
Malus tschonoskii	PF, 2xi 12/14	5
Prunus cerasifera	PF, 2xi 12/14	4
Pyrus pyraeaster	PF, 2xi 12/14	5
Punica granatum	PF, 2xi 12/14	5
Ficus carica	PF, 2xi 12/14	5
Crataegus pinnatifida	PF, 2xi 12/14	5
Mespilus germanica	PF, 2xi 12/14	5

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens:
Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

TERVEZETT
ELEMÉK

méretarány: M=1:1000

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: TN1

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens:

Dr. Geccséné Dr. Tar Imola Csilla

TERVEZETT
ELEMÉK

méretarány:

M=1:1000

dátum:

2024.10.11.

tervlap száma:

TN1

- GYEP
- CSERJE
- ERDŐ
- BETON
- MEGLÉVŐ LÁMPÁK

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

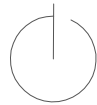
TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

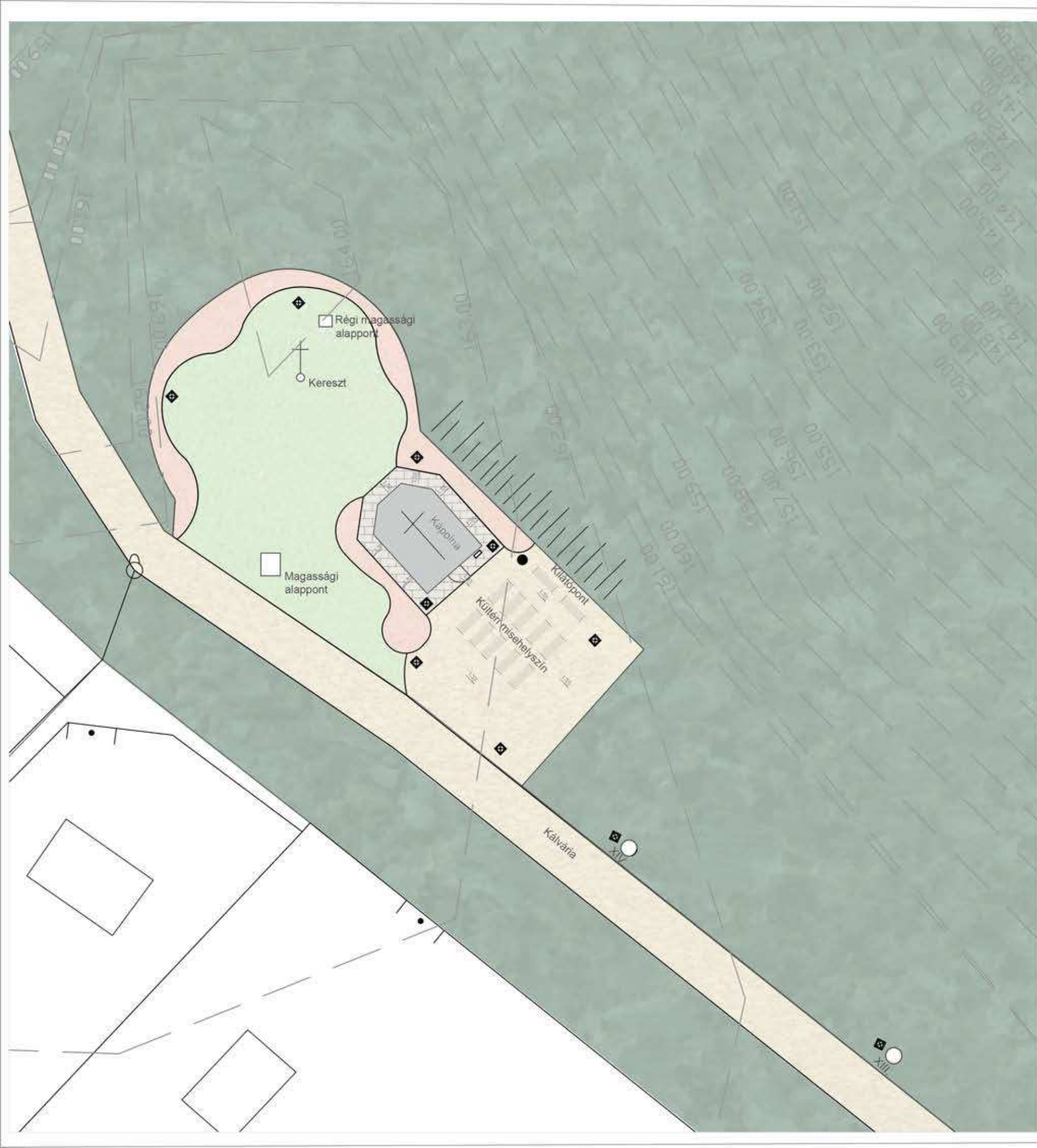
Kálvária és a kápolna
Meglévő állapot

méretarány: M=1:250

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: K1

- GYEP
- ÉVELŐ
- STABILIEZER
- TERKŐ
- ERDŐ
- TERVEZETT PAD
- TERVEZETT LÁMPAOSZLOP
- TERVEZETT ISMERTETŐTÁBLA
- TERVEZETT HULLADÉKGYŰJTŐ
- SÜLLYEDŐ FORGALOMTERELŐ OSZLOP
- KÁLVÁRIA ÁLLOMÁS
- XIV.

DIPLOMATERVEZÉS 2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmár Anna Flóra

konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kálvária és a kápolna Tervezett állapot Konceptió terv

méretarány: M=1:250

dátum: 2024.10.11

tervlap száma: K2

- MEGLÉVŐ ÓRÖKZÖLD FA
- MEGLÉVŐ LOMBOS FA
- GYEP
- CSERJE
- ÉVELŐ
- MÉSZKŐ BURKOLAT
- TÉRKŐ
- ASZFALT
- ZÚZOTTKŐ
- MEGLÉVŐ MŰKÓPAD
- MEGLÉVŐ LÁMPÁK

DIPLOMATERVEZÉS 2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

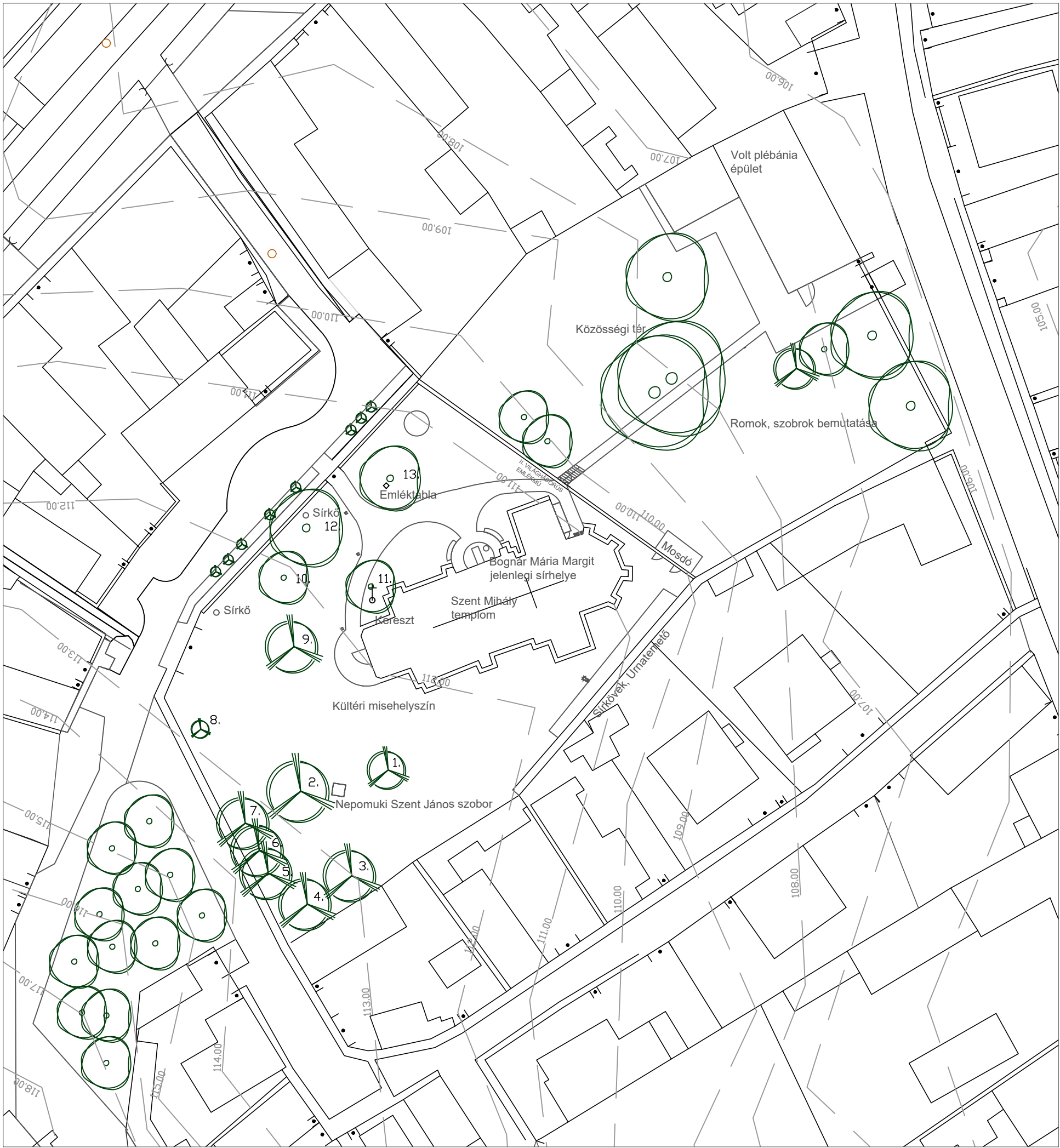
konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Templom, plébánia Meglévő állapot

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: T1

sorszám	név	törzskörméret	lombkorona szélesség
1	Picea abies	104	4,6
2	Platycladus orientalis	200	7,4
3	Picea abies	130	6,2
4	Picea abies	100	6,3
5	Picea abies	112	6,4
6	Picea abies	100	6,4
7	Picea abies	85	6,3
8	Platycladus orientalis	23	2,3
9	Picea pungens	156	6
10	Acer campestre	210	6,3
11	Tilia platyphyllos	84	8,9
12	Acer campestre	133	6
13	Quercus frainetto	81	7,5

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

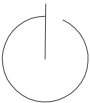
TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Templom, plébánia
Fafelmérés

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: T2

- TERVEZETT ÖRÖKZÖLD FA
- TERVEZETT LOMBOS FA
- MEGLÉVŐ ÖRÖKZÖLD FA
- MEGLÉVŐ LOMBOS FA
- GYEP
- CSERJE
- ÉVELŐ
- STABILIEZER
- TÉRKŐ
- ERDŐ
- MÉSZKŐ BURKOLAT
- ASZFALT
- TERVEZETT PAD
- TERVEZETT LÁMPAOSZLOP
- TERVEZETT ISMERTETŐTÁBLA
- TERVEZETT HULLADÉKGYŰJTŐ
- MEGLÉVŐ MŰKÖPAD

DIPLOMATERVEZÉS 2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens: Dr. Geccséné Dr. Tar Imola Csilla

Templom, plébánia Tervezett állapot Konceptió terv

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: T3

- TERVEZETT ÖRÖKZÖLD FA
- TERVEZETT LOMBOS FA
- MEGLÉVŐ ÖRÖKZÖLDFA
- MEGLÉVŐ LOMBOS FA
- GYEP
- CSERJE
- ÉVELŐ
- STABILIEZER
- TÉRKŐ
- MÉSZKŐ BURKOLAT
- ASZFALT
- TERVEZETT PAD
- TERVEZETT LÁMPAOSZLOP
- TERVEZETT ISMERTETŐTÁBLA
- TERVEZETT HULLADÉKGYŰJTŐ

DIPLOMATERVEZÉS 2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Templom, plébánia Tervezett állapot Konceptió terv

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: T3

- MEGLÉVŐ ÖRÖKZÖLD FA
- MEGLÉVŐ LOMBOS FA
- GYEP
- CSERJE
- TÉRKŐ
- ASZFALT
- ERDŐ
- TERMÉSKŐ

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens:

Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

KASTÉLY
MEGLÉVŐ ÁLLAPOT

méretarány:

M=1:500

dátum:

2024.10.11.

tervlap száma:

K-M1

- MEGTARTANDÓ, KALODÁZANDÓ LOMBOS FA
- KIVÁGANDÓ LOMBOS FA
- MEGTARTANDÓ ERDŐ
- KIVÁGANDÓ ERDŐ
- KIBONTANDÓ ROM
- BONTANDÓ ASZFALT
- BONTANDÓ TÉRKŐ
- BONTANDÓ ELEMEEK
- LINEA HÁLÓS VÉDELEM

DIPLOMATERVEZÉS 2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens:

Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kastély Bontási, fakivágási, fa- és romvédelmi tervlap

méretarány:

M=1:500

dátum:

2024.10.11.

tervlap száma:

K-F1

- TERVEZETT ÖRÖKZÖLD FA
- TERVEZETT LOMBOS FA
- MEGLÉVŐ LOMBOS FA
- GYEP
- CSERJE
- ÉVELŐ
- STABILIZER
- TÉRKŐ
- ERDŐ
- MULCS
- ROM
- ASZFALT
- TERVEZETT PAD
- TERVEZETT LÁMPAOSZLOP
- TERVEZETT ISMERTETŐTÁBLA
- TERVEZETT HULLADÉKGŰJTŐ
- SÜLLYEDŐ FORGALOMTERELŐ OSZLOP
- KÚT
- PAVILON

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

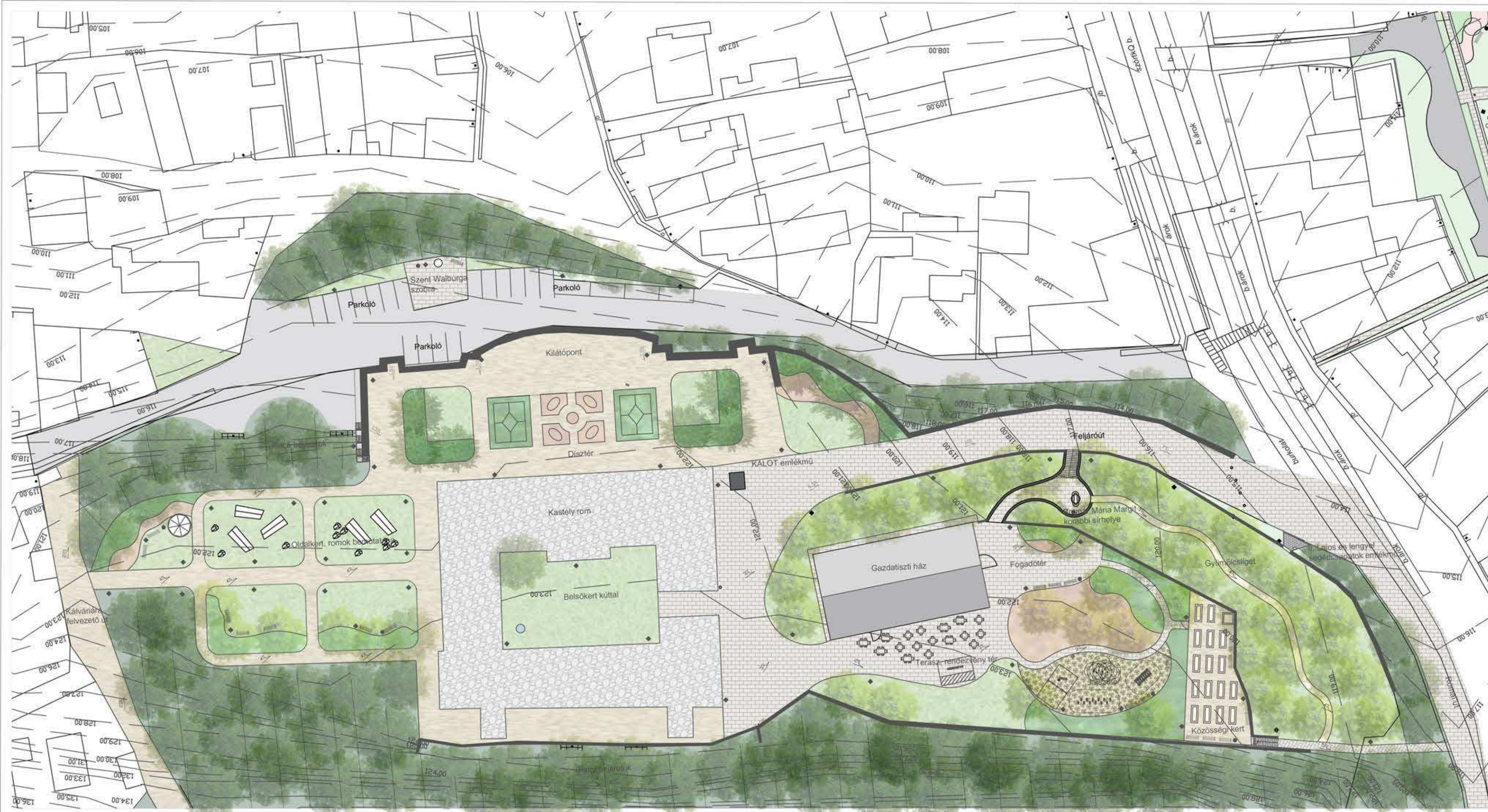
konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kastély
Kertépítészeti terv

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: K-K1

- TERVEZETT ÖRÖKZÖLD FA
- TERVEZETT LOMBOS FA
- MEGLÉVŐ LOMBOS FA
- GYEP
- CSERJE
- ÉVELŐ
- STABILIEZER
- TÉRKŐ
- MULCS BURKOLAT
- ASZFALT
- TERVEZETT PAD
- TERVEZETT LÁMPAOSZLOP
- TERVEZETT ISMERTETŐTÁBLA
- TERVEZETT HULLADÉKGYŰJTŐ

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kastély
Kertépítészeti terv

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11

tervlap száma: K-K1

- TERVEZETT ÖRÖKZÖLD FA
- TERVEZETT LOMBOS FA
- MEGLÉVŐ LOMBOS FA
- GYEP
- CSERJE
- ÉVELŐ
- STABILIZER
- TÉRKŐ
- ERDŐ
- MULCS
- ROM
- ASZFALT
- TERVEZETT PAD
- TERVEZETT LÁMPAOSZLOP
- TERVEZETT ISMERTETŐTÁBLA
- TERVEZETT HULLADÉKGŰJTŐ
- SÜLLYEDŐ FORGALOMTERELŐ OSZLOP
- KÚT
- PAVILON

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

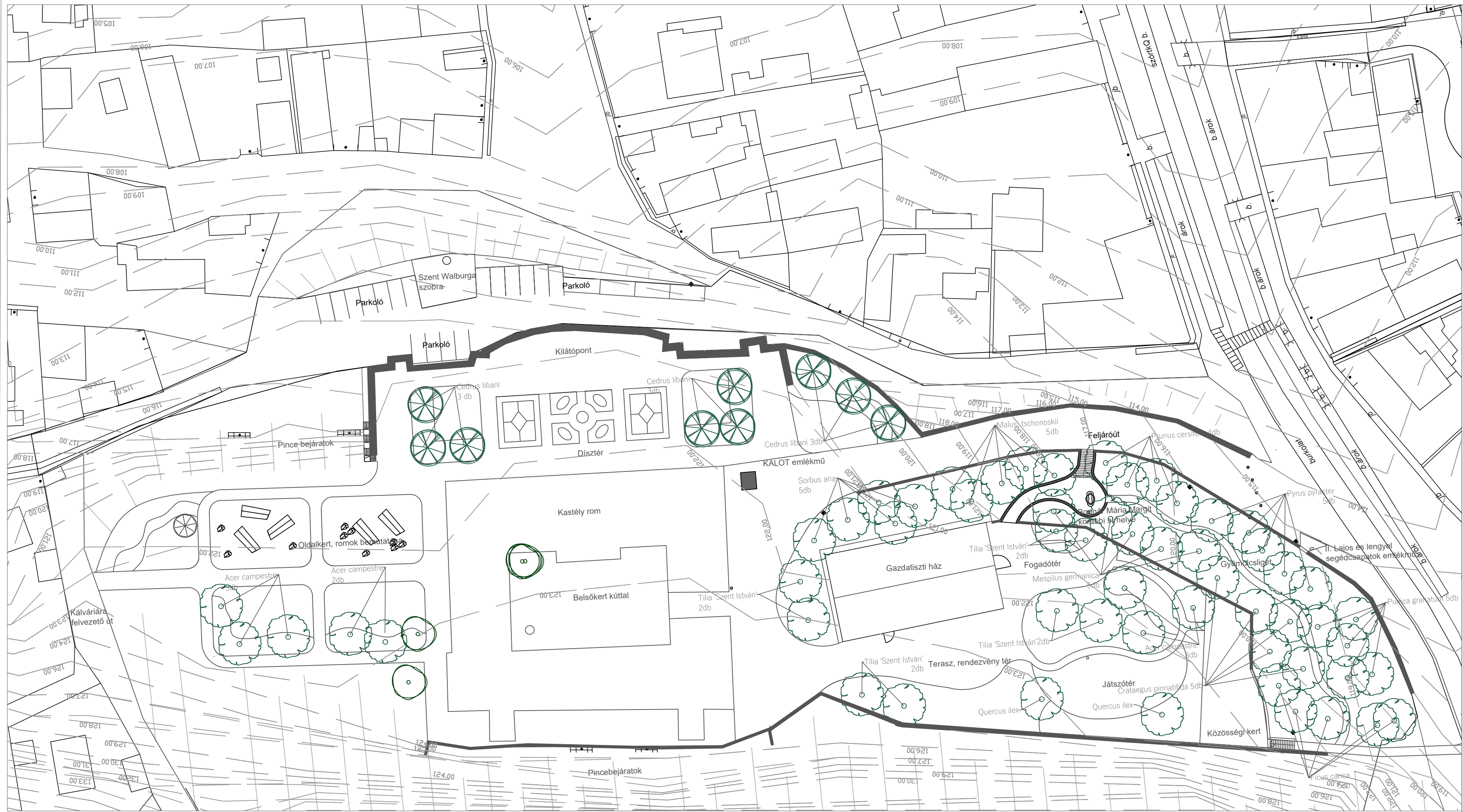
konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kastély
Kertépítészeti terv

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: K-K1

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató:

Szatmáry Anna Flóra

konzulens:

Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kastély
Növény koncepció terv

méterarány:

M=1:500

dátum:

2024.10.11.

tervlap száma:

K-N1

Parkoló

Kilátópont

DIPLOMATERVEZÉS
2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmár Anna Flóra

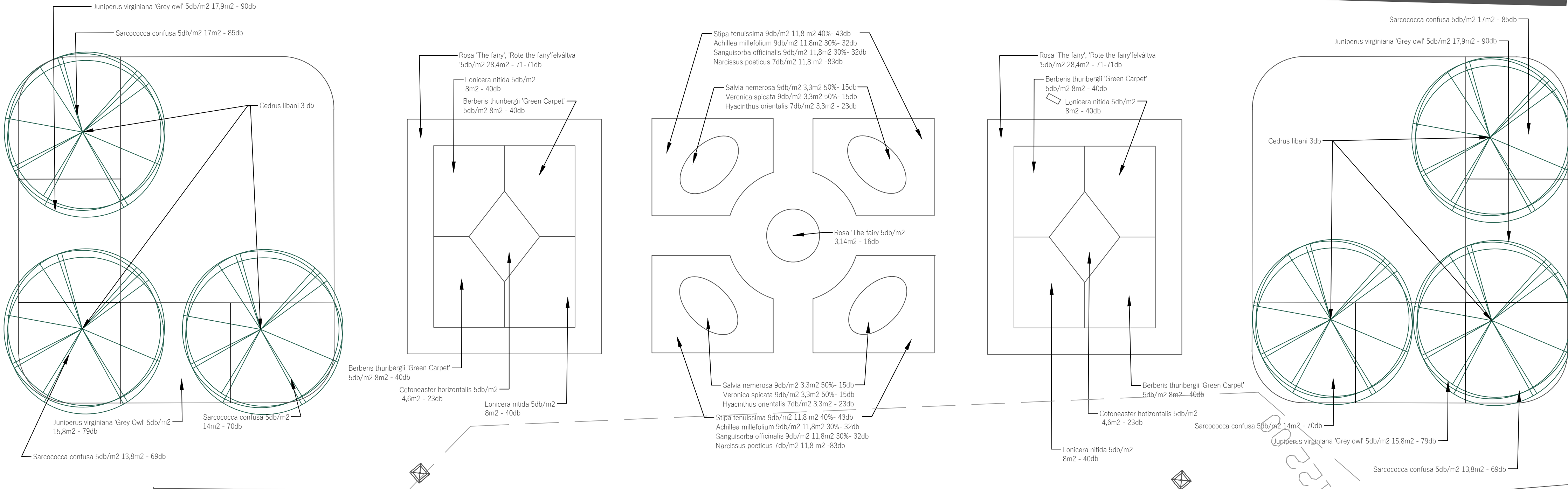
konzulens: Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kastély
Növénykiültetési terv

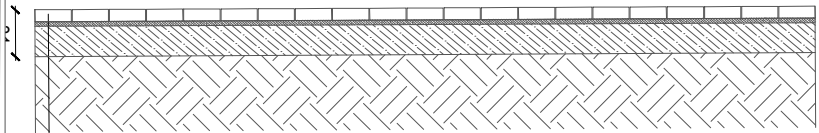
méretarány: M=1:100

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: K-N2

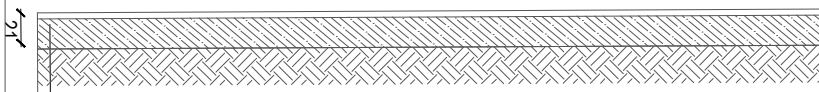

Térkő burkolat - Via Casa Antik egyedi láva-antracit színben
gyalogos burkolat M=1:50

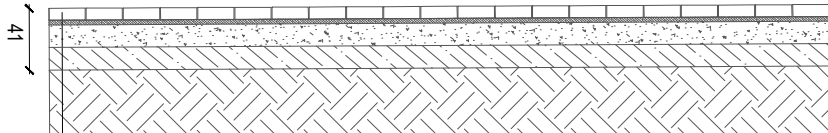
8 cm vtg. változó méretű térkő 2-4-es homokoskavics besöpréssel
3 cm 2/4 dolomit zúzottkő
20cm0/32 dolomit zúzottkő, Trg 95%-ra tömörítve
teherbíró tömörített altalaj, Trg 95%-ra

Stabiliezer burkolat
M=1:50

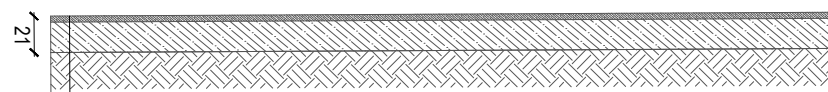
5cm stabiliezer burkolat
20 cm 0/32 dolomit zúzottkő, Trg 95%-ra tömörítve
teherbíró tömörített altalaj, Trg 95%-ra

Térkő burkolat - Via Casa Antik egyedi láva-antracit színben
autós burkolat M=1:50

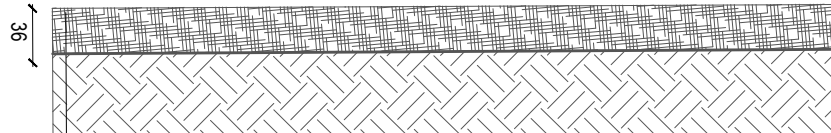
8 cm vtg. változó méretű térkő 2-4-es homokoskavics besöpréssel
3 cm 2/4 dolomit zúzottkő
15 cm ckt beton
15 cm 4/20 dolomit zúzottkő, Trg 95%-ra tömörítve
teherbíró tömörített altalaj, Trg 95%-ra

Zúzottkő burkolat
M=1:50

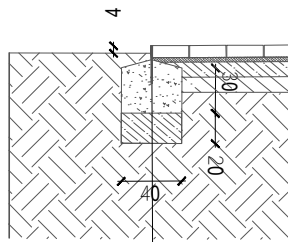
5 cm 2/4 bazalt zúzott, hengerezve
20 cm 0/32 dolomit zúzottkő, Trg 95%-ra tömörítve
teherbíró tömörített altalaj, Trg 95%-ra

Ágdarálék burkolat M=1:50

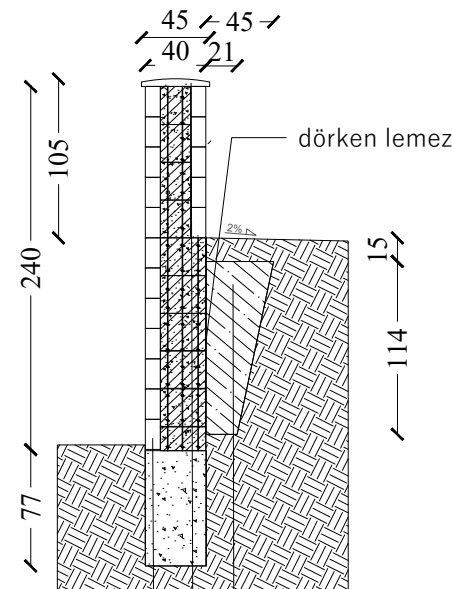
30 cm ágdarálék
100g/m2 geotextil
teherbíró tömörített altalaj, Trg 95%-ra

Fémszegély
(burkolat és zöldfelület között)
M=1:50

5x125x1000 mm-es tűzihorganyzott fémszegély
30 cm C20/25 betongerenda megtámasztással
20 cm 16/32 dolomit zúzalék, Trg 95%-ra tömörítve

Jellemző támfalmetszet M=1:50

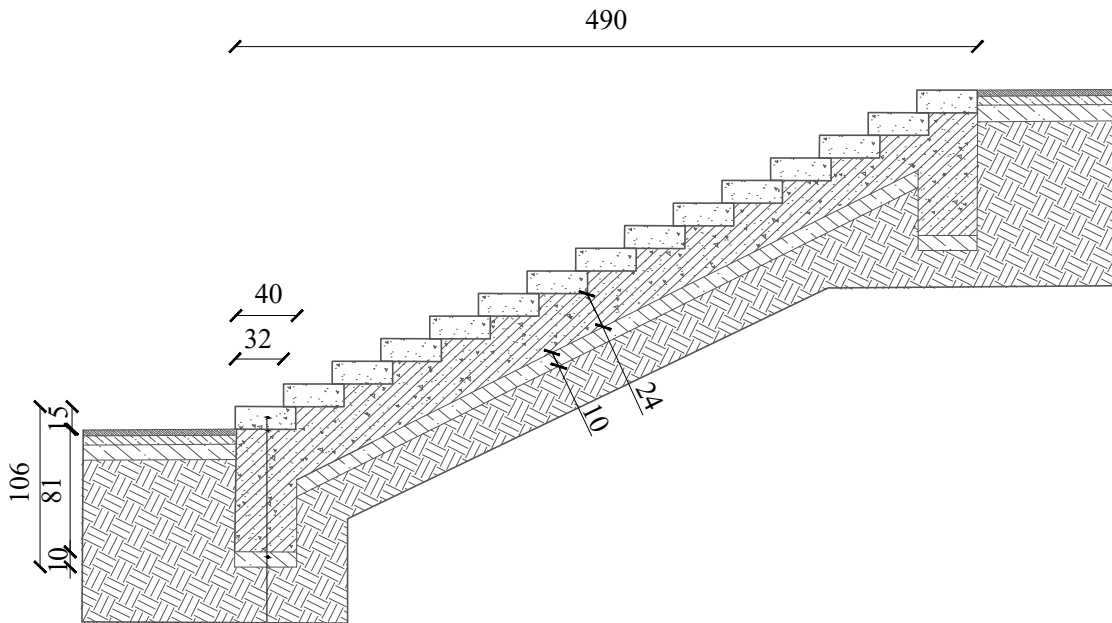
dörken lemez

100g/m2 geotextil
16/32 zúzottkő drénréteg

45x50-es travertin kerítés fedlap
20x25x50-es beton zsalukő a fal részen
20x25x50-es beton zsalukő a támfalon
C 16-os beton kitöltés
4-es betonacél függőleges kötésben,
30 cm mélyen az alapba kötve
2 es betonacél vízszintes kötésben

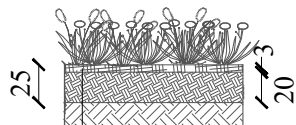
Sóskúti 10x20x40cm-es felezett tömb mészkő ragasztó
habarccsal rögzítve
80 cm C 20/25 Beton alap
teherbíró tömörített altalaj, Trg 95%-ra

Lépcső metszet M=1:50

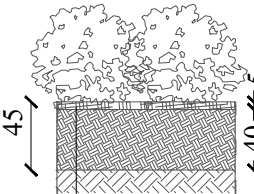
Via Stein Standard beton blokklépcső építése
15x40x100 cm méretben, szürke színben
1 cm ragasztóhabarcs
C20/25-XC1-16-F2 vasbeton beton alaptest
10 cm homokoskavics alépítmény kialakítása tömörítéssel

Zöldfelület (általános)
M=1:50

5 cm ásványi mulcs
20 cm termőközeg: 30% komposzt,
70% termőtalaj

Zöldfelület cserjesáv alatt
M=1:50

5 cm ásványi mulcs
40 cm vtg. termőközeg: 30% komposzt,
70% termőtalaj

DIPLOMATERVEZÉS 2024/2025

MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

TÁJÉPÍTÉSZ MÉRNÖK MSC

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens:
Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

RÉSZLETRAJZOK

méretarány: M=1:50

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: K-RE

ÉRD SZAPÁRY KASTÉLY
KERTJÉNEK ÉS
KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI TERVE

hallgató: Szatmáry Anna Flóra

konzulens:
Dr. Gecséné Dr. Tar Imola Csilla

Kastély terület
keresztmetszete

méretarány: M=1:500

dátum: 2024.10.11.

tervlap száma: K-M

